

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BORÇLANMA MALİYETLERİNİN ULUSAL VE
ULUSLARARASI STANDARTLAR AÇISINDAN
İRDELENMESİ**

Uğur YATAĞANBABA

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Erdal ÖZKOL

2006

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Borçlanma Maliyetlerinin Ulusal ve Uluslararası Standartlar Açısından İrdelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Uğur YATAĞANBABA

İmza

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı :Uğur YATAĞANBABA

Anabilim Dalı :İşletme

Programı :Tezli Yüksek Lisans

Tez/Proje Konusu :Borçlanma maliyetlerinin ulusal ve uluslararası standartlar açısından irdelenmesi

Sınav Tarihi ve Saati:

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 30.maddesi gereğince Yüksek Lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

	Evet
Tez/Proje, burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	☐
Tez/Proje, mevcut hali ile basılabilir.	☐
Tez/Proje, gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐
Tezin/Projenin, basımı gerekliliği yoktur.	☐

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red

1 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

- Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı: YATAĞANBABA

Adı: Uğur

Tezin/Projenin Türkçe Adı: **Borçlanma Maliyetlerinin Ulusal ve Uluslararası Standartlar Açısından İrdelenmesi**

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: **Researching Borrowing Costs By Using National and International Standarts**

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: Dokuz Eylül Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yıl: 2006

Diğer Kuruluşlar:

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 130 + xiii

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 75

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: Erdal

Soyadı: ÖZKOL

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1 – Borçlanma Maliyetleri

1 – Borrowing Costs

2 – Aktifleştirme

2 – Capitalisation

3 – Muhasebe Standartları

3 – Accounting Standarts

4 – Borçlanma Maliyetlerinin

4 – The Booking of Borrowing Costs

Muhasebeleştirilmesi

Tarih:

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum

Evet

Hayır

ÖZET

Tezli Yüksek Lisans

Borçlanma Maliyetlerinin Ulusal ve Uluslararası Standartlar Açısından
İrdelenmesi

Uğur YATAĞANBABA

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Ana Bilim Dalı

Muhasebe-Finansman

Borçlanma maliyetleri işletmelerin belirli bir ihtiyacını karşılamak amacıyla işletme içi veya işletme dışı kaynaklardan sağladığı fonlar nedeniyle katlandığı faiz, komisyon veya kur farkı gibi giderlerdir. Bu tür giderlerin ne şekilde muhasebeleştirileceği ise, öncelikle varlığın niteliğine bağlı olmakla beraber, işletmenin tercihine göre değişebilmektedir. Yani işletme isterse bu tür giderleri varlık maliyetine ekleyebilir veya dönem gideri olarak finansal tablolarında gösterebilir. Genel olarak görülen durum ise, özellikli varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmek suretiyle varlık maliyetine eklendiği, buna karşın üretilip satışa veya kullanıma hazır hale getirilmesi bir yıldan az süren varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin ise dönem gideri olarak gelir tablosunda gösterildiğidir.

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin gerek ülkemizde gerekse dünyada muhasebe standartları adı altında birçok standart vardır. Ülkemizde bu konuyla ilgili çalışmalar günümüzde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından yürütülmektedir. Bu kurulun yayınlamış olduğu standart ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nun bu konuyla ilişkili çıkartmış olduğu tebliğ, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi konusunda genel bir çerçeve oluşturmakla beraber, tam olarak bir yaptırım güçleri bulunmamaktadır.

Bununla beraber ülkemizdeki borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin standartlarla dünyadaki standartlar karşılaştırılırsa, bu konudaki standartların paralellik arz ettiği söylenebilir.

ABSTRACT

Master of Graduate (Thesis)

Researching Borrowing Costs By Using National and International Standarts

Uğur YATAĞANBABA

Dokuz Eylül University

Institute Of Social Sciences

Accounting and Finance

Costs of borrowing are the expenses like interest, commission or exchange rate differential which the firm faces because of getting the sources from inside firm or out of firm to cover some firm needs. Booking of the expenses like that is priority connected to qualifying asset but the firm may choose the accounting treatment about the costs of borrowing. Shortly the firm may add that expenses inside asset or show its financial statements. But generally the firms add the costs of borrowing connected qualifying asset inside asset and show costs of borrowing connected to assets which are produced in a year on the financial statements.

There are many standarts about booking of borrowing costs either in our country or around the world. That kind of works are executed by Turkish Accounting Standarts Committee (TMSK) in our country. The standart which issued by this committee and the notification about this subject which published by Capital Market Committee (SPK) are a general draft about the booking of borrowing costs but they have no sanction power completely.

However it can be said that the standarts about borrowing costs's booking in our country are nearly similar with the standarts about this subject in the world.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM BORÇLANMA MALİYETLERİ

1.Temel Kavramlar Ve Tanımlar.....	1
1.1.Borçlanma Kavramı	1
1.2.Finansman Kavramı.....	1
1.3.Finansman Fonksiyonları.....	4
1.4.Finansman Gideri Kavramı	6
1.4.1.Finansman Gideri Çeşitleri.....	8
1.5.Maliyet Kavramı	11
1.6.Gider Kavramı.....	12
1.7.Harcama Kavramı.....	14
1.8.Gider-Maliyet İlişkisi.....	15
1.9.Gider-Harcama İlişkisi.....	19
2.İşletmelerin Borçlanma Şekilleri(Finansman Kaynakları)	20
2.1.Kısa Süreli Finansman Kaynakları.....	22
2.1.1.Kısa Süreli Ticari Krediler	23
2.1.2.Kısa Süreli Banka Kredileri	25
2.1.3.Kısa Süreli Bonolar	25
2.1.4.Diğer Kaynaklar	26
2.1.4.1.Alacak Senetlerinin İskonto Ettirilmesi	27
2.1.4.2.Ticari Senetler Karşılığında Bankalardan Avans Alınması	27
2.1.4.3.Alacak Haklarının Temlik Karşılığında Avans	27

2.1.4.4.Alacak Haklarının Satışı(Factoring)	27
2.2.Orta Süreli Finansman Kaynakları.....	28
2.2.1.Orta Süreli Banka Kredileri	28
2.2.2.Teçhizat Kredileri (Taksitli Donanım Kredileri).....	29
2.2.3.Dönen Krediler (Rotatif-Revolving Krediler).....	29
2.2.4.Orta Süreli Satıcı Kredileri	29
2.2.5.Kiralama Yoluyla Finansman (Leasing)	29
2.2.6.Orta Süreli Bir Finansman Tekniği Olarak Forfaiting	30
2.3.Uzun Süreli Finansman Kaynakları	30
2.3.1.Tahvil Çıkarılması Yoluyla Kaynak Sağlanması	30
2.3.1.1.Tahvil Türleri	31
2.3.2.Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri(KZOB) Çıkarılması	32

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MUHASEBE STANDARTLARI İLE İLGİLİ

GELİŞMELER	33
1.Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK).....	34
1.1.Statüsü.....	34
1.2.Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....	35
2.Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu(TMUDESK).....	50
3.Sermaye Piyasası Kurulunca (SPK) Belirlenen Muhasebe Standartları	51
4.Maliye Bakanlığı (MB) Tarafından Yapılan Düzenlemeler.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BORÇLANMA MALİYETLERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE UYGULAMALARI

1.Genel Açıklama	53
2.Vergi Mevzuatındaki Düzenlemelere Göre Borçlanma Maliyetleri	54
3.Sermaye Piyasası Kanununa (SPK) Göre Borçlanma Maliyetleri	58
4.Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Borçlanma Maliyetleri.....	59
5.Türk Muhasebe Standartlarına (TMS) Göre Borçlanma Maliyetleri.....	64

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞLERİNDE
(MSUGT) FİNANSMAN GİDERLERİ HESABINA
İLİŞKİN DÜZENLEMELER

1.Finansman Giderleri Hesabı.....	70
2.Finansman Giderleri Yansıtma Hesabı.....	75
3.Finansman Giderleri Fark Hesabı.....	78

BEŞİNCİ BÖLÜM
BORÇLANMA MALİYETLERİ İLE İLGİLİ MUHASEBE STANDARTLARI VE
STANDARTLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

1.Genel Açıklama	80
2.Muhasebe Standartlarına Neden İhtiyaç Duyulur?.....	80
3.Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasının Faydaları	81
4.Muhasebe Standartları	82
4.1.Türkiye Muhasebe Standardı(TMS 23).....	82
4.2.Sermaye Piyasası Kurulu Standardı.....	89
4.3.Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS 23).....	96
5.TMS, SPK Standartları ve UMS'nin Karşılaştırılması	101
5.1.Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	102
5.2.Borçlanma Maliyetlerinin Aktifleştirilmesi.....	104
5.3.Aktifleştirme İşlemine Ara Verilmesi	107
5.4.Raporlanacak Bilgiler.....	107
5.5.Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeye Yön Veren Diğer Mevzuata Göre Muhasebeleştirilmesi	108
5.6.Sonuç	109

ALTINCI BÖLÜM
BORÇLANMA MALİYETLERİNİN DAĞITIMI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1.Borçlanma Maliyetlerinin Dağıtımı.....	111
1.1.Genel İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetleri .	111
1.2.Sabit Kıymet Alımı Nedeniyle Oluşan Borçlanma Maliyetleri	112
1.3.Ticari Mal Alımlarında veya Üretilen Mallar Nedeniyle Yüklenilen Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı.....	113
1.4.Factoring, Forfaiting ve Finansman Şirketlerinden Temin Edilen Hizmetlerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetleri(Finansman Giderleri) Dağıtımı	114
1.5.Finansal Kiralama İşlemleri Nedeniyle Yüklenilen Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı	115
2.Dağıtıma Tabi Tutulan Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Muhasebeleştirilmesi.....	115
2.1.Ticari Ve Üretim Faaliyetlerini Birlikte Yürüten İşletmelerde Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi.	115
2.1.1.Ticari Maliyetler ve Üretim Maliyetleri Esas Alınarak Yapılan Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi.....	116
2.1.2. Nakit Çıkışı Esas Alınarak Yapılan Borçlanma Maliyetlerinin (finansman giderleri) Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi.....	117
2.1.3.İmal Olunan Mal Satışı Hasılatı ile İmalat Dışı Faaliyetlere İlişkin Hasılatın Birbirine Oranı Esas Alınarak Yapılan Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi	118
SONUÇ	120
KAYNAKÇA.....	122

KISALTMALAR

TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
IAS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
MB	: Maliye Bakanlığı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
VDMK	: Varlığa Dayalı Menkul Kıymet
KOB	: Kar Ortaklığı Belgesi
KZOB	: Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi
BSMV	: Banka ve Sigorta Muamele Vergisi
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
V.U.K.	: Vergi Usul Kanunu
K.V.K.	: Kurumlar Vergisi Kanunu
G.V.K.	: Gelir Vergisi Kanunu
T.T.K.	: Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

İşletmeler aktiflerini edinmek için kaynak kullanmaları gerektiğinde tamamen öz kaynaklardan finansman sağlayamazlar. Bu durum hem teknik açıdan hem de rasyonel açıdan mümkün olmayabilir. Bunun yanı sıra, yatırımlarının tamamını öz kaynaklardan karşılayan bir yönetici, “finansal kaldıraç” etkisinden yararlanmamış olur. İhtiyaç duyulan kaynakların bir kısmının yabancı kaynaklardan sağlanması, ödenecek faizin gider yazılabilmesi ve bu nedenle daha az vergi ödenmesi ve işletme sahiplerine daha fazla kâr kalması gibi rasyonel bir tutumun izlenmesi, yoğun rekabet ortamında oldukça geçerlidir.

İşletmeler, bankalardan borçlanabileceği gibi, satıcılarla yapılan ticari ilişkilerden, vergi daireleri veya sosyal güvenlik kurumlarına olan borçlardan, alınan avanslardan, personele, ortaklara veya diğer kişilere olan borçlardan, tahvil ihracı gibi sermaye piyasası işlemlerinden, dönem ayırıcı işlemlerden olan borçlar gibi çeşitli yabancı kaynaklar olabilmektedir.

İşletmeler yabancı para üzerinden de borçlanabilmektedir. Yabancı paralı borçların oluşturduğu kur farkları borç tutarı üzerine eklenir. Bu durum genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden “para birimi” ilkesinin bir sonucudur.

İşletmelerin dışarıdan sağladıkları fonların maliyeti “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi” adı altında incelenmektedir. Bu tez çalışmasında da borçlanma maliyetlerinin diğer bir ifadeyle finansman maliyetlerini ele alınmaktadır. Çalışmanın temel amacı borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesiyle ilgili ulusal ve uluslararası alandaki standartları incelemek ve bu standartların karşılaştırmasını yapmaktır.

Çalışma altı ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konu ile ilgili kavramlar ve işletmelerin ne şekillerde borçlanma yoluna gittiği yer almaktadır.

İkinci bölümde ise, Türkiye’de muhasebe standartları ile ilgili gelişmelere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye’de borçlanma maliyetleri ile ilgili yasal düzenlemeler yer almakta ve değişik kurum ve kanunlar açısından borçlanma maliyetlerinin yasal durumu incelenmektedir.

Dördüncü bölümde, muhasebe sistemi uygulama genel tebliğlerinde yer alan finansman giderleri hesabına ilişkin düzenlemeler ele alınmakta ve değişik örneklerle konu açıklanmaktadır.

Beşinci bölümde, borçlanma maliyetleri ile ilgili muhasebe standartlarının farklı birimlerdeki oluşturulma süreçleri ele alınmaktadır. Bunun yanında bu bölümde, ulusal ve uluslararası alandaki borçlanma maliyeti ile ilgili standartlara yer verilmiş ve bu standartların karşılaştırması yapılmıştır.

Altıncı ve son bölümde de, borçlanma maliyetlerinin hangi kıstaslara bağlı olarak dağıtımının yapılacağı ve nasıl muhasebeleştirileceği açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BORÇLANMA MALİYETLERİ

1. Temel Kavramlar ve Tanımlar

1.1. Borçlanma Kavramı

Borçlanma kavramı temel anlamda herhangi bir ihtiyacı karşılamak amacıyla karşı taraftan alınan nakit veya nakit olmayan değerdir. Ancak işletme literatüründe alınan tutarın borçlanma sayılabilmesi için tutarı geri öderken alınan tutardan daha fazla bir tutar verilmesi gerekmektedir. Yani belli bir faiz ödenmiş olması gerekmektedir. Örneğin bir işletme herhangi bir ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaklarından birinin şahsi parasını kullanıp daha sonra aynı miktarda ortağa ödeme yaparsa bu borçlanma olmaz. Çünkü kullanılan tutar kadar bir geri ödeme söz konusudur. Ancak işletme ihtiyacını karşılamak için bir bankadan kredi çekerse bu bir borçlanma olacaktır. Çünkü işletme bankaya çektiği kredi tutarından daha fazla tutarda bir geri ödeme yapacaktır. İşte bu aradaki fark kredi faizi olmakta ve işletme açısından bu durum bir borçlanma sayılmaktadır.

1.2. Finansman Kavramı

İşletmeler, kuruluş amaçlarına bağlı olarak faaliyetlerini gerçekleştirmek ve işletme amaçlarına ulaşmak isteyen ekonomik karar üniteleridir. Genellikle faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve işletme amaçlarına ulaşılması için üretim faktörlerinin en rasyonel biçimde örgütlenmesi ve kullanılmasının yanı sıra toplumun veya toplumun belirli kesimlerinin gereksinmelerini giderici mal ve hizmet üretiminde bulunmak gerekmektedir. Yani işletmenin yönetimi, kuruluş faaliyetleri, işlerin bölümlenmesi, koordinasyonun sağlanması anlamında değil bununla birlikte işletmenin gereksinim duyduğu makine ve teçhizatın en rasyonel biçimde tedarikinden sonra mali, ticari ve ekonomik yaşamda süregelen değişimlerin sonucu olarak oluşan maliyetlerin karşılanması gerekmektedir. Bu durum ise gelecek faaliyetlerin önceden belirlenmesini zorunlu kılar(Özkan, 1985; 26).

İşletmeler sayısız faaliyetleri gerçekleştiren ticari, mali, sınai ve zirai işlerin verimli hale getirilmesi ve yararlanılması amaçlanarak toplumsal ve bireysel

gereksinimleri doğrudan ya da dolaylı olarak karşılamaya yönelik en küçük karar üniteleridir. İşletmeler son yıllarda pek çok yapısal gelişmeler geçirerek gerek mali gerekse örgütsel bünyelerinde değişikliğe uğramışlardır. Bu değişiklik sonucu işletme yönetiminin üstlendiği yetki ve sorumluluklar büyümüş, karşılaşılan sorunların sayısı hızla artmıştır. İşletme yönetiminin en önemli görevlerinden birisi olan çevre ve işletme amaçlarının uyumlaştırılması ile ilgili kararlar arasında, faaliyetlerin sürdürülmesi için gerekli olan sermayenin(para ya da kredi) bulunması, yönetimi ve kullanılmasına ilişkin kararların alınması işletmeyi finansman kavramı ile karşı karşıya bırakmaktadır.

İşletmelerin amaçlarına ulaşmaları için, gereken üretim faktörlerinin tedarik edilmesi gerekmektedir. İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli olan sermaye, para ve kredinin bulunması, yönetimi ve kullanılmasına finansman adı verilmektedir(Kocamanoğlu, 1983; 199).

Genel olarak bakıldığında finansman, işletmelerin faaliyetlerini yürütebilmeleri ve mevcut yatırımlarını artırmaları için gerekli fon kaynaklarının, öz kaynaklardan veya yabancı kaynaklardan karşılanması olarak karşımıza çıkmaktadır(Karaduman, 1993/328; 45).

Finansman kavramı ayrıca bir işletmenin ya da kamu kuruluşunun, işleyişi, gelişmesi ya da üstlendiği görevini yerine getirmesi için gerekli mali olanakları sağlama işlevi olarak da tanımlanabilmektedir(Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986; 4122).

Muhasebe açısından ele alındığında finansman, bir iktisadi kurumun, ödenmemiş sermaye hesabı bakiyesinin, bu kurumun elinde başka kesimlere plasman yapabilmesini ya da ödünç para verebilmesini sağlayacak fonlar bulunduğunu göstermesi şekliyle, kurumun sabit ve döner sermaye oluşturmasını sağlamak için kapatılması olarak açıklamaktadır(Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986; 4122).

Finansal yönetim açısından finansman, stok veya kıymetli evrak satışı, borç sağlama, açık hesap üzerinden kredilerini genişletme veya iç kaynaklardan doğan

kaynakları nakletme ve tahsis yolu ile gerekli fonları elde etme işlevi olarak değerlendirilmektedir(Demir, 1995; 882).

İşletmelerin de faaliyetlerinin devamı için gerekli olan kaynakların tahsisi ve dağıtımı gibi bir takım finansal sorunları bulunmaktadır. İşletme yönetimi, hangi yatırımların yapılacağını ve bu yatırımların nasıl finanse edileceğini belirlemek zorundadır. Tıpkı kişilerin kendi servetlerini maksimize etmeye çalışması gibi, işletmelerde ortaklarının sermaye paylarını maksimize etmeye çalışmakta ve bu çalışmalarda da finans bilimi önemli bir rol oynamaktadır.

Finansın diğer bir alanı olan işletme finansı ise işletmeler için gerekli fonların uygun koşullarda ele geçirilmesini ve bu fonların işletme içersinde etkin bir şekilde dağıtımını konu edinmektedir. Diğer bir deyişle, işletme finansı, işletmelerin bilançolarında yer alan dönen ve duran varlıklar, kısa, orta ve uzun vadeli yabancı kaynaklar ile öz kaynakların yönetimiyle uğraşmaktadır.

İşletmeler mal ve hizmet üretimi için gerekli girdilere tahsis edecekleri fonları, bir şekilde sağlamak durumundadırlar. Bu fonların önemli bir kısmı, işletmelerin bizzat kendi oluşturduğu nakit akışlarından meydana gelmektedir. Ancak işletmeler, fon kaynaklarının yetmemesi durumunda işletme dışındaki yatırımcı birey ve gruplardan da bu fonları sağlama yoluna gitmektedirler(Özdemir, 1999; 3).

İşletmeler ihtiyaç duydukları fon kaynaklarını temin etmekle, iktisat biliminde de olduğu gibi marjinal gelire marjinal maliyetin eşit olduğu noktada faaliyette bulunarak maksimum kara ulaşma amacını taşımaktadırlar(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 9).

İşletmelerin bu anlamda diğer bir amacı ise ortakların servetlerini maksimize etmektir. Ortakların servetlerin maksimizasyonu, işletmedeki hissedarların gelecekte elde etmeyi umduğu tüm getirilerin net bugünkü değerlerinin maksimizasyonunu ifade etmektedir(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 10).

Bilindiği gibi kar ile risk arasında doğrudan ve ters yönde bir ilişki vardır. Yani işletmeler karı çoğaltma amacıyla alacakları kararlarda riski artırırlar, riski azaltmaya

yönelik kararlarda da karı azaltırlar. Bu durumda finans yöneticilerinden beklenen, işletmelerin piyasa değerlerini maksimize edecek şekilde risk ve karlılık arasında bir denge kurarak, kar ile risk arasında optimal bir değişimin sağlanmasına yönelik bir çaba göstermek olacaktır(Özdemir, 1999; 8-9).

İşletmeler ayrıca kar maksimizasyonu hedeflerine ulaşırken bazı zorluklarla da karşılaşmaktadırlar. Bu zorluklardan en önde geleni enflasyonun finansal kararlar üzerindeki etkileridir. Ekonomilerde yaşanan yüksek oranlı enflasyon, kişileri ve toplumu olumsuz etkilediği gibi işletmeleri de etkilemektedir. İşletmelerin etkilenmesi, özellikle finansman konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle, günümüzde finansal yönetimle ilgili teori ve uygulamada önemli değişimler yaşanmakta bunun sonucu olarak da günümüz finansman yöneticilerinin görevleri, geçmişe nazaran daha güçleşmektedir.

1.3. Finansman Fonksiyonları

Bir işletmenin başarısı, varlığını sürdürmesi, üretimde devamlılığı sağlaması, duran ve dönen varlıklara yatırım yapma gücü ve isteği, büyük ölçüde izlediği ve izlemekte olduğu finansman politikalarına ve aldığı finansal kararlara bağlıdır. İşletmelerde alınan bu finansal kararlar pek çok grubu etkilemektedir. Söz konusu kararlar, bazılarında ortak çıkar sağlarken bazı çatışmalara da neden olmaktadır. Bu bakımdan kar maksimizasyonu ilkesi veya işletmenin piyasa değerini maksimize etme hedefi, işletmelerin genel amaçlarından parasal ve parasal olmayan finansal hedeflerin türetilmesini ve bunların da işletmelerin amaçlarına uygun olarak karlılık, likidite ve güvence çabalarına dayandırılmasını öngörmektedir(Berk, 1999; 10).

Bilindiği gibi her finansal karar para, zaman ve risk gibi üç önemli faktörü içermektedir. Gerçekten iyi bir finansal planlama yapılamaması, işletmelerin başarısızlık nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. İşletmeleri başarısızlığa sürükleyen hatta varlığını tehlikeye düşüren diğer nedenleri de şu şekilde sıralayabiliriz(Akgüç, 1998; 16-17);

- İşletmelerin üstlenmiş oldukları yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli fonları zamanında sağlayıcı önlemlerin alınmaması,

- İşletmelerin olanaklarının çok üstünde bir büyüme tutkusu içinde bulunması,
- Aşırı borçlanma sonucu sabit yükümlülüklerin işletmelerin bu yükleri taşıma gücünün üstüne çıkması,
- İşletmelerin kullandıkları kaynakların süreleriyle varlıkların işletmelerde kullanılışı arasında finansmanın altın kuralı gereği bir uyum sağlanmaması,
- İşletmelerin finansal yapısını zayıflatan bir kar dağıtım politikası izlemesi,
- İşletmelerin büyümesine imkan verecek finansal kararların zamanında alınmaması,
- Hatalı finansman stratejisi ile işletme yönetiminde kontrolün elden çıkarılması gibi kararlar ve politikalar.

Finansman önemli yönetim fonksiyonlarından biridir. Finans fonksiyonu başarıyla yerine getirildiği takdirde işletmelerin diğer alanlarındaki yönetsel hataları kısmen de olsa giderilebilir. Bir işletmenin başarısı için sağlıklı finansman kararlarının gerekli ancak her zaman yeterli olmadığı gözden kaçırılmaması gereken bir konudur. Ayrıca bir işletmenin finansal açıdan sağlamlığı, bu işletmenin stratejik hedefleri ve işletme politikaları ile sermaye artırabilme kabiliyeti arasındaki uyuma bağlıdır. Bunu başarabilmek için nasıl bir borçlanma ve öz kaynak finansman politikası izlenmesi gerektiği finansman yöneticileri tarafından iyi belirlenmelidir(Erol, 1999; 323).

İşletmelerde finansman fonksiyonu genellikle aynı konuları içermesine karşın yine de işletmelerin büyüklüğüne göre bu konular değişebilmektedir.

Örneğin KOBİ'lerde finansman ile ilgili konular genellikle girişimcinin kendisi tarafından üstlenilmektedir. Bu tür işletmeler de işletme sahibinin yerine getirmek durumunda olduğu finansman fonksiyonlarını şu şekilde sıralayabiliriz(Ceylan, 2000; 19):

- İşletmenin tüm nakit ve kıymetli evrakını elinde tutmak ve yönetmek,
- İşletme için gerekli fonları tedarik etmek,
- İşletmenin kredi ve tahsilat politikalarını saptamak ve bizzat yürütmek,
- İşletmelerde çalışanlara ödemeleri yapmak,

- Yatırım seçenekleri arasında seçim yapmak,
- Yatırım programını yürütmek.

Büyük işletmelerde ise durum farklı olabilmektedir. Büyük ölçekli işletmelerde, finansman fonksiyonlarının yürütülmesi konusunda birden çok kişi görev yapabilmekte ve hatta finansman fonksiyonu ile alakalı bir komite oluşturulabilmektedir. Bu tür işletmelerdeki finansman komitelerinin görevlerini de şu şekilde sıralayabiliriz(Özdemir, 1999; 18):

- Büyük işletmelerde, çok önem taşıyan kararların alınmasında danışmanlar grubu durumunda finans komiteleri kurulmakta, bu komitenin üyeleri de yönetim kurulu üyelerinden veya bunlarla ilgili diğer fonksiyonların yöneticilerinden oluşmaktadır.
- Finans komitelerinin oluşması ile finansal kararların sonuçlarından etkilenecek bölümlerin komitelerde temsil edilme imkanı doğmakta ve finansal sorunlara daha iyi çözüm bulunması sağlanmaktadır.
- Finans komiteleri doğrudan yönetim kuruluna karşı sorumlu olabileceği gibi genel müdüre veya danışma kuruluna karşı sorumlu olarak da görev yapabilmektedir. Genellikle bu komitelerin almış oldukları kararlar yönetim kurulunun onayından sonra kesinleşerek uygulamaya konulmaktadır.

1.4. Finansman Gideri Kavramı

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ndeki giderler, üretim giderleri ve faaliyet giderleri olarak ayrıma tabi tutulmuştur;

- Üretim giderleri; direkt ilk madde malzeme, direk işçilik ve genel üretim giderleridir.

- Faaliyet giderleri ise; araştırma ve geliştirme giderleri, pazarlama satış ve dağıtım giderleri, yönetim giderleri ve finansman giderleridir(Hacırüstemoğlu, 1997; 13).

Faaliyet giderleri içinde yer alan finansman giderleri, işletme faaliyetlerinin aksamadan yürütülebilmesi amacıyla, borçlanılan tutarlarla ilgili olarak katlanılan ve

varlıkların maliyetine eklenmemiş bulunan faiz, kur farkları, kredi komisyonları ve benzeri giderlerdir(Kishalı ve Işıklar, 1999; 291).

Buradaki tanımda geçen “...**varlıkların maliyetine eklenmemiş bulunan...**”ifadesi, finansman giderlerinin sadece gelir tablosu açısından ele alındığını göstermektedir. Yani bu tanım, gelir tablosunda yer alan faaliyet giderleri arasındaki finansman giderlerini açıklamaktadır. Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’nde esasen finansman giderlerinin tanımı yapılmamıştır.

İşletmeler gerek yatırım gerekse işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak için kısa, orta veya uzun vadelerde, çeşitli şekillerde borçlanma politikaları izlemektedirler. Bu borçlanma politikalarıyla birlikte de faiz, komisyon, döviz borçlanmalarından dolayı kur farkları ve buna benzer maliyet ve gider türleriyle karşılaşmaktadırlar. İşletmelerin borçlanmaları sonucu karşılaştıkları bu maliyet ve gider türleri bu işletmelerin finansman giderlerini oluşturmaktadırlar(Demir, 1995; 882).

23 no’lu Uluslararası Muhasebe Standardında açıklanan finansman giderleri, işletme tarafından borçlanılan fonlarla ilgili faiz maliyetlerinin dışında, ayrıca borç senetlerinin ihracında ortaya çıkan iskonto giderlerini, primlerin itfa paylarını, kur farklarını, prim ve borçlanmadan doğan her türlü benzeri giderleri içine almaktadır(Kızıl, Nisan 1998; 34).

Finansman giderleri kapsamına borçlanmadan doğan her türlü gider girmektedir. Örneğin yapılan sözleşmelerle ilgili damga vergisi, banka ve sigorta muamelesi vergisi gibi giderler de finansman gideri sayılmaktadır. Bunlardan başka finansman gideri sayılan diğer bir özel durumda şudur;

- Borç senetlerinin ihracında eğer prim söz konusu ise bu da finansman gideri olarak dikkate alınmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tahvil gibi borç senetleri primli ihraç edilmişse, bu primler tahvil sahiplerine ödenecek faizlerden düşülerek net faiz gideri hesaplanacaktır(Kishalı ve Işıklar, 1999; 291).

Görüldüğü gibi finansman giderlerinin tanımı oldukça dağınıktır. Bu nedenle tüm muhasebe ve finansman kavramlarında olduğu gibi “finansman giderleri”

kavramının da ulusal hatta uluslararası geçerliliği olan bir tanıma ihtiyacı vardır. Ancak gerek Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu(IASC) gerekse Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu(TMUDESK) ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) finansman giderlerinin uluslararası geçerliliği olan ortak bir tanımını ortaya koyamamışlardır. Sadece finansman giderlerinin kayıt ve gösterimine ilişkin standartları ortaya koyabilmişlerdir.

Bu bakımdan finansman giderleri ile ilgili yapılan tanımlardan hareketle, finansman giderlerinin aşağıdaki unsurlardan oluştuğunu söylemek mümkündür(Kışalı ve Işıklılar, 1999; 293):

- Temin edilen fonlar sebebiyle borçlanılan veya ödenen faizler,
- Temin edilen dövizde dayalı fonlar sebebiyle ortaya çıkan aleyhte kur farkları,
- Fon temini esnasında ortaya çıkan diğer giderler.

İşletmeler finansman kaynağı sağlarken bu kaynaklarla ilgili bir finansman gideriyle karşı karşıya kalabileceği gibi, ellerindeki fon fazlalıklarını finans piyasalarında değerlendirerek bir finansman geliri de elde edebilirler. Elde edilen bu finansman gelirleri, finansman giderleri ile aynı işleme tabi tutulmaktadır. Bunun nedeni olarak da muhasebe ve değerlendirme işlemlerinde genellik ve eşitlik ilkesi gösterilmektedir(Yılmaz, Şubat 1997; 87).

1.4.1. Finansman Gideri Çeşitleri

İşletmeler varlık alımı yapabilmek ve faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli kaynakları işletme dışından sağlarsa bu kaynakların belli bir maliyeti olacaktır. İşletme dışından sağlanan bu tür kaynaklara yabancı kaynak denilmekte ve bu kaynaklar çeşitli şekillerde olabilmektedir. Bu tür kaynakların türleri ve finansman gider türü aşağıda belirtilmiştir(Gökçen, Aralık 1997; 84):

Yabancı Kaynak Türü	Finansman Gider Türü
Tahvil ihracı	Faiz+ihraç giderleri+ihraç primleri
Kar ortaklığı belgeleri	K.O.B. kar payı+ihraç giderleri+ihraç primleri
Banka kredileri	Faiz+komisyon+kur farkları
Alıcı avansları	Mal satış indirimleri+kur farkları
Satıcılara ödenen farklar	Mal alış giderleri+kur farkları+vade farkları
Vadelendirilmiş vergiler	Gecikme zammı + fonlar

Burada belirtilmiş olduğu üzere, işletmeler için borçlanma maliyeti taşıyan unsurlar; borçlanmadan doğan her türlü faiz, komisyon, vade farkı, kur farkı, ödenen kar payları, iskonto ve benzeri giderlerdir. Bu tür giderler borçlanmanın süresine bağlı olarak değişmektedir. Bir de borçlanmanın süresine bağlı olmayan borçlanma maliyetleri vardır. Bunlar da banka ve sigorta muamele vergisi ve kredi sözleşmelerinden doğan damga vergisi gibi giderlerdir(Özbalcı, 1999; 458).

Finansman gider türlerinin hangi kalemlerden oluştuğunu açıkladıktan sonra şimdi de bu gider çeşitlerini tek tek açıklayalım:

-Faiz: İşletmelerin genellikle finansal kuruluşlardan yabancı kaynak kullanımı sonucu yüklenmiş oldukları, belli bir vade sonunda, belirli bir oranda ve belirli bir ödeme planı çerçevesinde kullanılan yabancı kaynakla birlikte geri ödenen, kullanım amacına göre maliyet veya gider niteliği taşıyabilen unsura faiz denir.

Tanımı sadece bankalar açısından ele alırsak; faiz, kullanılan kredi için(vergi,fon ve diğer masraflar hariç) müşteri(işletme) tarafından bankaya ödenen kredi kullanma maliyetidir(<http://www.teb.com.tr>, 12 Aralık 2004).

-Komisyon: İşletmelerin faaliyetleri esnasında finansal işlemlerinden dolayı ödemiş oldukları gider türleridir.

-Vade Farkı: Mal veya hizmet alımlarında, anlaşılan vadenin dışında mal veya hizmet bedelinin ödenmesi durumunda, anlaşılan vadeyi aşan süre için mal veya hizmet bedelinin belirlenen bir oranında ödenmesi gereken tutardır.

-Kar Payı: İşletmelerin faaliyetlerine iştirak edilmesi sonucunda, bu işletmeler tarafından iştirak sahiplerine ödenen finansal yüklenimlerdir.

-Kur Farkı: Kur farkı; belli bir miktar yabancı paranın, değişik kurlar kullanılarak Türk parası cinsinden ifade edilmesi sırasında oluşan farkları ifade etmektedir.

Başka bir ifadeyle kur farkını, kullanılan yabancı kaynağın cinsiyle alakalı olup, yabancı kaynağın kullanıldığı ulusal paranın, muhasebenin temel kavramlarından olan ve her ülkenin kendi ülke para birimiyle muhasebeleştirileceği ilkesinden hareketle, işletmenin tabi olduğu ülkenin ulusal parası karşılığında değer kazanması sonucu oluşan olumsuz finansal farklardır, şeklinde tanımlayabiliriz.

-İskonto Giderleri: İşletmelerin yapmış oldukları faaliyetlerden dolayı sağlamış oldukları vadeli alacaklarının, vadeleri beklenmeden finansman kaynağı sağlamak için nakde dönüştürülmesinde, nakdi temin eden çeşitli finans kuruluşlarına ödenen finansal giderlerdir.

-Banka ve Sigorta Muamele Vergisi: Banka ve sigorta muameleleri vergisi(BSMV), bankaların elde ettikleri tüm gelirler üzerinden resmi kurumlara ödemek zorunda olduğu bir vergi türüdür. Krediyi kullandıran bankaca faiz tahakkuk dönemlerinde (faiz üzerinden %5 oranında) müşterilerinden tahsil etmektedir (<http://www.teb.com.tr>, 17 Aralık 2004).

Daha detaylı bir tanımla ise BSMV'yi, banka ve sigorta şirketlerinin 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün işlemler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar için alınan vergilerdir, şeklinde tanımlayabiliriz(<http://www.ymm.net/vergi/bsmv.htm>, 17 Aralık 2004).

-Damga Vergisi: Kredi sözleşmelerinden dolayı hazırlanan mektup ve şerhlerle, bu kağıtların hükümlerinin yenilenmesi, uzatılması, değiştirilmesi, devri veya bozulması gibi işlemlerde krediyi talep eden tarafından ödenen vergilerdir(Özbalcı, 1999; 1).

Damga vergisi işlemler üzerinden alınan bir vergidir. İşlemlerin onaylandığını belgeleyen veya ona resmi hüviyet veren kağıtlar damga vergisine tabidir(Tosuner ve Diğerleri, 2002; 350).

1.5. Maliyet Kavramı

En geniş anlamıyla maliyet kavramı, bir amaca ulaşmak, bir nesneye sahip olabilmek için katlanılan fedakârlıkların tümüdür. Yukarıdaki tanımdan hareket edildiğinde maliyet kavramının muhasebenin konusu içersine girebilmesi için katlanılan fedakârlıkların para değeri ile ölçülebilir olması gerekmektedir(Yükçü, 1999; 39).

Hemen hemen her sonuç, bir eylem veya faaliyet sonunda ortaya çıkar. O sonuç için katlanılan fedakarlıklar da bu faaliyet sırasında söz konusu olur. Bu bakımdan, herhangi bir sonucun maliyeti, gerçekte o sonucun doğması için yapılan faaliyetin yol açtığı maliyet anlamındadır. Yani aslında ilgili sonucu da, maliyeti de doğuran etken, yapılan faaliyettir. Bu nedenle, maliyet kavramı öncelikle faaliyetlerle bağlantılı bir kavram olup, sonuçlarla ilgisi daha sonra gelir(Büyükmirza, Kasım 2000; 46).

Diğer bir tanıma göre ise maliyet, herhangi bir malı veya hizmeti, kullanıldığı veya satıldığı yerde veya durumda elde edebilmek için doğrudan doğruya ve dolaylı olarak yapılan toplam harcamalardır(Akdoğan, 2000; 11).

Bazı yazarlara göre maliyet kavramı, özelliği bakımından üretim için yapılan mal tüketimini ifade etmektedir. Burada mal tüketiminden en geniş anlamda ekonomik mal ve hizmetlerin(İşçi ücretleri, ilk madde, yardımcı madde, işletme malzemesi, makine, enerji, vb.) tüketilmesi anlaşılmaktadır. Yoksa her türlü tüketim maliyet olarak kabul edilmiş değildir. İşletmelerin bu ekonomik mal ve hizmet tüketimleri prensipte para birimi veya miktar(saat, kg, m, vb.) olarak ifade edilebilir. Tüketilen her türlü mal ve hizmetler ancak para birimi ile belirttikleri zaman toplanabilirler ve hesaplanabilirler. Bu da maliyetlerin hesaplanabilmesi yani maliyet muhasebesi yönünden gereklidir(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 28).

O halde maliyeti “üretim yapabilmek amacı ile tüketilen mal ve hizmetlerin para birimi ile belirtilen değeridir” diye tanımlayabiliriz(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 28).

Maliyet kavramı üretim safhalarında, işletmelerin belli fonksiyonlarını gerçekleştirmesi sırasında veya sanayi işletmelerinde üretim faktörlerinin edinimi sırasında ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle maliyet kavramının tanımını, belli işletme faaliyetleri, maliyetin ilgili olduğu belli mal ve hizmetler ile bu mal ve hizmetleri oluşturan üretim faktörleri açısından ele alınmalıdır. Bu sınıflandırmaya göre maliyet kavramını şu şekilde açıklayabiliriz;

-İşletme Faaliyetleri Açısından Maliyet: Genel olarak bir faaliyet için katlanılan fedakarlıklardır(Atamanalp ve Diğerleri, 2000; 4). Maliyetlerin oluşmasına hem işletme içi hem de işletme dışı faaliyetler yol açabilmektedir. Bunlar bir mal veya hizmeti satın alma, bir malı elde tutma, bir mal veya hizmet üretme ve bir değer karşılığı mal veya hizmet satma faaliyetleri şeklinde gerçekleşebilir.

-Mal ve Hizmet Açısından Maliyet: Bir mal veya hizmetin edinilmesi için, o dönem içinde yapılan harcamalarla, daha önceki dönemde yapılan harcamalar içinde, o mal ve hizmetin edinilmesinde katlanılan fedakarlıkların parasal tutarıdır.

-Üretim Faktörleri Açısından Maliyet: Belirli bir mal veya hizmeti elde edebilmek için üretim faktörlerinden; ilk madde ve malzeme, bunların mamul haline dönüşebilmesi için gerekli makine veya insan gücü ve diğer üretim girdilerinin para ile ölçülebilen değerleri toplamıdır(Hatiboğlu, 1997; 11).

1.6. Gider Kavramı

En genel tanımıyla “gider kavramı” türlü ekonomik mal ve hizmetlerin tüketilmesi anlamını taşımaktadır(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 28).

LEHMANN’a göre, işletme ekonomisinde gider kavramı, bir üretim süreci içerisinde üretimin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan her türlü fedakârlığı içerir. Burada fedakârlık sözcüğü ile işletmeyle ilgisi olan ve işletme içinde veya dışında meydana gelen mal ve hizmet tüketimi anlatılmaktadır(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 28).

SCHMALENBACH ise, gider kavramını şöyle tanımlamıştır: “gider, işletmenin amacına uygun olarak veya olmayarak, işletme içinde veya dışında tüketilen veya herhangi bir şekilde yok olan malların değeridir”. Buna göre; giderlerde de maliyetlerde olduğu gibi bir mal tüketimi söz konusudur. Ancak bu, bir işletmenin yalnız üretim yapan gider yerinde meydana gelen tüketim olmayıp, tüm işletmenin yaptığı tüketimdir. Bu tür tüketim, finans muhasebesi adı verdiğimiz genel muhasebede izlenir ve sonuç hesabını etkiler(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 28).

Bunlardan başka gider kavramını değişik biçimlerde tanımlamak mümkündür.

Örneğin gider kavramını bilançodan hareketle, varlık ve yükümlülüklerdeki değişikliklere göre tanımlayabileceğimiz gibi, sonuç hesaplarından hareketle karı olumsuz yönde etkileyen akımları belirtmek üzere tanımlayabiliriz(Akdoğan, 2000; 7).

Gider kavramının içeriği dar tutulup, arızı zararlar, kayıplar, gider kavramından ayrı olarak ele alındığında, bilanço yaklaşımında gider, bir işletmenin belirli bir dönemdeki mal teslimi veya üretim, hizmet kullanımı veya sürekli ana iş konusuyla ilgili diğer işlemler sonucunda, işletmenin varlıklarında meydana gelen azalışlar veya yükümlülüklerinde meydana gelen artışlar olarak tanımlanmaktadır(Akdoğan, 2000; 7).

Gider, yapılan işle ilgili olarak alınan bir mal veya hizmet karşılığında karşı tarafa ödenen veya borçlanılan tutar olarak da tanımlanabilir(Biçer, Ekim 2000; 15-17). Bu tanım esas olarak Vergi Usul Kanunu'nun 229'ncü maddesinde yer alan fatura tanımından esinlenmekle beraber, aynı kanunun 228'nci maddesine göre bir ödeme veya borçlanmanın gider olabilmesi için mutlaka belgeye bağlı olma zorunluluğu yoktur. Belgeye dayanmayan ancak yapılan işle ilgili olan giderler kayıtlara alınmak şartıyla vergi matrahından indirilebilmektedir.

Diğer bir tanıma göre gider, işletmenin hesabına, onun hedefine uygun olarak veya olmayarak, ihtiyari veya gayri ihtiyari bir tarzda işletmenin içinde ve dışında tüketilen işletme girdilerinin alış maliyeti ile, işletme girdisi girişine yol

açmayan ödemeler ve varlıklarda ortaya çıkan değer düşmeleri olarak tanımlanmaktadır(Kishalı ve Işıklılar, 1999; 20).

Gelir yaklaşımına göre ise gider, finansal tabloların belirli bir dönemi kapsadığı varsayımından hareketle, o dönemde gerçekleştirilen ve o dönemin gelirleriyle karşılaştırma niteliğine sahip girdiler ve faydası tükenmiş maliyetler olarak tanımlanmaktadır(Hacıüstemoğlu, 1995; 11).

Bütün bu tanımlamalara göre, bir değer akımının gider sayılabilmesi için;

- İşletmelerden bir varlığın çıkması, işletme için faydasının tükenmesi,
- Elden çıkma ve fayda tükenişinin gelir sağlamak gayesiyle olması,
- İşletme aktifinde bir azalmanın veya işletme yükümlülüklerinde bir artışın meydana gelmesi gerekmektedir(Atamanalp ve Diğerleri, 2000; 11).

1.7. Harcama Kavramı

Harcama kavramı, genellikle işletmelerde nakden yapılan ödeme ve borçlanmaları anlatmak için kullanılmaktadır. Bu açıdan ele alındığında harcama, bir varlık elde etmek, bir hizmeti sağlamak veya bir zararın giderilmesi amacıyla; borçlanma, para ödeme, bir varlık nakletme, sağlanmış hizmet veya ödenecek olan para miktarı nakletme ve faydaları içinde bulunulan hesap dönemini aşacak olan giderleri kapsamaktadır(Altuğ, 1996; 16).

Harcama kavramı çeşitli biçimlerde tanımlanabilmektedir. Bazı yazarlara göre harcama kavramı sadece nakit ödemeyi içerirken, bazı yazarlar, nakit ödemenin yanında diğer ödeme biçimlerini de (çek, senet gibi) harcama kavramına dahil etmektedirler. Bu açıklamalardan sonra harcama kavramını basit bir şekilde, "nakit veya benzeri araçlarla ödemede veya ödeme vaaşinde bulunmadır" şeklinde tanımlayabiliriz. Burada ödeme vaadi borçlanma kavramını da içermektedir. Borçlanma bir bakıma nakit ödemenin geciktirilmesi anlamına gelmektedir(Yükçü, 1999; 48).

Başka bir tanıma göre de harcama, "bir mal, fayda ve hizmetin sağlanması veya herhangi bir edim karşılığı olmaksızın ortaya çıkan bir yükümlülük nedeniyle yapılan ödeme ve borçlanmalardır"(Akdoğan, 2000; 9).

Tanımdan da anlaşıldığı üzere, bir varlık elde etmek, bir hizmet sağlamak veya bir zararı önlemek amacıyla yapılan ödemeler, borç altına girmeler, harcama kavramı ile ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle, işletme tarafından herhangi bir nedenle yapılan her ödeme ve borçlanma harcamadır(Akdoğan, 2000; 9).

Harcama, gider kavramına yakın bir kavram olup, işletmelerin para ve benzeri araçlarla yaptıkları her ödeme bir harcamadır. Fakat maliyetler için para ödenmesi değil, mal tüketimi esastır. Bu nedenle harcama ve maliyet kavramları birçok bakımdan birbirinden ayrılmaktadır. Her harcama bir gider olmadığı gibi(örneğin; peşin ödemeler), her gider de bir harcama olmayabilir(örneğin; amortismanlar ve ödenmemiş giderler gibi)(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 27).

1.8. Gider-Maliyet İlişkisi

Üretim işletmelerinin hepsinde “gider” ve “maliyet” olmak üzere iki kavramdan söz edilir. Muhasebe terimleri içine girmiş bulunan bu iki kavram arasında bir ayrım olup olmadığı varsa böyle bir ayrımın nasıl yapılacağı tartışmalara neden olmuştur(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 26).

Bu konuda yazar ve düşünürlerin görüşleri ikiye ayrılmaktadır. LINHARDT ve GERWIG; giderle maliyet deyiminden aynı anlamların çıkartılabileceğini, bu iki kavram arasında bir ayrım yapmanın gereksiz olduğunu ve bu nedenle de maliyet yerine sadece gider demenin kavrama daha uygun düşeceğini savunurlarken, MELLEROWICH ve SCHMALENBACH ise, giderlerle maliyetin aynı anlama gelmediğini, her tür giderin ve her tür harcamanın maliyet sayılamayacağını ve bu nedenle de bu iki kavram arasında kesin bir ayrım yapmanın gerekli olduğunu savunurlar(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 26).

Maliyeti tüketilen maddeler yönünden değil de sermaye yönünden ele alan, bundan dolayı da maliyet yerine sadece gider kavramının kullanılmasının daha uygun olacağına inanan LINHARDT'a göre; maliyeti malların tüketilmesi diye tanımlamak yanlıştır ve bu tanıma yer vermek maliyetin kapsadığı para değerini ihmal etmektir. Dolayısıyla bu da, işletmelerde kullanılan sermayenin ve buna bağlı olarak da fiyat faktörünün işletmelerdeki rolünün ihmal edilmesi demektir. O halde sermaye ve maliyeti birbirinden ayırmak yanlıştır. Buna göre LINHARDT, maliyet

hesabını sermaye hesabının bir parçası olarak görmekte ve maliyet hesabını bir takım mal miktarlarının değil para değerlerinin oluşturduğunu kabul ederek gider ve maliyeti birbirinden ayırmaya gerek olmadığını savunmaktadır(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 26).

Buna karşın MELLEROWICZ ve SCHMALLENBACH ise görüşlerini şu şekilde ortaya koymuşlardır(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 26):

MELLEROWICZ, bir üretim sürecinde, tüketilen her türlü mal ve hizmeti maliyet olarak kabul ederken, SCHMALLENBACH da maliyetler üretime bağlı oldukları halde, giderler sadece harcamadan ve tüketimden meydana gelmiş olabilir, diyerek iki kavramı birbirinden tamamen ayırmaktadır. Bu durumda bir giderin maliyet olup olmaması ancak o tüketimin üretim ile ilişkisi olup olmamasına bağlıdır.

SCHMALLENBACH'a göre; maliyetin oluşması için kesin olarak bir gider veya para harcanmış olması gerekmez. Üretim esnasında bir takım mal ve hizmetlerin tüketilmiş olması maliyeti oluşturur.

Bu nedenle, giderlerle maliyetler arasında bir ayırım yapmanın gerekli olduğunu özellikle belirtmek gerekir. Çünkü üretimle ilgili olan yani üretimi yapabilmek için tüketilen mal ve hizmetler doğrudan doğruya "maliyet" kavramıyla tanımlanmaktadır(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 27).

"Maliyet ile gider arasında bir ayırım yaparken, bir maliyetin hangi noktada tüketilmiş olduğunu belirlemek gerçekten çok önemlidir. Örneğin, içinde oturulan bir daire için aylık kiranın peşin ödenmesinde, kira ayın başında ödenmiştir. Bu ödenen kira tutarı, bir aylık kiranın maliyetini oluşturur. Aybaşında ödenen bu kira tutarı, ay sonuna kadar, başka bir deyişle tüketilinceye dek gider sayılmaz. Daha sonra bu kira tutarı, dairenin bir aylık kullanımının kira giderini oluşturur. Çünkü bu kira tutarı, dairenin bir aylık kullanımı karşılığında tüketilmiştir"(Üstün, 1996; 26).

Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden, "dönemsellik ilkesi" dönemle ilgili tüm hasılatın ve buna ilişkin kaynak kullanımlarının finansal tablolarda gösterilmesini gerekli görmektedir. Bu ilke gereği dönem sonuçlarına etkili maliyetlerin, etkisiz maliyetlerden ayrılması gerekmektedir. Bu durumun

gerçekleşmesi ise, işleme, kullanma, zaman aşımı ve teknolojik yıpranma olasılıklarından birinin gerçekleşmesi şeklinde olur.

Maliyetlerin üretime etkisi esas olarak alındığında, yukarıda belirtilen olasılıklardan biri nedeni ile üretime dönüştürülen maliyetler, gider olarak nitelenmekte ve gider tanımı şöyle yapılmaktadır; “belirli bir zaman dilimi içinde kullanılan ve tüketilen varlıkların (mal veya hizmetlerin) parasal değeri olarak nitelendirilmektedir.

Maliyeti yalnız üretim işlevi ile sınırlı tutan görüşe göre, işletme varlıklarının elde edilmesi için yapılan ya da yapılacak olan kaynak kullanımları maliyet, varlıkların mal ve hizmet üretilmesi için tüketilmesi ise gider olarak tanımlanmaktadır.

Genel olarak bakıldığında; faydası tükenmiş maliyetler gider olarak nitelendirilmektedir. Yani maliyetin gidere dönüşebilmesi için, faydanın belirli bir dönemde tükenmiş olması gerekmektedir. O halde maliyetlerin faydasının ne zaman tükendiğinin saptanması konusu önem taşımaktadır. Bu maliyetlere ait faydaların tükenmesi çeşitli yollarla belirlenebilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilmektedir(T.C. başbakanlık DPT, 1970; 58):

- Faydası tükenen maliyet, mal ve hizmet alıcılara teslim edildiği dönem hasılatıyla doğrudan doğruya ilgili bulunmalıdır.

Örneğin; stoklar satılıp müşterilere devredildiğinde, söz konusu stok maliyetlerinin faydası tükenmiş olacağından, satılan malın maliyeti kalemi başlığı altında, bir gider unsuru olarak o dönemin satış hasılatı ile karşılaştırılması gerekecektir. Ancak imalatla ilgili hammadde, işçilik ve genel üretim giderlerinin toplamının doğrudan dönem hasılatı ile karşılaştırılması mümkün değildir. Burada maliyetler bir şekilden diğer bir şekle dönüşmüştür. Söz konusu maliyetlerin faydasının tükenmesi için üretilen mamullerin satılması ve dönemin hasılatını oluşturması gerekmektedir. O halde üretim faaliyetinde tüketilen hammadde maliyetleri, işçilik maliyetleri, genel üretim maliyetleri gibi kalemler, birer maliyet unsuru olarak mamul maliyeti haline dönüşmektedir. Faydaların tükenmesi ve sonuç

hesaplarına olumsuz bir akım olarak yer alabilmesi için, söz konusu mamullerin satılması veya aktiften çıkarılması gerekmektedir.

- Faydası tükenen maliyetler gelir tablosundaki dönemle ilgili bulunmalıdır.

Pazarlama satış ve dağıtım giderleri, araştırma ve geliştirme giderleri ve genel yönetim giderleri gibi giderler, hasılatı meydana getiren satışlardan çok, gelir tablosundaki dönemle ilgisi bulunan giderlerdir. Bir maliyet harcamasının gider olarak kabul edilebilmesi için söz konusu maliyetin faydasının o dönemde tüketilmiş olması gerekmektedir. Bazı durumlarda maliyeti oluşturan bir harcama, birden fazla muhasebe dönemini ilgilendirebilir.

Bu durumda söz konusu harcamanın mal ve hizmetin satıldığı veya kullanıldığı mali dönemlerde dağıtılması gerekmektedir. Örneğin; birden fazla dönemi ilgilendiren peşin ödenmiş giderlerin önce varlık hesaplarına alınması ve daha sonra zamanın geçmesi ile faydaları tükendikçe dönem sonuçlarına aktarılması veya önce gider hesaplarına yazılmış ise, faydası tükenmeyen kısmın dönem sonunda, gider hesabından peşin ödenmiş gider hesabına yani gider tahakkukları hesabına aktarılarak gerekli düzeltmenin yapılması gerekmektedir. Yine birden çok dönemde faydalanılacak olan varlıkların maliyetleri, önce varlık hesaplarına alınıp, daha sonra zaman geçtikçe ve kullanıldıkça faydaları tükenen bu maliyetlerin amortisman, itfa ve tükenme payları şeklinde dönem sonuçlarına aktarılması gerekmektedir. Burada önemli olan husus, maliyetin faydasının o dönemde tüketilmiş olmasıdır.

- Dönem hasılatının elde edilmesiyle ilgili bulunmasa dahi varlık maliyetlerine ait faydalar, ölçülebilir bir biçimde tüketilmiş olmalıdır.

Dönem hasılatının elde edilmesinde kullanılmamış olsalar dahi, eğer varlıkların faydası olağanüstü nedenlerle tüketilmişse ve bunlar ölçülebiliyorsa, söz konusu faydayı tüketilen maliyetlerin geniş anlamda gider veya dar anlamda zarar olarak dönem hasılatı ile ilişkilendirilmesi ve varlık hesaplarından düşülmesi gerekmektedir. Örneğin yangın, deprem, sel gibi doğal afetlerden dolayı varlıkların maliyetlerinin faydası tükenmiş ise, yani varlıklar kullanılamaz hale gelmişler ise, söz konusu maliyetlerin zarar olarak dönem hasılatından düşülmesi gerekmektedir.

Ayrıca dönem sonlarında stokların değer kaybına uğraması veya alacakların tahsil edilememesi de bu varlıklarının maliyetlerinin faydasının tükendiğini göstermektedir. Bunların da dönem sonlarında sonuç hesaplarına gider veya zarar olarak yansıtılması gerekmektedir.

1.9. Gider-Harcama İlişkisi

Giderin ana niteliği belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için gerekli oluşudur. Harcama ise nakit veya nakde bağlı varlık çıkışını gerektiren bir olaydır. Harcama, bir varlık elde etmek, bir hizmet sağlamak veya bir zararı önlemek için borç altına girme, para ödeme, bir varlık nakletme veya faydaları içinde bulunulan hesap dönemini aşacak bir gideri kapsamaktadır(Hacıüstemoğlu ve Sevgener, 1998; 39).

Bir borcun ödenmesi, bir varlığın alınması veya bir hizmetten yararlanılması için yapılan ödemeler ve borçlanmalar harcama kavramı ile anlatılmaktadır. Harcamanın gidere dönüşmesi için, harcama karşılığında elde edilen faydanın aynı dönemde tüketilmesi gerekmektedir. Harcama karşılığında elde edilen mal ve hizmetlerin faydasının aynı dönemde tüketilmesi ile söz konusu harcamalar gider haline dönüşmektedir.

Buna karşılık, harcama karşılığında elde edilen mal ve hizmetin faydaları gelecek dönem veya dönemlerde tüketilecekse, harcamalar maliyete dönüşmektedir. Her harcama gider olmadığı gibi, her giderin harcamayla ilgisi olması da gerekmektedir(Akdoğan, 2000; 9).

Harcama ile gider arasındaki farklılıklar(Hacıüstemoğlu, 1995; 11);

- Harcamayı gerektirmeyen giderler olabilir. Örneğin, kendi yaptığı yarı mamul ya da ara mamulleri üretimde kullanım gerçekte bir harcamayı gerektirmemektedir.
- Bazı harcamalar gider niteliğinde değildir. Özellikle bilanço kalemlerinde değişiklikleri yansıtan borç ödemeleri, bağış ve yardımlar bu tür harcamaları oluşturmaktadır.
- Faydalanma ile ödemenin ayrı zamanlarda olması harcamaya bağlı giderlerle her iki işlemde zarar farkını yansıtır. Peşin ödenen giderler

ve çeşitli aktif edinimleri, faydalanma ile harcama zamanının ayrılığına bir örnektir.

- Gider ile harcama değerlendirme açısından da ayrılabilir. Karara esas olan gider; rayiç fiyat, ortalama fiyat ya da transfer fiyatı ile hesaplanmış olabilir. Ancak harcamaya esas edinme bedelidir.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda hangi harcamaların gider sayılacağını aşağıda belirtilen kıstaslardan hareketle belirlemek mümkün olacaktır(Akdoğan, 2000; 10):

- Harcamanın işletme faaliyetlerinin devamı için yapılmış olması yani işletme sahiplerinin kendi kişisel ihtiyaçları için yaptığı harcamalar değil de işletmeye ait faaliyetlerin sürdürülmesi için yapılan harcamalar gider sayılmaktadır.
- Harcamanın işletmenin öz sermayesini azaltmış olması yani harcamanın işletmenin net varlığını azaltmış olması gerekmektedir.
- Harcamanın işletmenin öz sermayesini korumak için yapılmış olması yani yapılan harcamanın işletmenin net varlığında ortaya çıkması olasılığı bulunan azalmaları önlemek, kısaca risklerin önlenmesi için yapılmış olması gerekmektedir.

2. İşletmelerin Borçlanma Şekilleri(Finansman Kaynakları)

Daha öncede birçok kez belirtilmiş olduğu üzere işletmeler belli nedenlerle finansman ihtiyacı duyabilmektedirler. İşletmelerin finansman ihtiyaçlarını genel anlamda ikiye ayırabiliriz;

- Yapılan veya yapılacak olan yatırımlar için ortaya çıkan finansman ihtiyacı,
- İşletmenin tüm faaliyetleri için ortaya çıkan finansman ihtiyacı.

İşletmelerin hangi nedenlerle finansman kaynaklarına yöneldiklerini belirttikten sonra, bu finansman kaynaklarını nereden sağladıklarını da incelemek

gerekecektir. Yani işletmeler ihtiyaç duydukları finansman kaynaklarını nereden ve ne gibi yöntemlerle sağlamaktadır?

İşletmelerin finansman kaynaklarını öncelikle **“içsel finansman kaynakları”** ve **“dışsal finansman kaynakları”** olarak ikiye ayırmak mümkündür(Atrill ve McLaney, 2004; 352).

a) İçsel Finansman Kaynakları: İşletmelerin kendi iç bünyesi kapsamında sağladığı kaynaklardır. Bu tür kaynakların işletme açısından avantajı, esnek ve hızlı temin edilebilir kaynaklar olmasıdır. Yani işletme ihtiyaç duyduğu zaman bu tür kaynakları şirket içinden çeşitli yollarla tedarik edebilmektedir. Şirket içi kaynaklar genellikle çalışma sermayesinden sağlanmaktadır. Belli başlı içsel finansman kaynakları şunlardır(Atrill ve McLaney, 2004; 352).

-Dağıtılmayan Karlar: Dağıtılmayan karlar birçok işletme için önemli finansman kaynakları arasında yer almaktadır. İşletme sahipleri veya yöneticiler, dönem sonunda ortaya çıkan karı pay sahiplerine dağıtmayarak, bu fonları işletmenin kullanması amacıyla işletme içinde tutabilirler. Bu da tabii ki işletmenin kullanabileceği kaynaklarda bir artış meydana getirecektir.

Ancak burada finans yöneticilerinin dikkat etmesi gereken bir nokta vardır. Eğer işletmenin yatırım olanakları fazla ise ve bu yatırımlar sonucu iyi karlar elde edileceği bekleniyorsa, elde edilen karın dağıtılmaması daha akıllıca bir karar olacaktır. Ancak işletmenin yatırım imkanları az ise, elde edilen karın pay sahiplerine dağıtılması daha mantıklı bir karardır.

-İndirgenmiş Stok Düzeyi: Bu finansman kaynağı, işletmeler için içsel finansman kaynaklarının daha cazip olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Burada stok düzeyinin indirilip indirilmemesi kararı fırsat maliyeti konusuyla alakalı olmaktadır. Eğer yönetim üretim veya satış düzeylerinde belirlenen hedeflere ulaşılması için gerekli stok miktarının fazla olduğunu düşünüyorsa, bu düzeyi düşürerek bir fon sağlayabilir. Tabii ki burada sağlanan fonların nerede kullanılacağı önem kazanmaktadır. Yani stoklara bağlanan fonlar, başka bir alanda daha verimli bir şekilde kullanılacaksa stok düzeyi azaltılmalıdır. İşte bu da alternatif maliyetle alakalı bir durumdur.

-Ertelenmiş Alacaklı Ödemeleri: İşletme alacaklılara olan borçlarını erteleyerek belli süreliğine bir fon kaynağı sağlayabilmektedir. Bu tür bir kaynak işletme açısından ucuz olabileceği gibi önemli bir maliyet de yaratabilir. Bunu belirleyecek olan ise alacaklının işletmeye uygulayacağı gecikme faizinin oranıdır.

-Sıkı Kredi Kontrolü: Bu yöntem de işletme kredi ile ilgili durumlarını kontrol altına alarak bir fon kaynağı sağlayabilmektedir.

b) Dışsal Finansman Kaynakları: Bu tür finansman kaynakları işletme dışından sağlanan kaynaklardır. Bu tür kaynaklar, içsel kaynaklara nazaran daha maliyetli ve elde edilmesi daha zor kaynaklardır. Bunları da şu şekilde sıralayabiliriz(Atrill ve McLaney, 2004; 353).

-Adi Hisse Senetleri

-İmtiyazlı Hisse Senetleri

-Krediler

-Finansal Kiralama

(Dışsal finansman kaynakları hakkında daha sonra detaylı bilgi verilecektir).

İşletmelerin finansman kaynaklarını sağlandığı yer bakımından içsel ve dışsal olarak iki kategoride ele aldıktan sonra, sürelerine göre de üç çeşit bir sınıflandırma yapabiliriz;

-Kısa Süreli Finansman Kaynakları

-Orta Süreli Finansman Kaynakları

-Uzun Süreli Finansman Kaynakları

2.1. Kısa Süreli Finansman Kaynakları

Kısa süreli finansman kaynakları, firmanın faaliyet dönemi içerisindeki(genellikle bir yıla kadar) geri ödemek yükümlülüğü altında bulunduğu borçlarını ifade eder(Usta, 2002; 22).

Kısa süreli finansman kaynakları başlıca beş kısımda incelenebilir(Usta, 2002; 22);

- Kısa Süreli Ticari Krediler,
- Kısa Süreli Banka Kredileri,
- Kısa Süreli Bonolar,
- Diğer Kaynaklar,
- Dış Ticaret Finansman Olanakları.

2.1.1. Kısa Süreli Ticari Krediler

“Genellikle her işletme, hammadde, malzeme veya mal alışlarının önemli bir bölümünü peşin olarak değil, diğer işletmelerden kredili olarak yapar. Özellikle küçük ölçekli veya yeni kurulmuş işletmelere ticari krediler en önemli kısa süreli finansman kaynağını oluşturmaktadır”(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 949).

“Bankalar nezdinde kredi değerliliği yüksek olmayan işletmeler, satıcılar tarafından borç ödeme kapasitesi yüksek olarak biliniyorsa, bu tür kredilerden geniş ölçüde yararlanabilmektedirler” (Yükçü ve Diğerleri, 1999; 949).

Ticari kredilerin maliyetinin ne olduğu ise tartışılır bir konudur. Satıcıların hakim olduğu piyasalarda vade farkı adı altında çoğu kez normal banka faizleri üzerinde bir faiz, malın satış bedeline eklenmektedir. Ancak bazı durumlarda, satışların artırılması, yeni piyasalara girilmesi veya yeni müşteriler cezp edilmesi amacıyla işletmeler kredili satışları bir araç olarak kullanıp müşterilerine satışlarda elverişli kredi sağlayabilirler(Akgüç, 1998; 531).

Ayrıca ticari kredilerden uzun süreli olarak yararlanmanın, işletmeye alternatif bir maliyeti de vardır. Bu alternatif maliyet, işletmenin kullanamadığı para iskontosudur. Nakit iskontosu, ödemenin belirli bir süre içerisinde yapılması durumunda işletmenin yararlandığı bir fiyat indirimidir. Bu iskontodan yararlanma süresi kısa olduğundan, işletmelerin satıcılara olan borçlarını ödeme süresi de kısa olmaktadır(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 950).

İşletme açısından ticari kredilerin alternatif maliyeti, nakit iskontosunun söz konusu olduğu hallerde şu formülle hesaplanmaktadır(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 950):

Satıcı Kredilerinin

Alternatif Maliyeti

$$=[\text{iskonto yüzdesi} / \%100 - \text{iskonto yüzdesi}] \times [365 / \text{süre} - \text{iskonto yüzdesi}]$$

Satıcı kredileri, 1/10 net 30 olarak da belirtilmektedir. Bunun anlamı, borcun 10 gün içinde ödenmesi halinde %1 iskonto yapılacağıdır. Böyle bir durum söz konusu değil ise, borcun 30 gün içinde ödeneceği anlaşılmaktadır. İşletme %1'lik avantajını kullandığı zaman satıcı kredisi ile ilgili herhangi bir maliyet söz konusu olmamaktadır. Bu durumda 10 günlük kredinin herhangi bir maliyeti söz konusu olmamaktadır. Ancak işletme nakit iskontosunu kullanmadığı zaman direkt bir maliyet oluşmaktadır. Bu maliyet ise yukarıdaki formülde gösterilmektedir(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 950).

Borcun 10 gün içinde ödenmesi nedeniyle %1'lik iskontonun kullanılmaması sonucu oluşan vergiden önceki yıllık maliyet şöyledir;

$$\begin{aligned} K_b &= [\%1 / \%100 - \%1] \times [365 / 30 \text{ gün} - 10 \text{ gün}] \\ &= [\%1 / \%99] \times [365 / 20] = \mathbf{0.1843} = \mathbf{\%18.43} \end{aligned}$$

Satıcı kredilerinin kısa süreli finansman kaynağı olarak birçok avantajı bulunmaktadır;

-Öncelikle işletmelerin günlük faaliyetlerinin bir parçası olarak kolayca bulunabilir, elde edilebilir.

-Ayrıca işletmenin alışları arttığında veya azaldığında buna bağlı olarak artıp azalabilecek kadar esnek bir yapıya sahiptir.

-Son olarak da satıcı kredilerinin kullanımıyla ilgili herhangi bir kısıtlayıcı kural yoktur.

Bu nedenlerden ötürü etkin yönetime sahip işletmeler satıcı kredilerinin avantajını kullanmaktadırlar.

2.1.2. Kısa Süreli Banka Kredileri

İşletmeler, işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak, belirli dönen varlıklarını özellikle stoklarını ve müşterilerden olan alacakları finanse etmek için kısa süreli banka kredilerine başvururlar. Bu amaçla banka kredisi kullanan işletmeler, stokların paraya çevrilmesi veya alacakların tahsil edilmesiyle banka kredilerinin geri ödemesini gerçekleştirebilirler.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler banka kredilerine daha çok ihtiyaç duyan işletmelerdir. Bu işletmelerin sermaye piyasasına başvurmaları sınırlı olduğundan, finansman için banka kredilerine başvurmaları gerekmektedir(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 951-952).

Finansman kaynağı olarak banka kredilerinin sakıncalı yönleri şunlardır;

- Banka kredilerinden, sadece belirli özelliklere sahip işletmelerin yararlanabilmesi,
- Banka kredileri için genellikle güvence istenmesi,
- Banka kredilerinin bazı durumlarda maliyetinin yüksek oluşu,

2.1.3. Kısa Süreli Bonolar

Finansman bonusu olarak da adlandırabileceğimiz kısa süreli bonolar, enflasyonist ortamda işletmelerin çalışma sermayesi gereksinimlerinin artması ve daralan kredi olanakları nedeniyle ortaya çıkan kısa süreli finansman açıklarının karşılanmasında yararlanılabilecek bir araçtır.

Finansman bonoları banka kredilerine alternatif, kısa süreli borçlanma aracı olarak kabul edilmektedir. Bu tür senetler, genellikle güvencesiz olarak çıkarıldıkları için ancak sermaye yapısı, likiditesi ve karşılığı güçlü olan işletmeler bu olanaktan yararlanabilmektedirler.

Finansman bonusu ile fon sağlamanın, bunları çıkartan ortaklık açısından avantajları şunlardır(Taner ve Polat, 1992; 178);

- Alternatif yöntemlere oranla ucuz bir fon sağlama aracıdır,
- Finansman bonusu yoluyla gerek duyulan kaynak, zaman kaybı ve uzun işlemler gerekmeden elde edilebilmektedir,
- Banka kredilerinde gerek yasalardan gerekse banka yöneticilerinden kaynaklanan bazı sınırlamalar vardır. Finansman bonusunda ise bu tür sınırlamalar söz konusu değildir,
- Finansman bonusu çıkartan işletmenin kredi piyasalarında saygınlığı ve pazarlık gücü de artmaktadır.

Buna karşılık finansman bonusu çıkarmanın sakıncalı yönleri de şunlardır(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 956-957);

- Finansman bonusu çıkartarak kaynak sağlama olanağından sadece tanınmış, kredibilitesi yüksek olan büyük ortaklıklar yararlanabilir,
- Dar bir süre içinde ödenmesi zorunludur,
- Banka kredilerinde olduğu gibi yenilenme olanağı yoktur.

2.1.4. Diğer Kaynaklar

Bazı işletmelerin finansal yapısında önemli bir yer tutan ve yatırımlarının finansmanında kullanılabilen diğer kaynaklar şunlardır(Usta, 2002; 23);

- Ödenecek giderler,
- Ödenecek vergi, resim, harç ve sigorta primleri,
- Müşterilerden alınan avanslar,
- Alınan depozito ve teminatlar,
- Teşvik fonlarından devletçe verilen işletme kredileri,
- Ana kurum veya bağlı kuruluşlardan alınan kısa süreli krediler,
- Finansman şirketlerinden sağlanan kısa süreli krediler.

Ayrıca bunların dışında işletmenin finansman kaynağı olarak kullanabildiği diğer kalemler şunlardır(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 957-958):

2.1.4.1. Alacak Senetlerinin İskonto Ettirilmesi

İskonto, vadesi gelmemiş bir ticari senedin paraya ya da banka kredisine çevrilmesidir. Senet iskonto ettiren işletme, alacaklarını süresinden önce paraya çevirmekle birlikte, senet vadesi geldiğinde borçlusu tarafından ödenmezse, banka senedi iskonto ettiren işletmeye başvurarak senedin ödenmesini isteyebilmektedir.

2.1.4.2. Ticari Senetler Karşılığında Bankalardan Avans Alınması

İşletmeler, ticari senetlerden doğan haklarını bankaya rehin vererek, bankalardan kredi alabilmektedir. Ancak, bankalar bu ticari senetlerde şu özellikleri aramaktadırlar:

- Ticari senetlerin gerçek bir ticari işlem karşılığı olması, hatır senedi olmaması,
- Bankaların senet hakkında yaptıkları istihbaratın olumlu olması,
- Alacağın bazı özelliklere sahip malların(fiyatları dalgalanma göstermeyen, talebi esnek olmayan, kalitesi yüksek mallar v.b.) satışından doğması veya senetlerin belirli iş kollarına ait olması,
- Senet tutarlarının belirli sınırlar içinde olması,
- Senetlerin vadelerinin bankaca uygun görülecek sürelerden daha uzun olmaması.

2.1.4.3. Alacak Haklarının Temlik Karşılığında Avans

Alacaklı olmakla beraber elinde ticari senedi olmayan işletmeler, alacak haklarını finansman kurumlarına temlik etmek yoluyla avans alabilirler.

2.1.4.4. Alacak Haklarının Satışı(Factoring)

Factoring, iç ve dış ticaret işlemlerinde kullanılan bir finansman yöntemidir. Büyük miktarlarda kredili satışlar yapan işletmelerin, bu satışlardan doğan alacak haklarının factoring şirketi(factor) olarak adlandırılan kuruluşlar tarafından satın alınması esasına dayanan bir faaliyettir. Başka bir deyişle factoring, vadeli satışlardan doğan alacakların finansal kurum(factor) tarafından peşin bir bedelle

satın alınması, kısaca alacakların peşinen nakde dönüştürülmesi olarak da açıklanmaktadır(Apak, 1992; 89).

2.2. Orta Süreli Finansman Kaynakları

İşletmelerin süreleri bir yıl ile sekiz yıl arasında değişen borçları, orta süreli finansman kaynakları olarak tanımlanabilir. Ülkemizde orta süreli krediler 3-5 yıl arasında değişmekte ancak bazı hallerde 8 yıla uzayabilmektedir. Başlıca orta süreli finansman kaynakları şunlardır(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 959):

- 1) Orta süreli banka kredileri
- 2) Teçhizat kredileri(taksitli donanım kredileri)
- 3) Dönen krediler(rotatif-revolving krediler)
- 4) Orta süreli satıcı kredileri
- 5) Kiralama yoluyla finansman(leasing)
- 6) Orta süreli bir finansman tekniği olarak forfaiting

2.2.1. Orta Süreli Banka Kredileri

Bu tip krediler, kredi açılırken hazırlanmış itfa planında belirlenen periyodik taksit tutarları (anapara ve faiz dahil) eşit olabileceği gibi, kredi alan işletmenin gelecek yıllarda yaratacağı fon tutarına paralel bir şekilde farklı da olabilmektedir.

İşletmelerce orta süreli kredilerin başlıca kullanım alanları şöyle sıralanabilir(Akgüç, 1998; 606-607):

- a) Sabit sermaye yatırımlarını finanse etmek

Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından, yeni üretim üniteleri kurmak veya üretim kapasitelerini artırmak veya mevcut tesisleri modernize etmek öz kaynaklarla çok güç, hatta olanaksızdır. Bu tür işletmeler için duran varlık yatırımlarının finansmanı için en iyi yol orta süreli kredilerin kullanılmasıdır.

- b) Net işletme sermayesini artırmak

İşletmelerin işletme sermayesi ihtiyacı iş ile ilgili doğrudan ilgilidir. İş hacmi genişledikçe işletme sermayesi ihtiyacının da artması doğaldır. İşletmenin satış hacmi içinde kredili satışlarının payının yükselişi, kredili satışlarda sürenin uzaması, hammadde ve malzeme alışlarının peşin yapılması, satın alınan büyük partiler halinde yapılması işletme sermayesini artırıcı yönde etki yapmaktadır.

- c) Mevcut bir borcun ödenmesini sağlamak
- d) İştirakte bulunmak, bir işletmeyi aktif ve pasifi ile satın almak

2.2.2. Teçhizat Kredileri (Taksitli Donanım Kredileri)

Bu krediler, ülkemizde finansman kurumlarınca uygulanan bir kredi türü olmakla beraber, özellikle gelişmiş ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu ülkelerde birçok işletme, teçhizat kredilerinden yararlanarak gelir sağlayan makine ve teçhizatın maliyetini uzun bir zaman süresine yayabilmektedir. Bu tip krediler, teçhizattan beklenen gelire uygun olarak, önceden saptanan bir plana göre düzenli taksitlerle geri ödenir.

2.2.3. Dönen Krediler (Rotatif-Revolving Krediler)

Dönen krediler, önceden saptanmış kredi limiti aşılmamak koşuluyla tekrarlanan borç alma ve geri ödemelere olanak vermektedir. Dönen kredilerden yararlanan işletme, geri ödeme yaptıkça, tekrar belirlenen kredi limitine kadar borçlanma hakkına sahip olur. Bu krediler finansmanda büyük esneklik sağlar.

2.2.4. Orta Süreli Satıcı Kredileri

İşletmeler, orta veya uzun süreli satıcı kredilerini maddi duran varlıklarının finansmanında kullanmaktadır. Bu tip kredilerde, orta süreli banka kredilerine benzer şekilde bir geri ödeme planına bağlı olarak periyodik taksitlerle geri ödenmektedir.

2.2.5. Kiralama Yoluyla Finansman (Leasing)

Finansal Kiralama(Leasing), belirli bir süre için kiracı firma tarafından tercih edilip, kiralayan firma tarafından satın alınan taşınır veya taşınmaz malların

sahipliğini kiralayana, kullanımını ise kiracıya bırakan bir anlaşma türüdür(Güçlü, 2004; 85).

Kiralama, borçla finansmanın bir şekli olarak kabul edilmektedir. Kiralamanın özünde para dışında bir iktisadi varlığın borç olarak alınması yatmakta ve kiracı, kira sözleşmesi ile sabit bir yükümlülük altına girmektedir.

2.2.6. Orta Süreli Bir Finansman Tekniği Olarak Forfaiting

Forfaiting, ihracat işlemlerinden doğan, genellikle orta süreli, uygulamada bir banka garantisince güvenceye alınmış senetli ya da kayıtlı alacakların kesin satışlarıdır(Berk, 1999; 25).

Forfaiting, özellikle yatırım malı ve hizmeti ihracatından doğan ve belli bir ödeme planına bağlı olarak tahsil edilebilecek olan alacakların bir banka veya bu konuda uzmanlaşmış bir finans kuruluşu tarafından satın alınmasıdır.

2.3. Uzun Süreli Finansman Kaynakları

Bir işletme için uzun süreli yabancı kaynak elde etme, bankalardan uzun süreli kredi sağlanması ve tahvil çıkarılması yoluyla olmaktadır.

2.3.1. Tahvil Çıkarılması Yoluyla Kaynak Sağlanması

TAHVİL NEDİR?

Tahviller; devletin, kamu kuruluşlarının ya da özel sektör şirketlerinin borçlanarak orta veya uzun vadeli fon sağlamak üzere çıkarttıkları borç senetleridir. Tahviller, hisse senetlerinin aksine olarak, sahiplerine herhangi bir ortaklık hakkı vermezler. Tahviller, belirli bir vadeyle çıkartılırlar(<http://www.yky.com.tr/index.jsp>, 12 Nisan 2005).

TTK'nın 420. Maddesi tahvili, "Anonim ortaklıkların ödünç para bulmak için itibari değerleri eşit, ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleri" şeklinde tanımlamıştır.

Tahvil çıkartılarak, ödünç para sağlanırken, tahvil tutarının(anapara) ve faizin, belli sreler sonunda, tahvil alıcısına geri ödenmesi yükümlülüğü altına girilmektedir. Kısacası tahvil çıkartan işletmeler, her tahvil için her yıl belli bir geri ödemeyi, belli bir tarihte yapmayı üstlenmektedir.

TTK, SPK ve Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğleri, T.C. Merkez Bankası Kanunu incelendiğinde tahvillerin aşağıdaki hukuki özellikleri ortaya çıkmaktadır(Taner ve Polat, 1992; 139):

-Tahviller, belirli Őekil Őartlarına tabi, uzun dönemli finansman ve kredi aracı olan borç senetleridir.

-Tahviller, dolaşım yeteneği bulunan menkul kıymetlerdir.

-Tahvil, menkul kıymet olduğuna göre, hamiline yazılı olması durumunda kişinin elinde ise onun malı sayılır. Nama yazılı olduğu durumda ise, devir ancak Şirketin tahvil defterine kaydedilmesi ile geçerlilik kazanır.

-Tahvillerin faiz kuponları, tahvilden ayrılmış ise, bunlar bağımsız nitelik kazanmış olur ve hamiline yazılı tahvil gibi işlem görür.

-Tahvillerin anaparaları, vade sonundan itibaren 10 yıllık, faiz kuponları ise 5 yıllık zaman aşımına tabidir.

-Tahviller belirli bir ödeme planına göre itfa edilirler.

-Tahvillerin süresi iki yıldan az olamaz ve satış sresinin bitimi, sürenin başlangıç tarihi sayılır.

-Tahvillerin anapara ödemesi süre bitiminde bir kerede yapılır. Ancak 2 yıldan uzun vadeli tahvillerin anaparası, ilk taksiti 1. yılın sonunda başlamak üzere, yıllık eşit taksitlerle ödenebilir.

2.3.1.1. Tahvil Türleri

A) Kamu Sektörü Tahvilleri

-Devlet tahvilleri ve hazine bonoları

-Gelir ortaklığı senetleri

B) zel Sektör Tahvilleri

-Garantili ve garantisiz tahviller

-Primli ve primsiz tahviller

-Sabit ve değişken faizli tahviller

- Hisse senedi satın alma hakkı veren tahviller(warant)
- Hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil
- Kara iştirakli tahviller
- Endeksli tahviller

2.3.2. Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri(KZOB) Çıkarılması

Kar ve zarar ortaklığı belgeleri(KZOB), Türk sermaye piyasalarına 1992 yılında girmiştir. Çıkarılmalarındaki temel amaç, sermaye piyasalarında değişime konu olan yatırım araçlarını çeşitlendirmektir. Kar ve zarara ortaklık hakkı vermekle birlikte hisse senedi sayılmazlar, çünkü sahiplerine mülkiyet ve şirket yönetimine katılma hakkı vermezler ve belirli bir vadeleri vardır; vade sonunda anaparayla birlikte kar payı ödemesi yapılır(<http://www.yky.com.tr/index.jsp>, 17 Mart 2005).

KZOB alıcıları, işletmenin mülkiyeti ile ilişkilendirilmeksizin, faaliyet kar veya zararına ortak eden menkul kıymetlerdir. KZOB'lar getirilerinin kar yada zarara ortaklık biçiminde oluşu açısından hisse senetlerine, mülkiyette ortaklık hakkı vermemesi ve belirli bir süre içermesi bakımından da tahvillere benzeyen melez bir yatırım aracıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MUHASEBE STANDARTLARI İLE İLGİLİ GELİŞMELER

Türkiye’de muhasebe standartları ile ilgili gelişmeler devletin çabalarıyla ve eşgüdümüyle gerçekleşmiştir. Ekonomik ve siyasi açıdan iyi ilişkiler içinde olduğumuz ülkelerin emsal olarak alınması suretiyle, muhasebe standartlarının oluşturulmasına yönelik yasalar çıkarılmış ve bu yasaların uygulamaya geçirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Ülkemizde işletmelerin muhasebe, finansal tablo ve raporlarına ilişkin ilk hükümler Türk Ticaret Kanunu’nda yer almıştır. Ancak TTK’nın hükümleri genel bir çerçeveyi oluşturmuş ve uygulamaya yeterince yansımamıştır. Bununla beraber, vergi yasalarında vergi matrahının tespitine yönelik hükümlerle birlikte işletmelerin muhasebe, kayıt ve belge düzenleri ile mali tablolarına ilişkin hükümlerin yer alması ve bu hükümlere uyulmaması halinde etkili yaptırımların bulunması SPK tarafından yapılan düzenlemelere kadar muhasebe uygulamalarının vergi yasaları çerçevesinde vergi matrahının tespitine yönelik olarak yürütülmesi sonucunu doğurmuştur.

Bu gelişmelerden sonra muhasebe standartları ile ilgili çalışmalar esas olarak **“İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Komisyonu”** tarafından yapılmıştır. Bu komisyon tarafından hazırlanan tek düzen muhasebe sistemi ile muhasebe standartları ile çalışmalar hız kazanmıştır. Bunun yanında, bankalara ve sigorta şirketlerine ilişkin düzenlemeler, SPK tarafından yapılan düzenlemeler ve Maliye Bakanlığı(MB) tarafından yapılan düzenlemeler konuyla alakalı yürütülen çalışmalardır.

Bu konuyla ilgili en önemli gelişmelerden biri ise, TÜRMOB tarafından 1994 yılında oluşturulan **“Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu(TMUDESK)”** tarafından **“Türkiye Muhasebe Standartları”** adı altında muhasebe standartlarının yayınlanmasıdır.

Standartlarla ilgili çalışmalara yürüten bir başka kuruluş ise Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK)'dir. Bu kurum, TMUDESK tarafından oluşturulan muhasebe standartlarını geliştirerek, yeni halleriyle standartları yayımlamaktadır. Son olarak bu kurum, TMUDESK tarafından daha önce yayımlanmış 19 adet standardı düzenleyerek yeni taslaklar hazırlamış ve bunlardan 10 tanesini standart olarak yayımlamıştır.

Türkiye'deki muhasebe standartları ile ilgili çalışmalara hali hazırda Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK) tarafından yrtlmektedir.

Tüm bu gelişmelere rağmen ülkemizde muhasebe alanında tüm şirketleri kapsayan bir standartlaşma sağlanamamıştır. Örneğin; aynı işletme için TTK'na göre hazırlanan "ticari bilanço", vergi kanunlarına göre hazırlanan "mali bilanço", SPK düzenlemelerine göre hazırlanan bilanço gibi birden fazla mali tablo ortaya çıkmaktadır. Bunların yanında, bazı işletmeler uluslararası muhasebe standartlarına göre mali tablo hazırlamak durumunda kalmaktadır. İşte ortaya çıkmış olan bu durum, Türkiye'de muhasebe standartları alanında tam bir standartlaşma olmadığını göstermektedir.

1. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK)

1.1. Statüsü

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 15.12.1999 gün ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek-1'inci maddede öngörülen görevleri yerine getirmek üzere kanunla kurulmuş, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

Denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaa uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip *Türkiye Muhasebe Standartları Kuruluşu* kurulmuştur.

Anılan Kanun hükmü uyarınca Başbakanlığın ilgili kuruluşu olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, halen Maliye Bakanlığı ile ilişkilendirilmiş bulunmaktadır(<http://www.tmsk.org.tr/>, 17 Mayıs 2005).

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 18.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek-1'inci madde uyarınca kurulan ve idari ve mali özerkliği bulunan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 07.03.2002 tarihinde ilk toplantısını yaparak faaliyete geçmiş olup, buna ilişkin kararı 14.04.2002 tarih ve 24726 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır(<http://www.tmsk.org.tr/>, 17 Mayıs 2005).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu; Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Yüksek Öğretim Kurulu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden birer, Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliğinden bir yeminli malî müşavir ve bir serbest muhasebeci malî müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşur(<http://www.tmsk.org.tr/>, 17 Mayıs 2005).

Kurulun teşkilatlanması tamamlanana kadar sekretarya hizmetleri, Başbakanlığın 16.10.2001 tarih ve 2001/49 sayılı Genelgesi uyarınca Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yerine getirilmektedir(http://www.tmsk.org.tr/17_Mayis_2005).

1.2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun faaliyet ve çalışmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik; Kurulun; görev ve sorumlulukları ile çalışmalarına, genel yönetim ilkelerine, çalışma komisyonlarının teşkiline, personelinin niteliklerinin belirlenmesine, bütçe, muhasebe, gelir ve giderlerine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun Ek-1 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Kurul: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunu,
 - b) Başkan: Kurul Başkanını,
 - c) Başkan Yardımcısı: Kurul Başkan Yardımcısını,
 - d) Üye: Kurul üyelerini,
 - e) Kanun: 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununu,
 - f) Muhasebe İlgili Grupları: Kurulca yayımlanacak muhasebe standartlarını uygulayan ve kullanan tüm kurum, kuruluş ve kişileri,
 - g) Personel: Kurum faaliyetlerinin düzenli olarak yürütülebilmesi için istihdam edilen geçici personel ile 4857 sayılı İş Kanununa tabi olarak çalıştırılan personeli,
 - h) Kavramsal Çerçeve: Kurulca muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınacak genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Kurulun standartların oluşturulmasında benimsediği amaç ve kavramları,
 - i) Türkiye Muhasebe Standardı Taslak Metni: Oluşturulması önerilen muhasebe standardının tam metnini içeren ve muhasebe ilgi gruplarının konuya ilişkin değerlendirmelerini almak üzere kamuoyuna duyurulan metni,
 - j) Türkiye Muhasebe Standardı: Kurul tarafından onaylanan nihai muhasebe standardı metnini,
 - k) Yorum: Türkiye Muhasebe Standartları ile ilgili olarak uygulamaya yön vermek veya standartlara açıklık kazandırmak üzere Kurul onayı ile kamuoyuna duyurulan metni,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurulun Yapısına ve Oluşumuna İlişkin Genel İlkeler

Kuruluş Amacı

Madde 5 — Kurul; finansal tabloların gerçek durumu yansıtan, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir ve tutarlı olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlamak ve kamu yararı elde edilmesine yönelik bir biçimde uygulanacak olan ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamak amaçlarıyla kurulmuştur.

Kurulun Hukuki Yapısı

Madde 6 — Kurul; Kanunla kurulmuş, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. Kurul, Başbakanlığın ilgili kuruluşudur.

Kurulun Oluşumu

Madde 7 — Kurul; Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden birer, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinden bir yeminli mali müşavir ve bir serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşur.

Üyelerin görev süresi üç yıldır. Süresi dolmadan ayrılan üyenin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere ilgili kurum yeni üye seçer.

Üyelerin Nitelikleri ve Seçimi

Madde 8 — Üyelerin; işletme, iktisat, maliye, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler ve benzeri dallarda bir yüksek öğrenim kurumunda en az dört yıllık lisans düzeyinde öğrenim yapmış olmaları, başka bir yüksek öğrenim kurumunda lisans düzeyinde öğrenim yapmış olanların ise belirtilen dallarda lisansüstü eğitim yapmış olmaları ve bu alanlarda en az on iki yıl deneyim sahibi olmaları şarttır.

Üyeler, Kanunda belirtilen kurumlarca seçilir.

Kurul, kendi üyeleri arasından Başkan ve Başkan Yardımcısını ilk toplantıda gizli oyla seçer. Üyelere, Yüksek Planlama Kurulu tarafından kamu iktisadi teşebbüslerinin yönetim kurulu üyelerine ödenen miktarda huzur hakkı ödenir.

Kurulun Görevleri

Madde 9 — Kurulun görevleri şunlardır.

a) Muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınmak üzere, Kavramsal Çerçeveyi belirlemek ve Türkiye Muhasebe Standardı Taslak Metinlerini hazırlayıp kamuoyunun görüşlerine açmak,

b) Gerçek, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir ve tutarlı finansal bilgi üretilmesini sağlayacak Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak,

c) Muhasebe standartlarının gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesini teminen standartların güncelliğini sağlamak üzere gerekli çalışmaları yapmak,

d) Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin uluslararası alanda da sağlanmasını teminen, ulusal muhasebe standartlarının uluslararası kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve en iyi muhasebe uygulama örnekleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yapmak,

e) Finansal tabloların ihtiyaçlara uygun bilgi sunmasını ve belirlenecek standartlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin önlem alınabilmesini sağlamak üzere, standartların oluşturulması sürecinde muhasebe ilgi gruplarının görüşlerinin alınmasını sağlamak ve standartların oluşturulması sürecinde düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek,

f) Gerektiğinde uygulamaya açıklık kazandırmak üzere muhasebe standartlarının uygulanmasında tereddüt oluşan konularda Yorumlar yayımlamak,

g) Ulusal muhasebe standartlarının benimsenmesine ve standartların uygulanmasına ilişkin kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans, sempozyum, kongre gibi faaliyetler düzenlemek ve gerekirse çeşitli yayınlar hazırlamak ve bastırmak.

Kurulun Yetkileri

Madde 10 — Kurulun mesleki nitelikli görevlerine ilişkin yetkileri aşağıda belirtilmiştir:

a) Ulusal muhasebe standartlarının oluşturulması ve uygulanmasına yön verilmesi amacıyla hazırlanacak standartları, yorumları ve bunlara ilişkin diğer belgeleri görüşüp karara bağlamak,

b) Muhasebe standartlarının uygulanmasına ilişkin genelge ve özgelgeler yayımlamak,

c) Kurula yapılan başvuruları, inceleme, izleme ve araştırma raporlarını görüşüp karara bağlamak,

d) Kurul tarafından veya çalışma komisyonlarınca hazırlanan veya ilgili yerlere hazırlatılan görüş ya da öneri nitelikli etüd, inceleme, araştırma ve diğer çalışmaları, derlenen istatistik verileri değerlendirerek, gerekli görülenlerin yayımlanmasını görüşüp karara bağlamak,

e) Çalışma komisyonlarının kurulmasını, üyelerinin ve çalışma komisyonları başkanlarının belirlenmesini görüşüp karara bağlamak,

f) Gerekli hallerde yurt içi ve yurt dışından danışmanlık hizmeti satın alınmasına karar vermek,

g) Benzeri diğer konularda karar almak.

Kurulun idari nitelikli görevlerine ilişkin yetkileri aşağıda belirtilmiştir:

a) Muhasebe standartlarının oluşturulması ve yayımlanması koşullarını belirlemek ve gerekli düzenlemeleri yapmak,

b) Faaliyetlerin sürdürülmesi ile ilgili olarak çalışma komisyonlarınca esas alınacak usul ve esasları saptamak,

c) Kurulda saklanacak bilgi ve belgeleri belirlemek,

d) Çalışma komisyonlarının yıllık ya da belli süreli çalışma programlarını görüşüp kesinleştirmek,

e) Hazırlanan Kurul bütçe ve kesin hesabını, kabul etmek ve Maliye Bakanlığına göndermek,

f) Yıl içinde ortaya çıkacak gereksinimler karşısında bütçeyi revize etmek, gelir ve harcamalara ilişkin ödenekleri artırmak veya fasıllar arası gerekli aktarmaları yapmak,

g) 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde istihdam edilen personele ilişkin disiplin, ücret, ikramiye ve diğer sosyal yardımlar gibi konularda, ilgili mevzuatın ve bu Yönetmeliğin kendi yetkisine bıraktığı hususları görüşüp karara bağlamak,

h) Bu Yönetmelikte ve diğer düzenlemelerde kendi yetkisine bırakılan satın alma, satma ve kiralama konularındaki dosyaları, sözleşme önerilerini görüşüp karara bağlamak,

i) Başkan adına temsil ve imzaya yetkili yönetici personelin bu yetkilerinin kapsamını belirlemek, imza örneklerini tescil ve ilan etmek,

j) Çalışma komisyonlarının ve personelin çalışmaları hakkında Başkandan bilgi istemek ve çalışma sonuçlarını değerlendirmek,

k) Benzeri diğer konularda karar almak.

Üyelerin Görev ve Yetkileri

Madde 11 — Üyelerin başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kurul tarafından verilen görevleri yerine getirmek,

b) Kurulun toplantılarına katılmak; Kurul işleri hakkındaki görüş, düşünce ve önerilerini Başkana bildirmek,

c) Kurul çalışmalarının uyumlu, verimli ve düzenli yürütülmesini sağlamak konusunda Başkana yardımcı olmak,

d) Kurulca karar alınmasına gerek görülen konuların görüşülmesi ve karara bağlanması veya verilen kararların uygulanması ile ilgili olarak Başkana öneride bulunmak,

e) Kurul kararıyla olmak kaydıyla, Kuruldaki her türlü defter, kayıt ve belgeler üzerinde incelemede bulunmak,

f) Kurul kararıyla Kurulun bazı görevlerinin veya çalışma komisyonları sorumluluğunun yerine getirilmesinde görev almak.

Üyelerin Hizmet Birimleri İle İlişkileri

Madde 12 — Üyelerin, çalışma komisyonları ve personel ile ilişkileri Başkan aracılığıyla sağlanır. Ancak, personel, üyelerden aldığı talimatları ilk amirine bildirerek yerine getirmekle sorumludur.

Başkan ve Üyelerin Sorumluluğu

Madde 13 — Başkan ve üyeler, Kanunun ve bu Yönetmeliğin Kurula verdiği görevlerin yerine getirilmesinden sorumludurlar.

Başkan ve üyeler, Kurul işlerinde gerekli dikkat ve itinaı göstermek zorundadırlar.

Başkan ve üyeler; çalışmalarında ve Kurul kararlarının alınmasında tarafsız olmak zorundadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kurulun Çalışma Esasları

Gündem ve Toplantılar

Madde 14 — Kurul, Başkan veya en az beş üyenin çağrısıyla toplanır; gündem toplantıya çağırın tarafından belirlenir. Toplantı günü ile saati Başkan tarafından en az bir hafta önce üyelere bildirilir. Kurul, toplantılara ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Başkanın teklifi veya katılan üyelerin salt çoğunluğunun kararı ile toplantıların gündemine ilave yapılabilir. Gündeme alınmayan önerilerin salt çoğunluk şartı aranmaksızın gelecek ilk toplantının gündemine alınması zorunludur.

Kurul toplantılarında Başkan veya Başkan Yardımcısının bulunması zorunludur. Başkanın bulunmadığı hallerde toplantıları Başkan Yardımcısı yönetir.

Toplantılar, esas olarak Kurul merkezinde yapılır. Toplantı nisabı sağlanmak ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu tarafından kabul edilmek şartıyla, başkan veya üyelerin teknolojik olanaklardan yararlanmak suretiyle farklı mekanlardan toplantıya katılımı sağlanabilir.

Toplantıya Katılmama Halleri

Madde 15 — Başkan ve üyelerin bütün toplantılarda bulunmaları esastır.

Üyelerden mazereti bulunanların mazeretlerini yazılı olarak Başkana bildirmeleri gerekir.

Başkan ve üyelerin yurt içi ve yurt dışı görev gezileri, toplantı yeter sayısı bakımından sakınca yaratmamak koşuluyla Kurul kararı ile düzenlenir.

Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

Madde 16 — Kurul, Başkan dahil en az altı üyenin hazır bulunması ile toplanır. Kurul kararlarının kabul edilebilmesi için en az beş üyenin olumlu oyu gerekir.

Tutanak, Karar Defteri ve Kararlar

Madde 17 — Toplantılarda görüşülen hususların kayda alınması, tutanağa geçirilmesi, tutanağın saklanması, karar defterinin şekli ve kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar ile kamuoyuna duyurulacak kararlar Kurulca belirlenir.

Toplantılara Katılabilecek Diğer Kişiler

Madde 18 — Toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu tarafından kabul edilmesi durumunda, çalışma komisyonu üyeleri veya Kurul bünyesi dışından uzman kişiler de toplantılara davet edilebilir.

Ancak Kurul kararları toplantıya dışardan katılanların yanında alınmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Genel Yönetim İlkeleri

Başkanın Görev ve Yetkileri

Madde 19 — Başkan; Kurulun en üst amiri olup, Kurulun yönetimi ve faaliyetlerinden sorumludur.

Bu sorumluluk, Kurulun gelirlerini, harcamalarını, çalışmalarının genel çerçevede planlanması, düzenlenmesi, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve gerektiğinde kamuoyuna duyurulması hususlarını kapsar.

Başkanın görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Kurulu temsil etmek,
- b) Kurulun ve çalışma komisyonlarının düzenli ve verimli bir biçimde çalışmasını sağlamak,
- c) Kurul toplantılarının gündemini, gün ve saatlerini belirlemek, toplantıya davet etmek ve toplantıları yönetmek,
- d) Kurul kararlarının gereğinin yerine getirilmesini ve kamuoyuna duyurulmasını sağlamak,
- e) Kurula intikal eden önerilere son şeklini vererek ya da mütalaasını ekleyerek Kurula sunmak,
- f) Kurulun diğer kuruluşlarla ilişkilerini düzenlemek ve yürütmek,
- g) Kurul adına basın ve yayın organlarına beyan ve açıklamalarda bulunmak,
- h) Kurulca verilecek diğer görevleri yapmak.

Başkan, görev ve yetkilerinden uygun gördüklerini sınırları açıkça belirtilmek suretiyle Başkan Yardımcısına devredebilir.

Başkan Yardımcısının Görev ve Sorumlulukları

Madde 20 — Başkan Yardımcısı, Başkanın görevinde bulunmadığı izin, hastalık, yolculuk ve diğer hallerde ilgili mevzuatta Başkana verilmiş olan görev ve sorumlulukların kesintisiz olarak yürütülmesini sağlar.

Çalışma Komisyonları

Madde 21 — Çalışma komisyonları; her yılın başında yıllık çalışma programına uygun olarak Kurul kararıyla belirlenir. Kurul, gerekli görülen hallerde yıllık çalışma programında yer almayan konularda da çalışma komisyonları kurulmasına karar verebilir.

Kurul, çalışma komisyonu kurulmasına karar verdiği projenin konusuna göre çalışma komisyonlarında görev almasını uygun gördüğü personeli ve bu proje ile ilgili olan kamu kurum ve kuruluşları ile meslek örgütlerini ve diğer muhasebe ilgi gruplarını tespit eder. Tespit ettiği kamu kurum ve kuruluşları ile meslek örgütleri ve diğer muhasebe ilgi gruplarından, komisyon çalışmalarına katkıda bulunmak üzere uzman personel görevlendirilmesi talebinde bulunabilir. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları ile meslek örgütleri ve diğer muhasebe ilgi grupları, kendi talepleri üzerine ve Kurulca uygun görülme koşuluyla komisyon çalışmalarına temsilci gönderebilirler. Kurul, serbest olarak çalışan kişilere de çalışma komisyonlarında görev verebilir. Gündeme alınan projenin kamuoyuna duyurulmasını takiben, muhasebe ilgi gruplarının çalışma komisyonuna katılımına ilişkin talepleri Kurulca incelenerek karara bağlanır.

Kurulun daveti üzerine çalışma komisyonlarında görev alan katılımcıların yolluk ve gündelik gibi giderleri Kurulca karşılanabilir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile meslek örgütleri ve diğer muhasebe ilgi grupları tarafından, çalışma komisyonlarında görevlendirilecek kişilerin isimlerinin on beş gün içinde Kurula bildirilmesi gerekir. Çalışma komisyonlarının kurulma işlemleri de görevlendirilecek kişilerin bildirilmesini takip eden on beş gün içinde tamamlanmak zorundadır.

Çalışma komisyonlarının teşkili, feshi, çalışma yerleri, katılımcılarda aranacak şartlar ile diğer hususlar Kurulca belirlenir.

Çalışma komisyonlarının çalışma programlarının temini, iletişim, yazışma, doküman temini ve muhafazası gibi ihtiyaçları Kurul tarafından sağlanır.

İş ve Evrak Akışı

Madde 22 — Kurula gelen ve giden evrak ile bunların kayda alınması, izlenmesi ve saklanması ile ilgili usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sır Saklama ve Mesleki Çalışmalara İlişkin Haklar

Sır Saklama

Madde 23 — Başkan, üyeler ve personel ile çalışma komisyonlarında görevlendirilenler veya çalışma komisyonlarının toplantı ya da çalışmalarına iştirak etmesi uygun görülenler; çalışmaları sırasında Kurula, Kurul ile ilişkide bulunan kişi ve kuruluşlara ve üçüncü kişilere ait öğrendikleri bilgilerin gizliliğine uymakla yükümlüdürler.

Bu kişiler, yaptıkları inceleme ve araştırmalar nedeniyle aldıkları belge, suret, fotokopi ve dosyanın ekini oluşturan diğer veriler ile yazılı bilgileri saklamak ve başkalarının eline geçmemesini sağlayacak önlemleri almak zorundadırlar.

Sır niteliğine sahip bilgiler, kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına hiç bir suretle açıklanamaz, görevlilerin veya üçüncü kişilerin yararına kullanılamaz.

Bu yükümlülük, ilgililerin görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

Mesleki Nitelikli Çalışmalara İlişkin Haklar

Madde 24 — Kurul çalışmaları kapsamında hazırlanan tamamlanmış ve onaylanmış her türlü rapor ve belgenin telif hakları Kurula ait olup, Kurulun izni olmadan kullanılamaz.

ALTINCI BÖLÜM

Personele İlişkin Hükümler

Personelin Statüsü

Madde 25 — Kurul hizmetlerinin gerektirdiği görevler, geçici personel ile 4857 sayılı İş Kanununa tabi olarak sözleşme ile istihdam edilen personel eliyle yürütülür.

Personelde Aranacak Genel ve Özel Şartlar

Madde 26 — 4857 sayılı İş Kanununa tabi olarak Kurulda istihdam edilecek personelde, aşağıda belirtilen genel ve özel şartlar aranır:

Genel şartlar:

- a) Türk vatandaşı olmak,
- b) Kamu haklarından yasaklı bulunmamak,
- c) Görevin gerektirdiği ahlak ve karakter niteliklerini taşımak,
- d) Taksirli suçlar ve aşağıda sayılan suçlar dışında tecil edilmiş hükümler hariç olmak üzere, ağır hapis veya altı aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsalar bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak,
- e) Askerlikle ilişkisi bulunmamak; askerlik çağına gelmemiş olmak veya askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut erteletmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak,
- f) 18 yaşını tamamlamış olmak,
- g) Görevini devamlı yapmasına engel olabilecek vücut veya akıl hastalığı veya vücut sakatlığı ile özürlü bulunmamak.

Özel şartlar:

- a) Diğer bir kuruluşa zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmamak veya bu yükümlülüğe ilişkin borcunu ödemeyi kabul etmiş olmak,
- b) Görev yapılacak pozisyon için Kurul tarafından belirlenmiş olan eğitim ve mesleki deneyim koşullarını taşıyor olmak.

Personelin Atanması veya Görevlendirilmesi

Madde 27 — 4857 sayılı İş Kanununa tabi personelin pozisyonlarının belirlenmesi ve atanması, kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personelin Kurulda geçici olarak görevlendirilmesi Kurul tarafından yapılır.

Ücret, Diğer Sosyal Haklar ve Yardımlar

Madde 28 — 4857 sayılı İş Kanununa tabi personele kendileriyle yapılan hizmet akitlerinde belirlenen miktarlarda ücret, diğer sosyal haklar ve yardımlar ödenir.

Ancak; Kurum personeli için belirlenen ücret, diğer sosyal haklar ve yardımlar ile her ne ad altında olursa olsun yapılan diğer mali ödemelerin toplam tutarı, 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 14 üncü maddesi ve bu madde uyarınca yürürlüğe konulan Bakanlar Kurulu kararlarındaki esas ve miktara uymak kaydıyla Kurulca belirlenir.

Yol Giderleri ve Gündelikler

Madde 29 — Başkan ve üyeler ile personele ödenecek yurt içi gündelikleri, 6245 sayılı Harcırah Kanunu uyarınca yılları bütçe kanunlarında en yüksek devlet memuru için belirlenen gündelik miktarını, yurt dışı gündelikleri ise Bakanlar Kurulunca belirlenen gündelik miktarını geçmemek üzere Kurulca belirlenir.

Personel İhtiyacının Tespiti

Madde 30 — Kurulun personel ihtiyacı ve bunun ne şekilde karşılanacağı, iş analizine dayalı olarak yürütülecek işler ve ihtiyaçlar dikkate alınarak Kurul tarafından belirlenir.

Ödev ve Sorumluluklar

Madde 31 — Kurulda görevli personel; Kurul menfaatini korumak, mevzuatta ve Kurul ile yapılmış olan hizmet akitlerinde öngörülen görev ve sorumlulukları yerine getirmekle yükümlüdür.

Başka İşlerle Uğraşma Yasağı

Madde 32 — 4857 sayılı İş Kanununa tabi personel, hizmet akdinde aksi belirtilmedikçe Kuruldaki görevleri dışında başka bir işle uğraşamaz, ücretsiz de olsa sürekli ya da geçici bir hizmet kabul edemez. Kurulda görevli geçici personel kendi

mevzuatına tabidir. Personel, mesai saatleri içinde görevinin başında bulunur ve bu süre içinde özel işlerle uğraşamaz.

Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı

Madde 33 — Personelin, doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemesi ve görevi sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmesi, Kurulun iş ilişkisi içinde olduğu gerçek veya tüzel kişilerden borç istemesi ve alması yasaktır.

Bilgi ve Demeç Verme

Madde 34 — Personel ile çalışma komisyonlarında görevlendirilenler veya çalışma komisyonlarının toplantı ya da çalışmalarına iştirak etmesi uygun görülenler; Kurul veya çalışma komisyonlarının çalışmalarıyla ilgili olarak kamuoyuna bilgi veya demeç veremez. Bilgi ve demeç, ancak Başkan ya da görevlendireceği kişi tarafından verilebilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kurulun Gelir ve Giderleri ile Bütçe ve Muhasebesine İlişkin Hükümler

Kurulun Gelir ve Giderleri

Madde 35 — Kurulun gelirleri; Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin gelirlerinin Kanunda belirtilen kısmı, oluşturulacak muhasebe standartlarının telif hakları, ilgili kuruluşların katkıları ile diğer faaliyet gelirlerinden oluşur. Kurulun gelirleri sayman tarafından takip ve tahsil edilir.

Kurulun giderleri; Kurulun faaliyetleri için gerekli demirbaşlar, kiralar, personel giderleri, üyelerin huzur hakları ile yurt içi ve yurt dışı seyahat harcamaları, personel seyahat harcamaları, iletişim masrafları, kırtasiye, temsil-ağırlama, çalışma komisyonlarında görevlendirilecek kişilerin yol ve ikamet giderleri ile gündelikleri karşılığı ödenen harcırahlar, yurt içi ve yurt dışından alınan danışmanlık ve tercüme hizmetleri bedelleri, kongre, seminer ve benzeri eğitim faaliyetlerine katılım payları ve benzeri diğer giderlerden oluşur.

Kurul Bütçesi ve Muhasebe İşlemleri

Madde 36 — Kurul bütçesi; Başkanın talimatı üzerine, Bütçe Hazırlama Rehberinde yer alan esaslar çerçevesinde, gerekçeli olarak hazırlanır ve Kurul tarafından kabul edildikten sonra Temmuz ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına gönderilir. Bütçe bir metin ve ekindeki cetvellerden oluşur. Bütçe yılı takvim yılıdır.

Kurulun bütçe kesin hesabı, Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hazırlanarak süresi içinde Maliye Bakanlığına gönderilir.

Kurulun muhasebesi tek düzen muhasebe sistemine göre yürütülür.

Kurul; bütçe ve muhasebe işlerine ilişkin diğer konularda karar almaya ve düzenleme yapmaya yetkilidir.

Kurul Harcamalarında Uyulacak Esaslar ve Belge Düzeni

Madde 37 — Kurulun giderlerinin tahakkuk ettirilmesi ve ödenmesinde 14/10/1991 tarihli ve 21021 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliğinde belirtilen belgelerin aranması esastır. Ancak, anılan Yönetmelikte belirlenen belgelerin dışında herhangi bir belgenin kullanılması zorunluluğunun bulunması halinde, söz konusu Yönetmeliğe bağlı kalmaksızın Kurulca belirlenen belgeler eklenmek suretiyle gider tahakkuku ve ödemesi gerçekleştirilebilir.

Kurulun harcamalarında yetki Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı bu yetkisini sınırları açıkça belirtilmek kaydıyla yetki kademesinde kendisine en yakın yöneticiye devredebilir.

Kurulun giderlerini tahakkuk ettirerek ödenebilir hale getirme görevi, harcama yetkilisine yetki kademesi bakımından en yakın yönetici veya üye tarafından yerine getirilir. Bu görevliler, giderin mevzuata uygun şekilde gerçekleştirilmesinden sorumludur.

Ödenebilir hale getirilen gider, Kurul Başkanı tarafından belirlenen sayman tarafından ödenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Geçici Madde 1 — Kurulun 2004 mali yılı bütçesi, Maliye Bakanlığının bilgisi dahilinde, Kurul onayı ile yürürlüğe konulur.

Yürürlük

Madde 38 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 39 — Bu Yönetmelik hükümlerini Kurulun ilgili olduğu Bakan yürütür.

Kurul Başkan ve Üyeleri

<u>Kurul Üyeleri</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Görevlendiren Kurumlar</u>
Bülent ÜSTÜNEL	Kurul Başkanı	TÜRMOB
Dr. A.R. Zafer SAYAR	Kurul Başkan Yardımcısı	Sermaye Piyasası Kurulu
Namık Kemal UYANIK	Kurul Üyesi	Maliye Bakanlığı
Sevginaz HAMEVİOĞLU	Kurul Üyesi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN	Kurul Üyesi	Yüksek Öğretim Kurulu
Hikmet ESEN	Kurul Üyesi	Hazine Müsteşarlığı
Faruk DEMİR	Kurul Üyesi	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Doç. Dr. Ali ALP	Kurul Üyesi	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
Serpil BOSTANCI	Kurul Üyesi	TÜRMOB

2. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu(TMUDESİK)

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESİK) 09.02.1994 tarihinde kurulmuştur. **Kurul üyelerinin** sayısı 60'la sınırlandırılmıştır. Bu üyeler, TÜRMOB ile ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır. TMUDESİK, halen TÜRMOB'un desteği ile faaliyetlerini sürdürmektedir. TMUDESİK'in faaliyetleri, bir başkan, bir sekreter ve iki sekreter yardımcısından oluşan ve Kurul üyeleri arasından ve tarafından seçilen bir **sekreteryaya** tarafından yürütölmektedir.

TMUDESİK'in amacı, tüm ölkede faaliyette bulunan işletmelerin ve diğör kuruluşların finansal tablolarının düzenlenmesini esas almak, muhasebe ilkelerinde tekdüzeni gerçekleştirmektir. Ayrıca, TMUDESİK'in diğör önemli görevi ise meslek mensuplarının, finansal tabloların bağımsız denetiminde esas alacakları denetim standartlarını saptamaktır.

Kurul, Ulusal Muhasebe Standartlarının saptanmasında aşağıdaki ilkeleri benimsemiştir:

-Saptanan muhasebe standartları uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olmalıdır.

-Türk ekonomisi ve işletmelerinin yapısı ve gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır.

TMUDESİK'in 09.02.1994-17.08.1999 tarihleri arasındaki birinci dönemde çalışmalar, 30 adet muhasebe standartları komisyonu ile bir adet denetim standartları komisyonu tarafından "Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Yönergesi"ne göre yürütölmüştür. Bu çalışmalar sonunda, Kurul 14.04.1996 tarihli toplantısında 11 adet standart taslağının "Türkiye Muhasebe Standardı" olarak kabulüne oy birliği ile karar vermiştir. Bu standartlar 01.01.1997 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Ölkemizin 11 muhasebe standardına kavuştuğı 14.04.1996 günü muhasebe mesleğı için tarihi bir gündür.

Kurul, 14.04.1996-17.08.1999 tarihleri arasında diğör muhasebe standartları ile denetim standartları üzerindeki çalışmalarını sürdürmüştür. Bu çalışmalar sonucunda 6 adet muhasebe standardına ilişkin son taslaklar hazırlanmış ve

bağımsız denetim ile ilgili genel denetim standartlarına ilişkin son taslaklar da tamamlanmıştır.

Kurul, 17.06.1999 tarihinde dört yıllık bir süre için yeni üyeleri ile ilk toplantısını yapmış, üyeler kendi aralarında bir başkan, bir sekreter ve iki sekreter yardımcısı seçmiştir. Aynı toplantıda daha önceki dönemde hazırlanan muhasebe standart taslakları ele alınmış, biri Türkiye Muhasebe Standardı 1'in yerini almak üzere beş adet Türkiye Muhasebe Standardı oybirliği ile kabul edilmiştir. Yeni Muhasebe standartları 01.01.2000 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Böylece Kurul'ca kabul edilen **Türkiye Muhasebe Standartları** 15 adete ulaşmıştır(<http://www.turmob.org.tr/tmudesk/tmudesk.html>, 13 Aralık 2005).

Ancak T穆DESK tarafından belirlenen standartların uygulanmasına ilişkin herhangi bir yasal yaptırım gücü bulunmaması, başka bir ifadeyle hukuki düzenlemelerin yetersizliği konu hakkında gerçekten özverili çalışmalar yapan T穆DESK'in çalışmalarında beklenen amacın gerçekleşmemesine neden olmuştur.

Sonuç olarak şunu da belirtmek gerekir ki, ülkemizde muhasebe standartları ile ilgili çalışmaları halihazırda TMSK (Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu) yürütmektedir ve T穆DESK bu alandaki çalışmaları tamamıyla TMSK'ya bırakmıştır.

3. Sermaye Piyasası Kurulunca (SPK) Belirlenen Muhasebe Standartları

Muhasebenin kamuyu aydınlatma, finansal kararların alınması sürecinde ilgilileri bilgilendirme gibi amaçlarına yönelik düzenlemeler Sermaye Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle Sermaye Piyasası Kurulu(SPK) tarafından gerçekleştirilmiştir. SPK'nın 16 ve 22/e maddeleri ile SPK'ya muhasebe standartları belirleme yetkisi verilmiş olup, SPK bu yetki çerçevesinde Kanun kapsamında yer alan ortaklıkların uymak zorunda oldukları muhasebe standartlarına ilişkin düzenlemeler yapmaktadır.

SPK tarafından tebliğlerle getirilen düzenlemelere ek olarak gerektiğinde uygulama esaslarını belirleyen ilke kararları da yayınlanmakta olup, düzenleme

bulunmayan konularda uluslararası standartlarda benimsenen esasların uygulanabilmesi öngörülmektedir. Ancak SPK muhasebe standartlarının sadece kanun kapsamındaki ortaklıklarca uygulama zorunluluğunun bulunması, bu standartların sınırlı sayıdaki ortaklıkların mali tablolarında tek düzenliği sağlayabilmektedir.

4. Maliye Bakanlığı (MB) Tarafından Yapılan Düzenlemeler

MB muhasebe uygulamalarına ilişkin düzenlemeleri VUK'nun 175. ve mükerrer 257. maddeleri uyarınca gerçekleştirmektedir. Ancak söz konusu hükümlerin VUK kapsamında vergi muhasebesi çerçevesinde anlaşılması gerekmektedir. MB'nın vergi muhasebesi standartlarını saptama yetkisi olduğunu kabul etmek gerekirken birlikte, finansal raporlamaya bağlı olarak kamuyu aydınlatma gibi bir amacı ve misyonu bulunmamaktadır.

MB tarafından yayımlanan MSUGT ile getirilen "Tek Düzen Hesap Planı" SPK düzenlemelerine paralellik arz etmektedir. Ancak bu düzenlemeler sadece hesap planı ve açıklamalarını içermekte, muhasebe standartlarının ana unsuru olan değerlendirme ve uygulama standartlarına yer vermemektedir. Ayrıca amacı maliye politikalarını belirlemek ve uygulamak olan MB'nın vergisel düzenlemeleri yanı sıra muhasebe standartları oluşturma sürecine ağırlık vererek, vergi matrahının tespitine yönelik olmayan mali standartlara uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini denetlemek konusundaki çalışmalar yapmasını beklemek gerçekçi olmayacağı gibi böyle bir beklentiye girmek de MB'na karşı haksızlık olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BORÇLANMA MALİYETLERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE UYGULAMALARI

1. Genel Açıklama

İşletmeler ticari yaşamlarını sürdürebilmek için finansal kaynak gereksinimi duyarlar. İhtiyaç duyulan bu finansman kaynağı için ilk akla gelen ise şirket içi kaynaklardır. Yani işletme fon gereksinimini öncelikle öz kaynaklarını kullanarak gidermek ister. Ancak bu her zaman mümkün olmayabilir. Böyle bir durumun ortaya çıkmış olmasının nedeni ise, ekonomik koşulların bu yönde gelişmesi ve dış kaynak kullanımının işletmeye sağlamış olduğu bazı avantajlardır. Örneğin işletme finansal kaldıraç etkisinden yararlanabilirse, dış kaynak kullanımından bir avantaj sağlayabilecektir.

Ancak her ne kadar dış kaynak kullanımı işletmeye finansal kaldıraç gibi bir takım avantajlar sağlıyor olsa da, işletme kullanmış olduğu dış kaynaklar nedeniyle bir borç yükü altına girecektir. Bu borç yükü de işletme açısından bir gider niteliğinde olacaktır.

İşletmelerin finansman yükünü artıran bir unsur da enflasyon olgusudur. Ülkemizde yıllardır süregelen yüksek enflasyon işletmelerin daha fazla fon ihtiyacına sürüklemekte ve dolayısıyla da işletmeler daha çok finansman kaynağına yönelmek durumunda kalmaktadırlar. Tabii ki bu durumda işletmelerin finansman yüklerinin daha da fazla olmasına neden olmaktadır. Kısacası şunu söyleyebiliriz ki; finansman giderleri günümüz işletmeleri için kaçınılmaz bir durum halini almaktadır.

Bu nedenlerden dolayı işletmeler için kaçınılmaz bir durum olan ve faaliyetlerini etkileyen finansman giderleri ile ilgili yasal düzenlemeleri incelemek gerekmektedir. Burada ikilem yaratan durum; finansman giderlerinin maliyetlere dahil edilerek aktifleştirileceği mi, yoksa doğrudan faaliyet gideri olarak dikkate alınıp, gelir tablosuna yansıtılacağı mıdır? Ayrıca hangi tür finansman giderlerinin

maliyet unsuru, hangi tür finansman giderlerinin gider unsuru olduğu konusu da hem teoride hem de uygulama da tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır.

Bu bölümde ele alınacak husus finansman giderlerinin, mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde, Türk Muhasebe Standartları açısından, Sermaye Piyasası Kurulu açısından, Uluslararası Muhasebe Standartları açısından ve Vergi Mevzuatımız açısından ne şekilde değerlendirilmiştir.

2. Vergi Mevzuatındaki Düzenlemelere Göre Borçlanma Maliyetleri

Vergi mevzuatımızda finansman giderlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili işlemler hakkında netlik kazanmış bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak konuyla ilgili bazı kararlar alınmıştır.

Konuyla ilgili Hesap Uzmanları Danışma Komisyonunun 03.05.1971 tarih ve 201 sayılı kararına göre; **“işletmede kullanılan finansmana ait giderlerin kesin olarak belirlenmesi durumunda faiz gideri bir maliyet unsuru olur. Ancak, faiz tutarının kesin olarak saptanamaması durumunda dönem gideri olarak karzarara devredilir”**. Bu kararın finansman giderlerinin muhasebeleştirilmesi konusunda net bir hüküm ortaya koyduğunu söylemek güçtür. Çünkü bu cümlede geçen **“giderlerin kesin olarak belirlenebilmesi”** ifadesi uygulamada çelişkilere yol açabilmektedir. Buna karşılık çeşitli tarihlerde alınmış olan Danıştay kararlarına göre finansman giderlerinin doğrudan dönem gideri olarak sonuç hesaplarına aktarılması söz konusudur.

Finansman giderleri, sabit kıymet alımları ve ticari mal alımları yönünden ele alındığında, sabit kıymet alımlarından doğan finansman giderlerini, Maliye Bakanlığı tarafından 27.01.1985 tarih ve 18648 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 163 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği açıklamaktadır (Beşe, Aralık 1995; 82). Bu tebliğ uyarınca;

-Yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden kuruluş dönemine ait olanların sabit varlıkla birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenmesi gerekmekte, işletme dönemine ait olanların ise ilgili

buldukları yıllarda gider yazılması ya da maliyete intikal ettirmek suretiyle amortisman tabi tutulması gerekmekte,

-Döviz kredisi kullanılarak yurt dışından veya sonradan bu varlıklara ilişkin borç taksitlerinin değerlendirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından sabit varlığın iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, varlığın maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmakta, aynı varlıklarla ilgili olarak söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması yada maliyete intikal ettirilmesi dolayısıyla amortisman yoluyla itfa edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Ticari mal alımlarından kaynaklanan finansman giderlerinin nasıl değerlendirileceği ve sonuç hesaplarına ne şekilde yansıtılacağı ise, Uluslararası Muhasebe Standartlarına uygun hale getirilerek 02.03.1995 tarih ve 22218 sayılı Resmi Gazete'de 238 sayılı VUK Genel Tebliği ile açıklanmıştır;

-İşletmelerin bankalardan veya diğer finansman kurumlarından almış oldukları krediler için ödedikleri faiz ve komisyon giderlerinde dönem sonu stoklarına pay vermeleri zorunlu değildir. Buna göre işletmeler, finansman giderlerini doğrudan sonuç hesaplarına aktarabilecekleri gibi, diledikleri takdirde stokların maliyetine katmak suretiyle de aktifleştirebileceklerdir.

-Ticari malın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunludur. Buna karşılık, stokta kalan ticari mal ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının da gerçekleştikleri yıllarda doğrudan gider yazılması veya stok maliyetlerine yansıtılması işletmelerin tercihine bırakılmıştır(Şakrak, Temmuz 1997; 41).

Açıkça şunu söyleyebiliriz ki; V.U.K.'nda üretim esnasında ortaya çıkan veya diğer faaliyetler dolayısıyla oluşan giderlerin durumu tam olarak belirtilmediğinden, finansman giderlerinin gider olarak sonuç hesaplarına mı yazılacağı yoksa varlık ve stok maliyetine mi ekleneceği tartışmalı bir konudur.

Türk Ticaret Kanunu hükümleri açısından konuyu dikkate aldığımızda ise, farklı bir durumla karşılaşmaktayız. TTK'na göre, finansman giderlerinin maliyetlere eklenmesine izin verilmemektedir. TTK'nun 459. maddesine göre finansman

giderleri genel yönetim giderleri ile aynı nitelikte görülmekte ve kar zarar hesabında gösterilmektedir. Aynı yasanın 460. maddesinde duran varlıkların en fazla maliyet değerleri üzerinden değerlendirilmesine işaret edilmekte suretiyle, bunların maliyet bedelinden daha aşağı bir bedelle değerlendirilebileceğine işaret edilmek istenmiştir. Yine T.T.K.'nın 458. maddesi ile aktiflerin bilanço günündeki kıymetlerinden daha aşağı bir kıymetle bilançoya konması ile gizli bir yedek akçe ayrılmasına dahi izin verilmiştir.

Borçlanma giderlerinin maliyete katıldığı bir duran varlığın değeri, şirket bilançosunun aktifinde hiçbir zaman gerçek değeri ile değil, bu değer üzerinde bir değerle yer almış olacaktır. Bu nedenle şirketle ilişkili kişi ve kuruluşların yanlış bilgilendirilmemesi açısından, duran varlıkların en azından şirketin tasfiyesi halinde edeceği değeri göstermesi gerekmektedir. Bu değer de, para değerindeki düşmeler hariç, genellikle satın alma bedeli veya ondan daha aşağı bir bedel olmaktadır.

Burada belirtmiş olduğumuz sebeplerden dolayı, TTK hükümlerine göre borçlanma giderlerinin özellikle A.Ş.'lerde duran varlıkların maliyetlerine intikal ettirilmesi şeklinde bir opsiyonun olmadığı görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Kanun koyucu işletmelerin aktiflerinde bulunan, gerek dönen varlıkların gerekse duran varlıkların değerlendirilmesinde genellikle maliyet bedelini esas almaktadır. Maliyet bedelinin değerlendirilme esaslarına dair birinci bölümde genel bir tarif yapılmaktadır. Bu tarife göre maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması için yapılan ödemelerle bunlarla alakalı her çeşit giderin toplamını ifade eder(VUK md. 62). Ayrıca V.U.K.'un ikinci bölümünde maliyet bedeli ile değerlendirilecek varlıkların ayrı ayrı tarifleri yapılmıştır(Pınar, 1996; 301-303):

269. Maddede; iktisadi işletmelere dahil her çeşit gayrimenkuller maliyet bedeli ile değerlendirilir.

270. Maddede; gayrimenkullerde maliyet bedeline satın alma bedelinden başka, makine ve tesisatta gümrük vergileri, nakliye ve montaj giderleri, mevcut bir binanın satın alınarak yıkılmasından ve arsanın tesviyesiyle ilgili giderler de girmektedir. Ayrıca noter, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon giderleri ile emlak alım

ve taşıt alım vergilerini maliyet bedeline dahil etmek veya genel giderler arasında göstermek mükellefler için serbest bırakılmıştır.

271. Maddede; inşa edilen binalarda ve gemilerde, imal edilen makine ve tesisatta bunların inşa ve imal giderleri satın alma bedeli yerine geçer.

272. Maddede; normal bakım, tamir ve temizleme giderleri dışında gayrimenkulü genişletmek veya iktisadi kıymetini devamlı olarak artırmak amacıyla yapılan giderler, gayrimenkulün maliyet bedeline eklenmektedir. Ayrıca gayrimenkuller için yapılan giderler hem tamir hem de kıymet artırma giderlerinden terekküp ettiği takdirde, mükellef bu giderlerden maliyet bedeline eklenecek kısmı ayrı göstermek mecburiyetindedir.

273. Maddede; alet, edavat, mefruşat ve demirbaş eşya da maliyet bedeliyle değerlendirilir. Bunlardan maliyet bedeline giren giderler, satın alma bedelinden gayrı komisyon ve nakliye giderleri gibi özel giderlerdir. Ayrıca imal edilen alet, edavat, mefruşat ve demirbaşlarda imal gideri satın alma bedeli yerine geçmektedir.

274. Maddede; satın alınan veya imal edilen emtialar maliyet bedeliyle değerlendirilir. Mükellefler satın aldıkları ve imal ettikleri emtianın maliyet bedelini, son giren ilk çıkar yöntemini uygulamak suretiyle de tespit edebilirler.

275. Maddede; imal edilen emtianın maliyet bedeli, mamulün vücuda getirilmesinde sarf olunan iptidai ve ham maddelerin bedeli, mamule isabet eden işçilik, genel imal giderlerinden mamule düşen hisse, genel idare giderlerinden mamule düşen hisse (bu hisselerin mamulün maliyetine katılması ihtiyaridir) ve ambalajlı olarak piyasaya arz edilmesi zaruri olan mamullerde ambalaj malzemesinin bedeli olarak belirtilmektedir.

VUK'da yönetim giderleri ve finansman giderleri ayrımı yapılmamış, bu nitelikteki tüm giderler, genel idare giderleri adı altında birleştirilmektedir. Bu bakımdan da finansman giderlerinin de üretim maliyetlerine dahil edilmesi mükelleflerin seçimine bırakılmaktadır.

3. Sermaye Piyasası Kanununa (SPK) Göre Borçlanma Maliyetleri

Sermaye Piyasası Kanununun Seri XI, No.1 Tebliği'nin 29,30 ve 33/B maddeleri ile Seri XI, No.5 Tebliği'nin 4. maddelerinde finansman giderlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bu hükümler belirli durumlarda finansman giderleri ve kur farklarının doğrudan dönem giderleri ile ilişkilendirilmesini, belirli durumlarda ise maliyetlere ilave edilmesini öngörmektedir(Doyrangöl, Nisan 1998; 38).

Varlıkların elde etme maliyeti ile açık ilgisi kurulabilen borçlanma maliyetleri kur farkları da dahil ilgili varlığın maliyetine dahil edilebilmektedir. Ancak Sermaye Piyasası Kanununun Seri XI, No.1 Tebliği'nin 29. maddesinin son fıkra hükmü ile 30. maddesinin son fıkra hükmü saklı kalmak üzere, varlıkların aktifleştirilmesinden sonra ortaya çıkan ve varlıkların iktisabında kullanılan kredilerden kaynaklanan borçlanma maliyetleri ise aktifleştirilemez(SPK, Seri XI, No:1 Tebliği; 11).

Aynı zamanda elde edilen maddi duran varlıkla ilgili yapılan normal bakım onarım giderleri ilgili varlığın maliyetine eklenmez. Ancak bu maddi duran varlığın kapasitesini genişletmek ve elde edilecek faydayı artıracak yatırım harcamaları yani varlığın ekonomik ömrünü uzatan giderler, varlığın hizmet kapasitesini artıran giderler ile üretilen mal veya hizmetin kalitesini artıran ya da maliyetlerini azaltan giderler maliyet unsurunu oluşturmaktadır. Yani işletmenin maddi duran varlığın normal bakım onarımı için katlanacağı giderler doğrudan finansman gideri olarak ele alınacak, ancak varlığın ekonomik ömrünü uzatmak ve kapasitesini genişletmek amacıyla yapılan giderler maliyet unsuru olduğundan aktifleştirilerek, amortisman yoluyla itfa olunacaktır.

Bu hükümler dikkate alındığında, finansman giderleri ile ilgili olarak vergi mevzuatının öngördüğü yöntemin uygulanması, diğer bir deyişle kurul tebliğlerindeki zorunluluklar dikkate alınmaksızın tüm finansman giderlerinin maliyetlere ilave edilmesi mümkün bulunmaktadır(Doyrangöl, Nisan 1998; 39).

Vergi mevzuatına göre kamuya açıklanması gereken finansal tablolar, uluslararası standartlara uygun olmamaktadır. Bu durum da şirketlerin maliyetlerini artırmaktadır. Çünkü dünyadan kopuk standartların uygulanması halinde, bu

tabloların uluslararası standartlara çevrilmesi gerekecek, bu da ilave maliyetlere neden olacaktır. Bu durum ayrıca, borsalarda yabancı yatırımcılar tarafından hisse senetlerine yapılan yatırımın daha az cazip hale gelmesine neden olacaktır. Bu nedenle uluslararası muhasebe standartlarına uyum konusuna daha fazla önem verilmesi gerekmektedir.

XI Seri Numaralı Tebliğde belirtilen standartlar, genel olarak muhasebe işlemlerinin defterlerde nasıl izleneceği konusunda herhangi bir hüküm içermemektedir. Bu nedenle, mali tabloların SPK standartlarına uygun olarak hazırlanması muhasebe verilerinin yeniden yorumlanmasını gerektirmektedir. Ancak işlemlerin defterlerde diğer standartlara uygun şekilde izlenmesi durumlarında, muhasebe verilerinin SPK standartları uyarınca mali tablo hazırlanmasına imkan verecek şekilde ayrıntılı tutulması gerekmektedir. Muhasebe hesaplarında ilave bir tali hesap açılarak, stokların esas maliyet ve finansman gideri olarak iki ayrı bölümde izlenmesi, mali tabloların kurul standartlarına uygun olarak hazırlanması aşamasında yeterli bilginin elde edilmesi açısından izlenebilir bir yöntem olabilmektedir.

Bu çerçevede finansman giderlerinin kayıtlarda vergi mevzuatının öngördüğü şekilde izlenip, muhasebe dışında yapılacak hesaplamalar ile mali tablolara kurul standartlarında öngörülen şekilde yansıtılması, kanuni defterlerin yukarıda belirtilen yöntem veya işletmelerce seçilecek diğer uygun yöntemler kullanılarak, kurul standartlarına uygun mali tablo üretilmesine imkan verecek şekilde ayrıntılı tutulması gerekmektedir.

4. Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Borçlanma Maliyetleri

Finansman giderleri, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunca (IASB) belirlenen 23 No'lu standartta borçlanma maliyetinin aktifleştirilmesi şeklinde bildiri olarak açıklanmaktadır(Yılmaz, 1994; 66).

Bu bildiri, belirli aktiflerin elde edilmesinde katlanılan tarihsel maliyetlerin bir parçası olarak işletmelerin mali tablolarında yer alan borçlanma maliyetlerinin (finansman giderleri) aktifleştirilmesi ile ilgilidir. Bildiride adi veya imtiyazlı hisseleri temsil eden sermaye ile ilgili fiili veya tahmini maliyetlerin aktifleştirilmesine

değ inilmemiştir. Bu bildiriye göre finansman giderleri, herhangi bir işletme tarafından borçlanılan fonlarla ilgili olarak katlanılan faiz maliyetlerini ifade eder.

Bu bildiride kapsam olarak finansman giderlerinin aktifleştirilmesi zorunlu değildir. Ancak kullanıma veya satışı hazır hale getirilmesi için belli bir süreye ihtiyaç gösteren varlıklar için katlanılan finansman giderlerinin aktifleştirilmesi veya aktifleştirilmeyerek dönem gideri olarak kaydedilmesi konusunda, her işletmenin politikasını belirlemesi ve bunu değiştirmeden uygulaması gereği, işletmenin aktifleştirme seçeneğini tercih etmesi durumunda izlenmesi gereken yöntemler ve bunları kamuya açıklama yükümlülükleri bu bildiri ile düzenlenmiştir.

Finansman giderlerinin muhasebeleştirilmesi konusundaki görüşler farklılık göstermektedir. Bazı yazarlara göre, bu giderler dolaylı veya dolaysız bir şekilde ilişkilendirilebildikleri varlıkların maliyetinin bir unsurudur. Ancak bir diğer görüşe göre ise, alınan borcun hangi varlığa tahsis edildiğine bakılmaksızın katlanılan borçlanma giderlerinin dönem gelirinden mahsup edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Finansman giderlerinin aktifleştirilmesi gerektiğini savunanlar, bu görüşlerine dayanak olarak şu noktaları ileri sürmektedirler(Durmuş, 1992; 183):

-Bir varlığı elde etme kararının sonucu olarak katlanılan finansman giderleri, yaygın olarak aktifleştirme işlemine tabi tutulan diğer giderlerden (maliyetlerden) esas itibarıyla farklı değildir. Eğer bir varlığın amacına uygun kullanımı için gerekli duruma ve yerleşime getirilmesi için belli bir zaman geçmesi gerekiyorsa, varlık için yapılan harcamaların sonucu olarak bu süreçte katlanılan finansman giderleri varlığı elde etme maliyetinin bir parçasıdır. Varlıkların elde edilmesinden kaynaklanan finansman giderlerinin aktifleştirilmemesi, bu varlıkların iktisap edilmiş olması nedeniyle cari gelirleri azaltmaktadır.

-Aktifleştirme, inşaat süresince ödemeleri aralıklarla yapılan varlıkların maliyetleri ile tamamlandıktan sonra bir defada ödemesi yapılan varlıkların maliyetlerinin (genellikle finansman giderlerinin de dikkate alındığı fiyatların) büyük ölçüde karşılaştırılabilmesi sonucunu vermektedir.

Alınan borcun nasıl kullanıldığına bakılmaksızın her türlü finansman giderinin dönem gelirinden mahsup edilmesi gerektiği görüşünde olanlar, görüşlerine dayanak olarak aşağıdaki noktaları ileri sürmektedirler(Durmuş, 1992; 183-184):

-Finansman giderleri işletme faaliyetlerinin tamamı için yüklenilmektedir. Finansman giderlerini belirli bir varlıkla ilişkilendirme girişimi isteğe bağlı bir uygulamadır.

-Finansman giderlerinin aktifleştirilmesi, işletmenin benimsediği finansman yöntemine bağlı olarak, farklı bir defter değeri üzerinden aynı tip varlığın edinilmesi sonucunu verir.

-Finansman giderlerini gelirlere mahsup ederek kaydetmek finansal tabloların dönemler arasında karşılaştırmaya daha uygun sonuçlar vermesini, böylece işletmenin gelecekteki nakit akımlarıyla ilgili daha iyi göstergeler sunmasını sağlar. Faiz giderleri, varlık düzeyi ve faiz oranına bağlı olarak değişmektedir.

Aktifleştirme politikasını kabul eden işletmeler bakımından, finansman giderleri, işletme için önemli olduğunda ve amaca uygun kullanım veya amaca uygun kullanım veya satışa hazır hale getirilmesi için önemli bir süreye ihtiyaç gösteren varlıklara harcama yapıldığından aktifleştirilir. Finansman giderleri bu harcamalara belli bir kapitalizasyon oranı uygulanarak aktifleştirilmektedir(Hacırüstemoğlu, 1995; 154-155).

Finansman giderlerinin aktifleştirilmesine genellikle;

-Varlık için harcamalar yapıldığında,

-Varlığın amacına uygun kullanıma veya satışa hazırlanması için gerekli işlemler devam ederken veya işletmede yapılan yatırımlar için, yatırımın planlanan temel faaliyete başlaması için hazırlama işlemleri devam ederken,

-Finansman giderleri gerçekleştiğinde,

başlanır(Durmuş, 1992; 184).

Finansman giderleri için aktifleştirme işlemi;

-Gayrimenkuller, tesisat ve donanımlar için varlık kullanılabilir duruma geldiğinde,

-İşletmedeki yatırımlar için tesis faaliyete geçtiğinde,

-Satılabilir duruma getirilmesi için önemli bir süreyi gerektiren stoklar ve gayrimenkuller ile diğer uzun vadeli geliştirme projeleri için, bu varlıklar amaca uygun kullanıma veya satışa hazır olduğunda,

durdurulur(Aktaş, 2003; 76).

İşletmede sürekli bir üretime konu olan veya daha başka şekilde büyük miktarlarda tekrar tekrar üretilen stoklar için yapılan finansman giderleri genellikle aktifleştirilmez.

Bir varlığın inşasının kısmen tamamlandığı ve diğer kısımlarda inşaat devam ederken tamamlanan her kısmın kullanılabilirdiği durumlarda yapılan finansman giderlerinin aktifleştirilmesinin her kısım tamamlandığında durdurulması alışılmış uygulamadır. Buna karşın varlığın herhangi bir kısmı kullanılmadan önce bütün kısımların kendi bütünlükleri içinde tamamlanmasının gerektiği durumlarda varlığın bütün kısımları tamamlanıncaya kadar finansman giderlerinin aktifleştirilmesine devam edilir(Aktaş, 2003; 77).

Varlıkların fiili tesis ve inşasının kesintiye uğradığı durumlarda, tesis ve inşaat tekrar başlayıncaya kadar finansman giderleri aktifleştirilmemektedir.

Aktifleştirilmesi gereken finansman giderleri tutarı, ilke olarak işletme tarafından katlanılan finansman giderleri toplamında bir varlık için harcama yapılmamış olsaydı katlanılmayacak olan bölüm olarak dikkate alınacaktı. Aktifleştirilen tutar genellikle, varlık için yapılan harcamaya bir aktifleştirme oranı uygulanarak hesaplanır. Uygulamada aktifleştirme oranı genellikle o dönemdeki toplam finansman giderlerini toplam borçlanma tutarıyla karşılaştırarak belirlenir. Ayrıca, belirli varlıkların elde edilmesi, inşası veya üretimi için yapılan harcamalarla birlikte yeni borçlanmalarla ilgili oranlar da uygulanır. İşletmenin yapabileceği borçlanmalarla ilgili piyasa oranının uygulanması genellikle uygun düşmemektedir.

Çünkü bu varlık için harcama yapılmamış olsaydı finansman giderleri toplamından katlanılmayacak olan kısmı temsil etmeyebilirdi.

Bazen belirli projeler için yapılan finansman sözleşmeleri, işletmelerin sözleşmenin başlangıç tarihinden itibaren taahhüdün tamamı ile bağlı kalmalarını gerektirebilir. Bu gibi sözleşmelerde fonlar daha çok sözleşme şartları dikkate alınmadan yatırılmaktadır. Bazen, faiz geliri sağlayan hesaplar açılması istenebilir. Aktifleştirme oranı belirlenirken, bu tür plasman gelirlerinin toplam finansman giderlerinden düşürülmesi yerinde bir uygulama olmaktadır.

Bir şirketler grubunda, kapitalizasyon oranı belirlenmiş olan borçlanma tespit etmede, çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. Bu sorunlar parayı farklı ülkelerden değişik faiz oranları üzerinden borç alıp, grup içinde farklı şartlarda borç vermenin karmaşıklığından kaynaklanabilir. Diğer karmaşıklıklar, yüksek enflasyon altındaki ekonomilerde grup işletmeleri veya dalgalanan döviz kurları dolayısıyla yabancı para ile ifade edilen veya yabancı para bağlantılı borç/alacaklardan kaynaklanır.

Bu yüzden, bazı durumlarda, ana şirketin ve konsolide tablolara dahil grup şirketlerinin bütün borçlanmalarını birleştirmek doğrudur. Diğer bazı durumlarda ise her yabancı iştirak (bağlı şirket) için iştirakin kendi borçlarına uygulanabileceği oranların bir ortalamasını kullanmak doğru olabilir. Bir kapitalizasyon oranının seçimi, borçlanma dolayısıyla yüklenilen ve aksi halde yüklenilmeyebilecek olan giderin şartları dahilinde, finansman giderleri için makul bir ölçü belirlemede takdir eylemini gerektirir.

Bir muhasebe döneminde aktifleştirilebilecek finansman giderlerini toplam tutarı ile genel sınır, bu dönemde işletme tarafından yüklenilen finansman giderlerinin toplam tutarlarıdır. Konsolide finansal tablolarda sınırlama, finansman giderlerinin konsolide tutarı dikkate alınarak uygulanır.

Ayrıca aktifleştirilecek finansman giderlerinin belirlenmesinde muhasebe kavramlarından “maliyet esas kavramı” çözüm anahtarı gibidir. Bu kavrama göre, işletme varlıklarının muhasebeleştirilmesinde bunların elde etme veya imal etme bedelleri esas alınmalıdır(Kishali ve Işıklılar, 1999; 294).

Finansman giderlerinin muhasebesi ve finansal raporlama için kullanılması arasındaki farklılığın gelir vergisi ödemeleri üzerindeki etkisi “gelir vergilerinin muhasebeleştirilmesi” başlıklı 12 No.lu Uluslararası Muhasebe Standardına uygun olarak değerlendirilir.

Finansman giderlerinin aktifleştirilmesi yöntemini belirleyen işletmelerin finansal tablolarında, o dönemde aktifleştirilen finansman giderleri tutarının açıklanması gerekir.

Amaca uygun kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için önemli bir zaman periyodu gerektiren varlıklar için harcama yapan ve finansman giderlerine katlanan bir işletmenin, bu varlıklar için yapılan finansman giderlerinin aktifleştirilmesi veya aktifleştirilmemesi şeklinde bir yöntem benimsememesi gerekir. Yöntem, “olağanüstü ve önceki dönem kalemler ve muhasebe yöntemlerindeki değişiklikler” başlıklı 8 No.lu Uluslararası Muhasebe Standardına uygun bir şekilde tatbik edilmelidir. Bu standardın 22’den 29’a kadar olan paragrafları, finansman giderlerinin aktifleştirilmesi yönteminin benimsendiği durumlarda uygulanır.

5. Türk Muhasebe Standartlarına (TMS) Göre Borçlanma Maliyetleri

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK)’nın yayınlamış olduğu borçlanma maliyetleri ile ilgili muhasebe standardı, işletmelerin çeşitli nedenlerle yapmış oldukları borçlanmalardan dolayı ortaya çıkan maliyetlerin ne şekilde muhasebeleştirileceğini ortaya koymaktadır. Esasen bu standardın amacı, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilme esaslarını açıklamaktır.

Bu Standart, genel uygulama olarak borçlanma maliyetlerinin oluştuğu anda gider olarak muhasebeleştirilmesini gerektirir. Bununla birlikte Standart, alternatif bir uygulama olarak; özellikli bir varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgili olan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine izin verir(TMS-23, S.1).

Borçlanma maliyetleri arasında aşağıdakiler sayılabilir:

-Kredili mevduat hesabı ile kısa ve uzun vadeli borçlanmalara uygulanan faizler,

-Borçlanmalarla ilgili iskonto ve primlerin itfaları,

-Borç anlaşmalarının düzenlenmeleri ile ilgili olarak oluşan diğer maliyetlerin itfaları,

-"TMS 17 Kiralama İşlemleri" Standardı uyarınca finansal tablolara yansıtılan finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri, ve

-Yabancı para ile borçlanmalarda, faiz maliyetlerine yönelik düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere, kur farkları.

Borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde gider olarak finansal tablolara yansıtılır. Temel yöntemde, borçlanmanın niteliğine ve yöntemine bakılmaksızın, borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilişkisi kurulabilen borçlanma maliyetleri, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir unsuru olarak aktifleştirilir. Aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin tutarı bu Standarda uygun olarak belirlenir.

Alternatif yöntemde göre; bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetine dahil edilir. Bu tür maliyetler güvenilir bir biçimde ölçülebilmeleri ve gelecekteki ekonomik yararlarından işletmenin faydalanabilmesinin muhtemel olması durumunda, özellikli varlığın maliyetine dâhil edilir. Bunun dışındaki borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgili olan borçlanma maliyetleri, özellikli varlıkla ilişkili harcamaların hiç yapılmamış olması durumunda ortaya çıkmayacak borçlanma maliyetleridir. Bir işletme, münhasıran bir özellikli varlığın elde edilmesi amacı ile borçlanmışsa, o varlıkla ilgili olan borçlanma maliyetleri kolaylıkla belirlenebilir.

Belirli borçlanmalar ile bir özellikli varlık arasındaki doğrudan bir ilişkinin tanımlanmasında ve ilgili harcamanın hiç yapılmaması halinde kaçınılabilecek borçlanmaların belirlenmesi zor olabilir. Örneğin; bu tür bir güçlük, finansman faaliyetlerinin tek bir merkezden yürütüldüğü durumlarda meydana gelir. Bir şirketler topluluğunun, borçlanma ihtiyaçları için çok sayıda değişik faiz oranlı borçlanma araçları kullandığı ve bu fonları değişik esaslara göre grup şirketlerine kullandığı durumlarda da güçlükler ortaya çıkar. Diğer zorluklar ise, yüksek enflasyonlu ekonomilerde faaliyet gösteren bir grubun, döviz üzerinden veya dövizde endeksli olarak kullandığı krediler ile döviz kurlarında dalgalanmalar olduğu durumlarda ortaya çıkar. Sonuç olarak, özellikli varlıklarla doğrudan ilişkili borçlanma maliyetlerinin tutarını belirlemek zordur ve yorum yapılmasını gerektirir.

Bir dönemde, özellikli bir varlığın elde edilmesi amacıyla borç alınan fonlara ilişkin aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetleri tutarı; ilgili dönemde bu varlıklar için katlanılan toplam borçlanma maliyetlerinden bu fonların geçici yatırımlarından elde edilen gelirlerin düşülmesi sonucu belirlenen tutardır.

Özellikli bir varlığın finansmanına ilişkin yapılan işlemler; fonların bir kısmının veya tamamının özellikli varlıklar için kullanımından belli bir süre önce sağlanmasını ve bu süre için borçlanma maliyetlerinin oluşması sonucunu doğurabilir. Böyle durumlarda bu fonlar genellikle özellikli varlıklara ilişkin yatırım yapılana kadar geçici yatırımlarla değerlendirilir. Bir döneme ilişkin aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin belirlenmesinde, bu tür borç alınmış fonlardan sağlanan yatırım gelirleri katlanılan borçlanma maliyetlerinden indirilir.

Bir işletmenin genel amaçlı olarak borçlandığı fonların bir kısmının, bir özellikli varlığın finansmanı için kullanıldığı durumlarda; aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili varlığa ilişkin yapılan harcamalara uygulanacak bir aktifleştirme oranı yardımı ile belirlenir. Bu aktifleştirme oranı, özellikli varlık alımına yönelik yapılmış borçlanmalar hariç olmak üzere, işletmenin ilgili dönem süresince mevcut tüm borçlarına ilişkin borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalamasıdır. Bir dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili dönem boyunca oluşan borçlanma maliyetleri tutarını aşamaz.

Bazı durumlarda borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması hesaplanırken hem ana ortaklık hem de bağlı ortaklıkların borçlanma tutarları dikkate alınır. Diğer durumlarda, bağlı ortaklıkların her birinin kendi borçlanmalarına ilişkin ağırlıklı ortalama borçlanma maliyetini kullanması uygun olacaktır.

Bir özelliikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine aşağıdaki durumlarda başlanır:

- Varlık için harcama yapıldığında,
- Borçlanma maliyetleri oluştuğunda,
- Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler başlatıldığında.

Bir özelliikli varlığa ilişkin harcamalar sadece; nakit ödeme, diğer varlıkların transferi veya faiz içeren yükümlülüklerin üstlenilmesini kapsar. Söz konusu varlıkla ilgili olarak tahsil edilen hakedişler ve devlet teşvikleri, özelliikli varlığa ilişkin harcamalardan düşülür(Bakınız: TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması). Bir varlığın, önceki dönemlerde aktifleştirilmiş olan borçlanma maliyetleri de dâhil olmak üzere, bir dönem içerisindeki ortalama defter değeri; normal şartlar altında ilgili dönemde aktifleştirme oranının uygulandığı harcamaların makul bir tahminidir.

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler; ilgili varlığın fiziksel olarak inşa edilmesinden daha fazlasını ifade eder. Bu işlemler; fiziksel inşaatın başlamasından önceki, gerekli izinlerin alınması gibi teknik ve idari faaliyetleri içerir. Ancak bu tür faaliyetler, varlığın durumunu değiştiren herhangi bir üretim veya gelişme olmaksızın varlığın elde tutulmasını kapsamaz. Örneğin; bir arazinin inşaatına hazır duruma getirilmesine ilişkin işlemler sırasında oluşan borçlanma maliyetleri, arazideki ilgili çalışmaların yapıldığı dönem boyunca aktifleştirilir. Ancak, bina yapma amacıyla alınan bir arazinin herhangi bir gelişme olmaksızın elde tutulması sırasında oluşan borçlanma maliyetleri aktifleştirilemez.

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler uzun süreli kesintiye uğradığında, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilir.

Borçlanma maliyetleri, bir varlığın, amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına uzun süreli ara verildiği bir dönemde oluşabilir. Bu tür maliyetler kısmen tamamlanmış varlıkların elde tutulmasından kaynaklanan maliyetler olup, aktifleştirilmeleri mümkün değildir. Ancak, önemli teknik ve idari çalışmalara devam edildiği bir dönemde normal olarak borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. İşlemlerdeki geçici gecikmenin, varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin kaçınılmaz bir parçası olduğu durumlarda da borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. Örneğin, bir stok kaleminin olgunlaşması için ihtiyaç duyulan ek süre boyunca veya yüksek su seviyesinin alışlagelmiş bir olay olduğu coğrafi bir bölgede yapılmakta olan bir köprünün inşaatının yüksek su seviyesi nedeniyle gecikmeye uğradığı ek sürelerde borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine devam edilir.

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

Normal şartlar altında, bir varlığın fiziken inşasının tamamlanması; olağan idari işlemler devam etse dahi, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır olduğu anlamına gelir. Varlıkla ilgili, müşterinin veya kullanıcının talebine göre, dekorasyon ve benzeri küçük işlemlere devam edilmesi tüm işlemlerin esas itibarıyla tamamlanmadığı anlamına gelmez.

Bir özellikli varlığın yapımının parçalar halinde tamamlandığı ve diğer parçaların yapımı devam ederken her bir parçanın kullanılabilir olduğu durumlarda; belli bir parçanın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, ilgili parçaya ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

Her biri bağımsız olarak kullanılabilen birkaç binadan oluşan bir iş merkezi, diğer bölümlerde inşaat devam ederken her bir bölümü ayrı olarak kullanılabilen bir özellikli varlığa örnek teşkil eder. Çelik fabrikası gibi, aynı tesisin farklı bölümlerinde birbirini takip eden çeşitli süreçler içeren bir endüstriyel tesis de, herhangi bir parçasının kullanılabilmesi için bütünüyle tamamlanması gereken bir özellikli varlığa örnektir.

Finansal tablolarda aşağıdaki açıklamalar yapılır:

- Borçlanma maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları,
- İlgili dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı,
- Aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetleri tutarının belirlenmesinde kullanılan aktifleştirme oranı.

Bu Standardın ilk defa uygulanması muhasebe politikalarında değişiklik gerektirdiğinde, finansal tablolar "TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar" Standardına göre düzeltilmelidir. Bu uygulamanın alternatifi olarak, işletmelerce sadece bu Standardın yürürlük tarihinden sonra meydana gelen ve aktifleştirme koşullarını sağlayan borçlanma maliyetleri aktifleştirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞLERİNDE
(MSUGT) FİNANSMAN GİDERLERİ HESABINA
İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Bu bölümde incelenecek olan “*Finansman Giderleri*”, esasında çalışmamıza konu olan “*Borçlanma Maliyetleri*” ile aynı anlamı taşımaktadır. İşletmelerin çeşitli nedenlerle dışarıdan sağladıkları kaynakların bir maliyeti olmakta ve bu Borçlanma Maliyetleri olarak adlandırılmaktadır. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde(MSUGT) ise, bu giderler Finansman Giderleri adı altında toplanmaktadır. Kısacası bu bölümde adı geçen Finansman Giderleri, çalışmamıza adını veren Borçlanma Maliyetleri ile aynı anlama gelmektedir.

Üretim faaliyeti dışında oluşan finansman giderleri, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 7/A seçeneğinde aşağıda gösterilen hesapları kapsar(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 147).

78 No.lu Finansman Giderleri hesap grubunda işletmenin borçlandığı tutarlarla ilgili olarak katlanılan ve varlıkların maliyetine eklenmemiş bulunan faiz ve benzeri giderlerle, yansıtma ve fark hesapları yer alır(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 147).

1. Finansman Giderleri Hesabı

780 Finansman Giderleri Hesabı; bir işletmenin borçlandığı tutarlara ilişkin olarak katlandığı ve işletme varlıklarının (aktifinin) maliyetine eklenmemiş faiz, komisyon v.b. giderlerin izlendiği hesaptır(Özal ve Diğerleri, 1999; 344).

Bölümlenmesi

780 Finansman Giderleri

780.00 Kısa Vadeli Finansman Giderleri

- 780.00.00 Banka Kredileri Faizi Ve Komisyonları
- 780.00.01 Diğer Kredi Kurumları Faiz Ve Komisyonları
- 780.00.02 Finansman Bonosu Faizleri
- 780.00.03 Tahvil Faizleri
- 780.00.04 Varlığa Dayalı Menkul Kıymet(VDMK) Faizleri
- 780.00.05 Döviz Kredisi Kur Farkı Giderleri
- 780.00.06 Diğer Finansman Giderleri

780.01 Uzun Vadeli Finansman Giderleri

- 780.01.00 Banka Kredileri Faizi Ve Komisyonları
- 780.01.01 Diğer Kredi Kurumları Faiz Ve Komisyonları
- 780.01.02 Finansman Bonosu Faizleri
- 780.01.03 Tahvil Faizleri
- 780.01.04 Varlığa Dayalı Menkul Kıymet(VDMK) Faizleri
- 780.01.05 Döviz Kredisi Kur Farkı Giderleri
- 780.01.06 Diğer Finansman Giderleri

Burada verilen gider çeşitleri sadece örnek olarak gösterilmiştir. İşletmeler, finansman gider çeşitlerini görmek istedikleri şekilde çeşitlendirebilirler.

Örnek(Koç Yalkın, 2001; 363)

İşletme, 2 ay vadeli 1.000 YTL'lik finansman bonosu ihraç etmiş ve 800 YTL'ye satmıştır.

Bu durumda yapılması gereken kayıtlar şu şekilde olmaktadır;

-Finansman bonosunun satılması;

102 BANKALAR	800	
308 MENKUL KIYMETLER İHRAÇ FARKLARI	200	
305 ÇIKARILMIŞ BONOLAR VE SENETLER		1.000

-Vadesi gelen finansman bonosunun ödenmesi;

780 FİNANSMAN GİDERLERİ	200	
305 ÇIKARILMIŞ BONOLAR VE SENETLER	1.000	
308 MENKUL KIYMETLER İHRAÇ FARKLARI		200
102 BANKALAR		1.000

Finansman bonosunun faiz giderlerine ilişkin dönem sonu (envanter) kayıtları ise şöyle olur:

-Finansman giderinin gelir tablosu hesabına devri;

660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	200	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA		200

-Gider ve yansıtma hesaplarının kapatılması;

781 FİNANSMAN GİDERLERİ		
YANSITMA	200	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		200

-Finansman giderinin sonuç hesabına devri;

690 DÖNEM KARI		
VEYA ZARARI	200	
660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ		200

Örnek(Yükçü, 2002; 898):

A işletmesi 01.10.2001 tarihinde 2 yıl vadeli, bir yıllık vade sonu faiz ödemeli, %55 faizli, 500.000 YTL.'lik tahvil çıkartmıştır.

- 31.12.2001 tarihindeki kaydı yapınız.
- 30.09.2002 tarihindeki kaydı yapınız.
- Tahvil ödemesi bankadaki mevduat hesabından yapılmıştır.

Yapılması gereken kayıtlar şu şekildedir;

a) Faiz tahakkuk kaydı(31.12.2001) ;

Faiz = 500.000 × 0,55 × 3 / 12 = 68.750 YTL.

780 FİNANSMAN GİDERLERİ	68.750	
780.00 Tahvil Faizleri		
381 GİDER		
TAHAKKUKLARI		68.750

İşletmenin aylık veya üç aylık bilanço ve gelir tablosu hazırlaması durumunda yukarıdaki kaydı aylık veya üç aylık olarak yapması gerekir.

İlk yılsonu itibariyle ödenebilir duruma gelen tahvil faizlerinin hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi gerekecektir.

b) 30.09.2002 tarihindeki kayıt;

$$\text{Faiz} = 500.000 \times 0,55 \times 9 / 12 = \mathbf{206.250 \text{ YTL.}}$$

Daha önce açılan gider tahakkukları hesabını kapatarak şu şekilde bir muhasebe kaydı yapılması gerekmektedir;

381 GİDER TAHAKKUKLARI	68.750	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	206.250	
780.00 Tahvil Faizleri		
304 TAHVİL ANAPARA BORÇ		
TAKSİT VE FAİZLERİ		275.000

c) Ödeme kaydı;

Ödeme kaydı yapılırken tahvil faizlerinde kesilecek gelir vergisi ve fon payının hesaplanması gerekmektedir.

Brüt faiz		275.000 YTL.
Gelir vergisi	(275.000 × 0,12)	33.000 YTL.
Fon payı	(33.000 × 0,10)	3.300 YTL.
Ödenecek net tutar		238.700 YTL.

304 TAHVİL ANAPARA BORÇ TAKSİT VE FAİZLERİ	275.000	
102 BANKALAR		238.700
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		36.300
360.00 Gelir vergisi	33.000	
360.01 Fon payı	3.300	

2. Finansman Giderleri Yansıtma Hesabı

781 Finansman Giderleri Yansıtma Hesabı, gerçekleşen giderlerin toplandığı “780 Finansman Giderleri” hesabının borcundaki finansman giderlerinin gelir tablosunda yer alan 660 ve 661 no.lu hesaplara aktarılmasında kullanılır(Özal ve Diğerleri, 1999; 344).

Önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin uygulandığı durumlarda, önceden saptanmış finansman giderleri ile fiili maliyet yöntemlerinin uygulandığı durumlarda “780 Finansman Giderleri Hesabı”nın borcuna kaydedilen giderler bu hesabın alacağı karşılığında sonuç hesaplarındaki “66 Finansman Giderleri” grubunun ilgili hesabına borç kaydedilir(Yükçü, 2002; 900).

2.1. Fiili Maliyet Yönteminde

Fiili maliyet yönteminde 780 no.lu hesabın dönem sonu borç bakiyesi, bu hesaba alacak verilme suretiyle 701 no.lu yansıtma hesabına aktarılır. Dönem sonunda 781 no.lu hesabın alacak bakiyesi, 780 no.lu hesabın borç bakiyesi ile karşılaştırılarak hesap sıfırlanır.

Örnek(Yükçü, 2002; 899):

İşletme fiili maliyet yöntemini kullanmakta olup 780 Finansman Giderleri hesabında 800 YTL.'lik borç bakiyesi görünmektedir. Bu tutarın 300 YTL.'lik kısmını

uzun vadeli, 500 YTL.'lik kısmını ise kısa vadeli krediler için tahakkuk etmiş faiz gideri oluşturmaktadır. Yansıtma kaydı ve yansıtma hesabı ile fonksiyon hesabına göre açılmış olan hesabın kapanış kaydını yapınız.

660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİD.	500	
661 UZUN VADELİ BORÇLANMA GİD.	300	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI		800
<u>781 FİNANSMAN GİDERLERİ</u> YANSITMA HESABI	800	
<u>780 FİNANSMAN GİDERLERİ</u>		800

2.2. Önceden Saptanmış Maliyet Yönteminde

“Önceden saptanmış maliyet yöntemlerini uygulayan işletmelerde, 781 No.lu yansıtma hesabı alacağı ile 660 ve 661 No.lu finansman giderleri hesaplarına devredilen tutarlar tahmini veya standart olmaktadır. (Ülkemizde finansman giderlerini standart verilere göre izleyen işletme pek bulunmamaktadır)”(Akdoğan, 2000; 149).

Bölümlenmesi

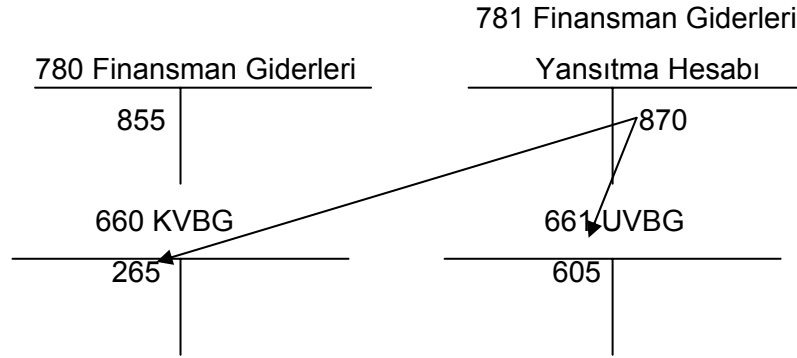
Hesabın bölümlenmesi 780 no.lu hesabın paralelinde olmalıdır.

Örnek(Yükçü, 2002; 899):

İşletmenin bir dönem için bütçelenmiş finansman giderleri ile aynı döneme ilişkin olarak gerçekleşen fiili finansman giderleri aşağıdaki gibidir;

	<u>Fiili</u>	<u>Bütçelenmiş</u>
Kısa vadeli borçlanma giderleri	225	265
Uzun vadeli borçlanma giderleri	630	605
TOPLAM	855	870

Buna göre büyük defter hesaplarının genel görünümü şöyle olacaktır;

Bu durumda yapılması gereken günlük defter kayıtları ise şu şekilde olmaktadır;

781 FİNANSMAN GİDERLERİ			
YANSITMA HESABI		870	
781.00 KVBG	265		
781.01 UVBG	605		
782 FİNANSMAN GİDERLERİ			
FARK HESABI		25	
782.00 UVBG	25		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ			855
780.00 KVBG	225		
780.01 UVBG	630		
782 FİNANSMAN GİDERLERİ			
FARK HESABI			40
782.00 KVBG	40		

Örnek(Akıncı ve Erdoğan, 1995; 148):

Bir işletmenin X bankasından aldığı kısa vadeli krediye ilişkin olarak 150 YTL, Z bankasından alınan uzun vadeli krediye ilişkin olarak da 80 YTL faiz tahakkuk ettirilmiştir.

Buna göre yapılması gereken muhasebe kayıtları şu şekilde olacaktır;

780 FİNANSMAN GİDERLERİ	230	
		381 GİDER TAHAKKUKLARI
		230
660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	150	
661 UZUN VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	80	
		781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA
		230

3. Finansman Giderleri Fark Hesabı

782 No.lu bu hesap, önceden saptanmış maliyet bedeli yönteminde uygulanır.

Finansman Giderlerinin fiili tutarları ile önceden saptanmış tutarlar arasındaki olumlu veya olumsuz farkların izlendiği hesaptır.

Olumsuz farklar hesabın borcuna, olumlu farklar ise alacağına kaydedilir. Dönem sonunda bu hesap "66 Finansman Giderleri" grubunun ilgili hesabına aktarılarak kapatılır.

Bölümlenmesi

Hesabın bölümlenmesi 780 no.lu hesabın paralelinde olmalıdır.

Örnek(Akdoğan, 2000; 150):

Bir işletmenin dönem içinde yapılan fiili finansman giderleri tutarı 120 YTL.'dir. "781 Finansman Giderleri Yansıtma" hesabının alacağı ile 660 ve 661 No.lu hesaplara devredilen standart finansman giderleri tutarı ise (60 + 40) 100 YTL.'dir.

Bu durumda dönem sonunda aşağıdaki kayıtlar yapılır.

781 FİNANSMAN GİDERLERİ		
YANSITMA HESABI	100	
782 FİNANSMAN GİDERLERİ		
FARK HESABI	20	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		120

Yılsonunda 782 No.lu fark hesabı da 660 ve 661 No.lu hesaplara devredilerek kapatılır.

660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİD.	12	
661 UZUN VADELİ BORÇLANMA GİD.	8	
782 FİNANSMAN GİDERLERİ		
FARK HESABI		20

BEŞİNCİ BÖLÜM

BORÇLANMA MALİYETLERİ İLE İLGİLİ MUHASEBE STANDARTLARI VE STANDARTLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

1. Genel Açıklama

Muhasebe, mali raporlar aracılığıyla işletme ile ilgili çeşitli kişi ve kuruluşların birbirinden farklı olan bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Bu ihtiyaçların giderilmesinde bütün ilgili kişi ve kurumların ortak bilgi ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, finansal bilgilerin gerek üretilmesi, gerekse ilgili kişi ve kuruluşlara sunulması sırasında “muhasabe standartları” adı verilen ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Muhasebe standartları göz önüne alınmadan hazırlanan finansal tablolar, nicelik ve nitelik yönünden yetersiz olacağı için, yanlış değerlendirmelere ve kararlara yol açabilir.

2. Muhasebe Standartlarına Neden İhtiyaç Duyulur?

Muhasebe uygulamaları arasındaki farklılık ülke içinde dahi görülebilmektedir. Dünya ekonomisinin hızla küreselleştiği bir dönemde ülke içinde meydana gelebilecek bu tür farklılıklar o ülke için büyük bir olumsuzluk yaratabilecektir. Dünya artık her ülke için geçerli olabilecek standartların uğraşı içersindedir. Bu amaç için Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi(IASC) gibi kuruluşlar oluşturulmuştur. Standartlara olan ihtiyaç öncelikle ülke içinden geldiği için ilk önce yapılması gereken ülke içindeki uygulama farklılıklarını gidermeye yönelik çalışmalar içersinde olmaktadır.

Muhasebe Standartlarına duyulan ihtiyaçları aşağıda ki gibi sıralayabiliriz:

- Uygulamadaki farklılıkları ortadan kaldırmak,
- Muhasebe ilkelerinde tek düzeni gerçekleştirmek,
- Mali tabloların açık, uygun, anlaşılabilir, tarafsız ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak,

- İşletmeyle ilgili kişi ve kurumların yanlış değerlendirmelerine ve karar vermelerine engel olmak,
- Uluslararası alanda finansal bilgi üretimi ve sunulması sırasında ortak bir dil oluşturmak.

3. Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasının Faydaları

Standartların uluslararası uyumlaştırmasını savunan kişiler, birçok avantajı olduğunu ileri sürerler, bu avantajlar üç temel noktada toplanmaktadır (Choi, Frost, Meek, 1999, 249):

a) Uyumlaştırmanın en büyük yararı, uluslararası finansal bilgilerin karşılaştırılmasıdır. Böyle bir karşılaştırma, yabancı mali tabloların güvenilirliği hakkındaki yanlış anlamaları ortadan kaldırmaktadır; böylece uluslararası yatırımın akışı önündeki en önemli engel ortadan kalkmış olmaktadır.

b) Farklı finansal bilgilerin konsolide edilmesinden kaynaklanan zaman ve para israfı önlenmiş olur; böylece farklı finansal bilgilerin, birçok raporlarla değişik hukuk ve uygulamaların etkisini aşmaya çalışması ortadan kalkmış olur.

c) Uyumlaştırma; bütün dünyadaki yerel ekonomik, hukuki ve sosyal seviyeyi mümkün olduğu en yüksek düzeye çıkarma ve tutarlı hale getirme amacındadır.

Yukarıdaki üç temel faydadan başka birçok fayda sayılabilmektedir. Bunlar genel olarak aşağıdaki gibidir:

- Muhasebe ilkeleri ve standartlarında henüz yeterli gelişmeyi sağlayamamış ülkeler açısından yol gösterici olması ve ülke standartlarının kalitesinin yükseltilmesini sağlamak,

- Muhasebe uygulamalarında ülkeler arası farklılıkları ortadan kaldırabilmek amacıyla işletmelerin finansal bilgilerinin karşılaştırılabilirliğini sağlamak,

- Aynı muhasebe standartları yoluyla mali raporlamanın maliyetlerini azaltmak,

- Yatırımcıların yabancı sermaye piyasalarında yatırım yapmalarını özendirme.

4. Muhasebe Standartları

4.1. Türkiye Muhasebe Standardı(TMS 23)

Borçlanma Maliyetleri

Amaç

Bu Standardın amacı, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilme esaslarını açıklamaktır. Bu Standart, genel uygulama olarak borçlanma maliyetlerinin olduğu anda gider olarak muhasebeleştirilmesini gerektirir. Bununla birlikte Standart, alternatif bir uygulama olarak; özellikli bir varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgili olan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine izin verir.

Kapsam

1. Bu Standart, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde uygulanır.
2. "-"
3. Borç olarak sınıflandırılmayan imtiyazlı hisse senedi dahil olmak üzere, özkaynakların gerçekleşen veya tahmini maliyetleri ile ilgili konular bu Standardın kapsamında değildir.

Tanımlar

4. Bu Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir:

Borçlanma maliyetleri: Bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katlanılan faiz ve diğer giderlerdir.

Özellikli varlıklar: Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır.

5. Borçlanma maliyetleri arasında aşağıdakiler sayılabilir:

(a) Kredili mevduat hesabı ile kısa ve uzun vadeli borçlanmalara uygulanan faizler,

(b) Borçlanmalarla ilgili iskonto ve primlerin itfaları,

(c) Borç anlaşmalarının düzenlenmeleri ile ilgili olarak oluşan diğer maliyetlerin itfaları,

(d) "TMS 17 Kiralama İşlemleri" Standardı uyarınca finansal tablolara yansıtılan finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri, ve

(e) Yabancı para ile borçlanmalarda, faiz maliyetlerine yönelik düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere, kur farkları.

6. Özellikle varlıklara örnek olarak; satılabilir duruma getirilmesi uzun bir süreyi gerektiren stoklar, üretim tesisleri, enerji üretim tesisleri ve yatırım amaçlı gayrimenkuller gösterilebilir. Diğer yatırımlar ile sürekli olarak veya kısa bir süre içerisinde büyük miktarlarda tekrarlanarak üretilen stoklar özellikle varlık değildir. Elde edildiklerinde amaçlanan kullanıma veya satışa hazır olan varlıklar da özellikle varlık sayılmaz.

Borçlanma maliyetleri-temel yöntem

Muhasebeleştirme

7. Borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde gider olarak finansal tablolara yansıtılır.

8. Temel yöntemde, borçlanmanın niteliğine ve yöntemine bakılmaksızın, borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Açıklama

9. Borçlanma maliyetleri ile ilgili olarak uygulanan muhasebe politikaları finansal tablo dipnotlarında açıklanır.

Borçlanma maliyetleri – alternatif yöntem Muhasebeleştirme

10. Borçlanma maliyetleri, bu Standardın 11 inci paragrafına uygun olarak aktifleştirilmedikleri sürece, oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

11. Bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilişkisi kurulabilen borçlanma maliyetleri, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir unsuru olarak aktifleştirilir. Aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin tutarı bu Standarda uygun olarak belirlenir.

12. Alternatif yönteme göre; bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetine dahil edilir. Bu tür maliyetler güvenilir bir biçimde ölçülebilmeleri ve gelecekteki ekonomik yararlarından işletmenin faydalanabilmesinin muhtemel olması durumunda, özellikli varlığın maliyetine dâhil edilir. Bunun dışındaki borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Aktifleştirilebilir borçlanma maliyetleri

13. Bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgili olan borçlanma maliyetleri, özellikli varlıkla ilişkili harcamaların hiç yapılmamış olması durumunda ortaya çıkmayacak borçlanma maliyetleridir. Bir işletme, münhasıran bir özellikli varlığın elde edilmesi amacı ile borçlanmışsa, o varlıkla ilgili olan borçlanma maliyetleri kolaylıkla belirlenebilir.

14. Belirli borçlanmalar ile bir özellikli varlık arasındaki doğrudan bir ilişkinin tanımlanmasında ve ilgili harcamanın hiç yapılmaması halinde kaçınılabilecek borçlanmaların belirlenmesi zor olabilir. Örneğin; bu tür bir güçlük, finansman faaliyetlerinin tek bir merkezden yürütüldüğü durumlarda meydana gelir. Bir şirketler topluluğunun, borçlanma ihtiyaçları için çok sayıda değişik faiz oranlı borçlanma araçları kullandığı ve bu fonları değişik esaslara göre grup şirketlerine kullandırdığı durumlarda da güçlükler ortaya çıkar. Diğer zorluklar ise, yüksek enflasyonlu ekonomilerde faaliyet gösteren bir grubun, döviz üzerinden veya döviz endeksli olarak kullandığı krediler ile döviz kurlarında dalgalanmalar olduğu durumlarda

ortaya çıkar. Sonuç olarak, özelliikli varlıklarla doğrudan ilişkili borçlanma maliyetlerinin tutarını belirlemek zordur ve yorum yapılmasını gerektirir.

15. Bir dönemde, özelliikli bir varlığın elde edilmesi amacıyla borç alınan fonlara ilişkin aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetleri tutarı; ilgili dönemde bu varlıklar için katlanılan toplam borçlanma maliyetlerinden bu fonların geçici yatırımlarından elde edilen gelirlerin düşülmesi sonucu belirlenen tutardır.

16. Özelliikli bir varlığın finansmanına ilişkin yapılan işlemler; fonların bir kısmının veya tamamının özelliikli varlıklar için kullanımından belli bir süre önce sağlanmasını ve bu süre için borçlanma maliyetlerinin oluşması sonucunu doğrular. Böyle durumlarda bu fonlar genellikle özelliikli varlıklara ilişkin yatırım yapılanaya kadar geçici yatırımlarla değerlendirilir. Bir döneme ilişkin aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin belirlenmesinde, bu tür borç alınmış fonlardan sağlanan yatırım gelirleri katlanılan borçlanma maliyetlerinden indirilir.

17. Bir işletmenin genel amaçlı olarak borçlandığı fonların bir kısmının, bir özelliikli varlığın finansmanı için kullanıldığı durumlarda; aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili varlığa ilişkin yapılan harcamalara uygulanacak bir aktifleştirme oranı yardımı ile belirlenir. Bu aktifleştirme oranı, özelliikli varlık alımına yönelik yapılmış borçlanmalar hariç olmak üzere, işletmenin ilgili dönem süresince mevcut tüm borçlarına ilişkin borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalamasıdır. Bir dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili dönem boyunca oluşan borçlanma maliyetleri tutarını aşamaz.

18. Bazı durumlarda borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması hesaplanırken hem ana ortaklık hem de bağlı ortaklıkların borçlanma tutarları dikkate alınır. Diğer durumlarda, bağlı ortaklıkların her birinin kendi borçlanmalarına ilişkin ağırlıklı ortalama borçlanma maliyetini kullanması uygun olacaktır.

Özelliikli varlıkların defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşan kısmı

19. Bir özelliikli varlığın defter değeri veya beklenen nihai maliyeti, geri kazanılabilir tutarını veya net gerçekleşebilir değerini aşarsa; ilgili varlığın defter değeri, diğer Türkiye Muhasebe Standartları'na uygun olarak azaltılır veya tamamen

kayıtlardan silinir. Belli durumlarda, azaltılan veya kayıttan silinen tutarlar, diğer Türkiye Muhasebe Standartları'na uygun olarak yeniden kayıtlara alınır.

Aktifleştirmenin başlaması

20. Bir özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine aşağıdaki durumlarda başlanır:

(a) Varlık için harcama yapıldığında;

b) Borçlanma maliyetleri oluştuğunda;

(c) Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler başlatıldığında.

21. Bir özellikli varlığa ilişkin harcamalar sadece; nakit ödeme, diğer varlıkların transferi veya faiz içeren yükümlülüklerin üstlenilmesini kapsar. Söz konusu varlıkla ilgili olarak tahsil edilen hakedişler ve devlet teşvikleri, özellikli varlığa ilişkin harcamalardan düşülür. (Bakınız: TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması) Bir varlığın, önceki dönemlerde aktifleştirilmiş olan borçlanma maliyetleri de dâhil olmak üzere, bir dönem içerisindeki ortalama defter değeri; normal şartlar altında ilgili dönemde aktifleştirme oranının uygulandığı harcamaların makul bir tahminidir.

22. Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler; ilgili varlığın fiziksel olarak inşa edilmesinden daha fazlasını ifade eder. Bu işlemler; fiziksel inşaatın başlamasından önceki, gerekli izinlerin alınması gibi teknik ve idari faaliyetleri içerir. Ancak bu tür faaliyetler, varlığın durumunu değiştiren herhangi bir üretim veya gelişme olmaksızın varlığın elde tutulmasını kapsamaz. Örneğin; bir arazinin inşaatı hazır duruma getirilmesine ilişkin işlemler sırasında oluşan borçlanma maliyetleri, arazideki ilgili çalışmaların yapıldığı dönem boyunca aktifleştirilir. Ancak, bina yapma amacıyla alınan bir arazinin herhangi bir gelişme olmaksızın elde tutulması sırasında oluşan borçlanma maliyetleri aktifleştirilemez.

Aktifleştirme işlemine ara verilmesi

23. Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler uzun süreli kesintiye uğradığında, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilir.

24. Borçlanma maliyetleri, bir varlığın, amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına uzun süreli ara verildiği bir dönemde oluşabilir. Bu tür maliyetler kısmen tamamlanmış varlıkların elde tutulmasından kaynaklanan maliyetler olup, aktifleştirilmeleri mümkün değildir. Ancak, önemli teknik ve idari çalışmalara devam edildiği bir dönemde normal olarak borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. İşlemlerdeki geçici gecikmenin, varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin kaçınılmaz bir parçası olduğu durumlarda da borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. Örneğin, bir stok kaleminin olgunlaşması için ihtiyaç duyulan ek süre boyunca veya yüksek su seviyesinin alışlagelmiş bir olay olduğu coğrafi bir bölgede yapılmakta olan bir köprünün inşaatının yüksek su seviyesi nedeniyle gecikmeye uğradığı ek sürelerde borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine devam edilir.

Aktifleştirmenin sona ermesi

25. Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

26. Normal şartlar altında, bir varlığın fiziken inşasının tamamlanması; olağan idari işlemler devam etse dahi, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır olduğu anlamına gelir. Varlıkla ilgili, müşterinin veya kullanıcının talebine göre, dekorasyon ve benzeri küçük işlemlere devam edilmesi tüm işlemlerin esas itibarıyla tamamlanmadığı anlamına gelmez.

27. Bir özellikli varlığın yapımının parçalar halinde tamamlandığı ve diğer parçaların yapımı devam ederken her bir parçanın kullanılabilirdiği durumlarda; belli bir parçanın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli

tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, ilgili parçaya ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

28. Her biri bağımsız olarak kullanılabilen birkaç binadan oluşan bir iş merkezi, diğer bölümlerde inşaat devam ederken her bir bölümü ayrı olarak kullanılabilen bir özellikli varlığa örnek teşkil eder. Çelik fabrikası gibi, aynı tesisin farklı bölümlerinde birbirini takip eden çeşitli süreçler içeren bir endüstriyel tesis de, herhangi bir parçasının kullanılabilmesi için bütünüyle tamamlanması gereken bir özellikli varlığa örnektir.

Açıklama

29. Finansal tablolarda aşağıdaki açıklamalar yapılır:

- (a) Borçlanma maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları,
- (b) İlgili dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı,
- (c) Aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetleri tutarının belirlenmesinde kullanılan aktifleştirme oranı.

Geçiş hükümleri

30. Bu Standardın ilk defa uygulanması muhasebe politikalarında değişiklik gerektirdiğinde, finansal tablolar "TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar" Standardına göre düzeltilmelidir. Bu uygulamanın alternatifi olarak, işletmelerce sadece bu Standardın yürürlük tarihinden sonra meydana gelen ve aktifleştirme koşullarını sağlayan borçlanma maliyetleri aktifleştirilir.

Yürürlük tarihi

Bu Tebliğ 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerli olmak üzere yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

4.2. Sermaye Piyasası Kurulu Standardı

Standardın Amacı

Madde 1.

Bu kısmın amacı, borçlanma maliyetlerinin muhasebesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Standart ile İlgili Kavramlar

Madde 2.

Bu kısımda geçen;

Borçlanma maliyetleri: Borçlanılan fonlar nedeniyle katlanılan faiz ve diğer maliyetleri,

Özellikli varlık: Amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi uzun bir süreyi gerektiren varlığı,

ifade eder.

Standardın İçeriği

Borçlanma maliyetlerinin kapsamı

Madde 3.

Borçlanma maliyetleri arasında aşağıdakiler sayılabilir:

a) Bankalardaki mevcut hesap bakiyelerini aşacak şekilde çekilen para tutarları ile kısa ve uzun vadeli borçlanmalara uygulanan faizler,

b) Borçlanmalarla ilgili iskonto ve primlerin itfaları,

c) Borç anlaşmalarına ilişkin katlanılan ilave maliyetlerin itfaları,

d) Bu Tebliğin "Kiralama İşlemleri" başlıklı Kısmı ile uyumlu olarak mali tablolara alınan finansal kiralama işlemlerine ilişkin finansman giderleri,

e) Faiz maliyetlerinde bir düzeltme olarak dikkate alındığı sürece, yabancı para cinsinden borçlanmalar nedeniyle ortaya çıkan kur farkları.

Bu Tebliğin “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi” başlıklı Kısmı çerçevesinde işletmelerce enflasyon muhasebesi uygulandığı dönemlerde, borçlanma maliyetlerinin belirlenmesinde bu maliyetlerin enflasyonu aşan reel kısmının dikkate alınacağına ilişkin hüküm saklıdır.

Borçlanma Maliyetleri (Seri: XI, No: 11 sayılı Tebliğ ile ekli Madde)

Madde 33/B — Varlıkların elde etme maliyeti ile açık ilgisi kurulabilen borçlanma maliyetleri (kur farkları dâhil finansman giderleri) ilgili varlığın maliyetine dâhil edilir.

Özellikli varlıkların kapsamı

Madde 4.

Aşağıda belirtilen varlıklar özellikli varlıklara örnek olarak verilebilir:

- a) Satılabilir hale getirilmesi uzun bir süreyi gerektiren stoklar,
- b) Üretim tesisleri,
- c) Enerji üretim tesisleri,
- d) Yatırım amaçlı gayrimenkuller.

Diğer yatırımlar ile imal edilmesi veya üretilmesi kısa süre alan, rutin şekilde imal edilen stoklar ile süreklilik arz edecek şekilde büyük miktarlarda üretilen stoklar özellikli varlık olarak kabul edilmez. Elde edildiklerinde amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır olan varlıklar da özellikli varlık değildir.

Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

Temel Yöntem

Madde 5.

Borçlanma maliyetleri katlanılan dönem içerisinde gider olarak mali tablolara alınır ve buna ilişkin uygulanan muhasebe politikası dipnotlarda açıklanır.

Uygulanabilir Diğer Yöntem

Madde 6.

Bu yöntem uyarınca aktifleştirilecek olanlar hariç olmak üzere, borçlanma maliyetleri katlanılan dönem içerisinde gider olarak mali tablolara alınır.

Özellikli bir varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkisi bulunan borçlanma maliyetleri o özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilir. Aktifleştirmeye uygun borçlanma maliyetlerinin tutarı bu Kısım hükümleri çerçevesinde belirlenir.

Bu yöntemde, özellikli varlıkla doğrudan ilişkili borçlanma maliyetleri doğrudan ilgili bulunduğu özellikli varlığın maliyetine dâhil edilir. Borçlanma maliyetlerinin ve bu maliyetlerin ilave edildiği varlığın işletmeye gelecekte ekonomik yarar sağlamasının muhtemel olması ve maliyetlerinin güvenilir bir biçimde ölçülebilmesi halinde, borçlanma maliyetleri ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilir. Bunun dışındaki borçlanma maliyetleri katlanılan dönem içerisinde gider olarak mali tablolara alınır.

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde işletme yönetimi tarafından bu yöntemin esas alınması durumunda; bu yöntemin, "Tutarlılık Kavramı" çerçevesinde işletmenin tüm özellikli varlıklarının elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetlerinin tamamına uygulanması şarttır.

Aktifleştirmeye İlişkin Esaslar

Aktifleştirmeye uygun borçlanma maliyetleri

Madde 7.

Özellikli bir varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri, işletmenin o özellikli varlığa ilişkin harcamayı yapmadığı takdirde katlanmaktan kaçınabileceği borçlanma maliyetleridir. Bir işletmenin hususi olarak belirli bir özellikli varlığın elde edilmesi amacıyla borçlandığı

durumlarda, o özellikli varlıkla doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri kolayca belirlenebilir.

Bazı durumlarda ise, belirli borçlanmalar ile özellikli bir varlık arasında doğrudan ilişkinin ortaya çıkarılması ve işletmenin o özellikli varlığa ilişkin harcamayı yapmadığı takdirde katlanmaktan kaçınabileceği borçlanmalar açık olmayabilir. Böyle bir zorluk;

a) Bir işletmenin finansman faaliyetlerinin merkezi olarak koordine edildiği,

b) Grubun, değişik faiz oranlarında borçlanmak amacıyla çeşitli borçlanma araçları kullandığı ve elde edilen fonların grup içerisindeki diğer işletmelere çeşitli koşullarda transfer edildiği,

c) Yüksek enflasyon veya döviz kurlarında önemli dalgalanmaların olduğu dönemlerde işletmelerin yabancı para cinsinden ya da yabancı paraya endeksli olarak borçlandığı durumlarda ortaya çıkabilir.

Böyle hallerde, özellikli bir varlığın elde edilmesiyle doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetlerinin tutarının belirlenmesi zor olacağından, takdir mekanizmasının uygun şekilde kullanılması şarttır.

Bir işletmenin hususi olarak belirli bir özellikli varlığın elde edilmesi amacıyla borçlandığı durumlar için geçerli olmak üzere, o özellikli varlığa ilişkin aktifleştirmeye uygun borçlanma maliyetleri tutarı; cari dönem süresince söz konusu borçlanmadan kaynaklanan gerçek borçlanma maliyetlerinden, bu borçlanmadan temin edilen fonların varsa geçici olarak değerlendirildiği yatırımlardan elde edilen gelirlerin düşülmesi suretiyle belirlenir.

Borçlanmaların özellikli bir varlıkla ilgili olarak değil de genel olarak yapıldığı ve temin edilen fonların bir kısmının özellikli bir varlığın elde edilmesinde kullanıldığı, ancak o özellikli varlık ile temin edilen fonlar arasında açık ve doğrudan ilişki kurulmadığı durumlarda; aktifleştirmeye uygun borçlanma maliyetlerinin tutarı, o varlığa ilişkin yapılan harcamalara aktifleştirme oranı uygulanarak belirlenir.

Aktifleştirme oranı; işletmenin özellikli bir varlığın elde edilmesine yönelik hususi borçlanmaları dışındaki, o dönem süresince mevcut olan borçlanmalarına ilişkin borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalamasıdır. Bir dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetleri tutarı, o dönem boyunca katlanılan borçlanma maliyetlerinin tutarını aşamaz.

Özellikli bir varlığın kayıtlı değerinin geri kazanılabilir tutarından yüksek olması

Madde 8.

Özellikli bir varlığın kayıtlı değerinin veya beklenen nihai maliyetinin o özellikli varlığın geri kazanılabilir tutarını veya net gerçekleşebilir değerini aşması halinde; kayıtlı değer bu Tebliğin diğer ilgili Kısımlarında yer alan hükümlerle uyumlu olarak azaltılır. Bazı durumlarda, bu değer azalışları yine bu Tebliğin diğer ilgili Kısımlarında yer alan hükümlerle uyumlu olarak iptal edilir.

Aktifleştirmeye başlanması

Madde 9.

Özellikli bir varlığın maliyetinin bir parçası olarak, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine aşağıdaki durumlarda başlanır:

- a) Varlık için harcama yapıldığında,
- b) Borçlanma maliyetleri tahakkuk ettiğinde,
- c) Amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için gereken faaliyetlere başlandığında.

Özellikli bir varlık ile ilgili olarak yapılan harcamalar sadece; bir nakit ödemesi, diğer varlıkların transferi veya faize dayalı borçlanma yapılması ile sonuçlanan harcamaları içerir. Özellikli varlığa ilişkin alınan hakedişler ile devlet teşvik ve sübvansiyonları harcama tutarlarından düşülür. Önceden aktifleştirilen borçlanma maliyetleri dâhil bir varlığın bir hesap dönemi içindeki ortalama kayıtlı değeri tutarı, ilgili dönemde işletmeler tarafından aktifleştirme oranı uygulanacak tahmini harcama tutarı olarak kabul edilebilir.

Özellikli bir varlığın amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için gerekli faaliyetler, o varlığın fiziki inşasından önceki veya sonraki faaliyetleri de kapsayabilir. Fiziki inşaya başlamadan önce izin alınmasına yönelik faaliyetler gibi, fiziki inşaya başlanmasından önceki teknik ve idari çalışmalar bu kapsamda yer alır. Ancak, bu tür faaliyetler, varlığın durumunu değiştiren herhangi bir üretim veya gelişme olmadan varlığın elde bulundurulması durumunu kapsamaz. (Örnek; bir arazinin inşaata hazır hale getirilmesi veya geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin devamı süresince, borçlanma maliyetleri aktifleştirilebilirken; bu arazinin geliştirilmesine yönelik herhangi bir faaliyet olmaksızın inşaat amacıyla elde tutulması durumunda, herhangi bir borçlanma maliyeti arazinin maliyetine dâhil edilmez.)

Aktifleştirmeye ara verilmesi

Madde 10.

Fiili geliştirme faaliyetlerine uzun bir süre ara verildiği dönemde borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi durdurulur.

Özellikli bir varlığın amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için gerekli faaliyetlere uzun bir süre ara verildiği dönemde, borçlanma maliyetleri tahakkuk edebilir. Bu tür maliyetler, kısmen tamamlanmış varlıkların elde bulundurulmasından kaynaklanan maliyetlerdir ve aktifleştirilmesi mümkün değildir.

Ancak, önemli nitelikteki teknik ve idari çalışmaların devam ediyor olması halinde borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. Ayrıca, varlığın amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi sürecindeki geçici bir gecikmenin bu sürecin kaçınılmaz bir parçasını oluşturduğu durumlarda da borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine devam edilir. (Örnek; stokların olgunlaşması için gereken dönemler süresince veya coğrafi bir bölgede inşa edilmekte olan köprü inşasının yüksek su seviyesi nedeniyle geciktiği dönemler süresince o coğrafi bölgede, yüksek su seviyesinin söz konusu inşaat döneminde olağan bir durum olması halinde aktifleştirmeye devam edilir.)

Aktifleştirmeye son verilmesi

Madde 11.

Özellikli bir varlığın amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için gerekli faaliyetlerin tamamen bitirilmesi durumunda, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

Özellikli bir varlığa ilişkin gerekli fiziki inşanın tamamlanması durumunda, o varlığın amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale geldiği kabul edilir. Özellikle varlıkla ilgili rutin idari çalışmaların sürdürülmesi veya kullanıma engel olmayacak nitelikteki dekorasyon ve benzeri küçük faaliyetlere devam edilmesi fiziki inşanın tamamlanmadığı şeklinde değerlendirilmez.

Özellikli bir varlığın inşasının bölümler halinde tamamlandığı ve diğer bölümlerde inşa faaliyetleri sürerken her bir bölümün ayrı olarak kullanılmasının mümkün olduğu durumlarda; varlığın bir bölümünün amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için gerekli faaliyetlerin tamama yakın bir şekilde bitirilmesi durumunda, varlığın o bölüme ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir. (Örnek; her biri bağımsız kullanılabilen bir kaç binadan oluşan bir iş kompleksi bu tür özellikli varlıklar arasında yer alırken; üretim bandı gibi, aynı tesisin farklı bölümlerinde birbirini takip eden çeşitli süreçler içeren endüstriyel bir tesisin, amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için, o tesisin her bir bölümünün bütünüyle tamamlanmış olması şarttır.)

Kamuya açıklanacak hususlar

Madde 12.

Borçlanma maliyetlerine ilişkin aşağıda yer alan bilgilerin dipnotlarda açıklanması zorunludur.

- a) Borçlanma maliyetlerine ilişkin benimsenen muhasebe politikası,
- b) Dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı,
- c) Aktifleştirmeye uygun borçlanma maliyetlerinin tutarının belirlenmesinde kullanılan aktifleştirme oranı.

4.3. Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS 23)

Genel Açıklama

Borçlanma maliyetleri, Uluslararası muhasebe standardı 23 (IAS 23)'ün konusudur. Genel olarak, borçlanma maliyetleri oluştukları anda gider olarak yazılır. Alternatif yöntemlere göre ise, borçlanma maliyetlerinin doğrudan ürün maliyeti içinde gösterilmesine izin verilir. Bu gibi durumlar ise, inşaat veya özel varlık üretiminin yapıldığı durumlardır.

Standardın Amacı

Bu standardın amacı, borçlanma maliyetleri için kullanılacak muhasebe yöntemini ortaya koymaktır.

Standardın Kapsamı

-Bu standart, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde uygulanmalıdır.

-Bu standart, gerçekleşen veya varsayılan varlık maliyetiyle ilişkili değildir. Yani bu standardın kapsamına özsermaye maliyeti girmemektedir.

Tanımlar

-Borçlanma Maliyetleri

Borçlanma maliyetleri, işletme tarafından borçlanılan fonlar nedeniyle oluşan faiz ve diğer maliyetlerdir.

Borçlanma maliyetleri şu kalemlerden oluşur;

1. Bankadaki hesaptan daha fazla para çekme durumundaki faiz, kısa veya uzun borçlanmalar.
2. İskontoların amortizasyonu ve kredi primleri.
3. Kredi anlaşmalarında ortaya çıkan tali maliyetlerin amortizasyonu.
4. Finansal kiralamalarda ortaya çıkan finans giderleri.

5. Yabancı paralarda ortaya çıkan kur farklılıkları, faiz maliyetleri ile alakalı.

-Özellikli Varlıklar

Özellikli varlıklar, nihai kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi uzun zaman alan varlıklardır.

Özellikli Varlıklara örnek olarak şunlar gösterilebilir;

1. Satışa hazır hale getirilmesi için uzun zaman gereken stoklar.

Örneğin viski üretimi yapan bir işletmenin bu viskilerin olgunlaşması için 10 yıl bekletmesi gerekmektedir. Bu durumda viski bir özellikli varlıktır.

2. İmalat yapılan fabrikalar.

Üretim yapılacak bir fabrikanın inşası için bir yıldan fazla bir zaman gerekebilir. Buda bu fabrika inşasını özellikli varlık kılmaktadır.

3. Güç üretici tesisler.

Örneğin bir kasaba için yapılması düşünülen elektrik santralinin inşası 4 yıl sürecektir. Bu durumda bu inşaat özellikli varlıktır.

4. Mülke yapılan yatırımlar.

Örneğin bir ofis inşası satın aldınız ve bu inşayı tamamlayıp üçüncü kişilere kiraladınız. Yapılan bu yatırım da özellikli varlık kapsamına girmektedir.

Özellikli Varlık Sayılmayan Varlıklar

1. Kısa zamanda satışa hazır hale getirilebilen stoklar.

Örneğin kola kısa zamanda üretilip satışa hazır hale getirilebilen bir üründür. Bu nedenle kola özellikli varlık değildir.

2. Satın alındığı zaman satışa veya kullanıma hazır olan varlıklar.

Örneğin toptancılar için alıp sattıkları ürünler özellikli varlık değildir. Çünkü toptancı bu ürünleri aldığı şekilde satmaktadır. Yani ürün üzerinde bir değişiklik meydana getirmemektedir.

Muhasebe Uygulamaları Yöntemleri

Bu konuda iki muhasebe uygulaması yöntemi vardır. Birincisi borçlanma maliyetlerini gider olarak ele alır(karşılaştırmaya olanak verir), ikincisi ise borçlanma maliyetlerinin aktifleştirmesiyle ilgilidir.

Gider Olarak Borçlanma Maliyetleri(Karşılaştırma Yöntemi)

Borçlanma maliyetleri, gider olarak ele alınmalıdır ve oluştukları dönemde finansal tablolarda yer almalıdır.

Bu en basit yöntemdir. Borçlanma maliyetleri tahakkuk esasına göre hesaplanmalıdır(nakit esasına göre değil).

Aktifleştirme(Alternatif Yöntem)

İktisap, inşaat veya özellikli varlıkların üretimiyle ilgili olarak ortaya çıkan ve söz konusu varlığa doğrudan atfedilebilen borçlanma maliyetleri, bu varlığın bir parçası olarak aktifleştirilmelidir.

Bu tür varlıklar sadece firmaya gelecekte ekonomik yarar sağlayabileceği düşünülüyorsa aktifleştirilir. Diğer tüm borçlanma maliyetleri gider olarak düşünülmesi ve oluşturduğu dönemde finansal tablolarda yer almalıdır.

Alternatif yöntem uygulamasında, geçerli borçlanma maliyetleri özellikle özellikli varlığının güvenliğini sağlamak için ortaya çıkmaktadır. Yani özellikli varlığın son aşamaya gelinceye kadar ki maliyetleri içerir. Bu da demek oluyor ki eğer varlık satın alınmış olsaydı borçlanma maliyeti oluşmayacaktı.

Kısa Dönem Yatırım Geliri

Özellikli varlığın üretimi aşamasında bu varlığı finanse etmek amacıyla sağlanan krediler, işletmeye kısa dönem yatırım geliri sağlayabilir. Yani sağlanan nakit kredi, kullanılıncaya kadar, kısa dönemli bir yatırım aracında kullanılırsa,

sağlanan krediden kısa dönemli bir yatırım geliri sağlanabilir. Bu şekilde sağlanan bir gelirin borçlanma maliyetlerinden düşülmesi gerekmektedir.

Havuzda Toplanmış Fonlar

İşletmeler bazı durumlarda ek borçlanmalara ihtiyaç duyabilmektedir. Özellikle özelliikli varlıkların üretimi sırasında, sonradan ortaya çıkan fon ihtiyacı değişik borçlanma biçimleri ile karşı karşıya kalınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durumda da bir fon havuzu ortaya çıkmaktadır.

Oluşan bu fon havuzunun maliyetini belirlemek için bir faiz oranı belirlenmektedir. Bu faiz oranına da “aktifleştirme oranı” adı verilmektedir. Bu oran, borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması alınarak hesaplanır ancak bu hesaplamada özelliikli varlığı finanse eden tüm krediler hariç tutulmaktadır.

Aktifleştirilen borçlanma maliyetleri tutarı, o dönem içinde oluşan toplam borçlanma maliyeti tutarını aşamaz.

Havuz sadece ikinci derecede önemli borçlanmalardan oluşabilir. Bu durumda sadece, bu tür borçlanmaların ağırlıklı ortalama maliyeti hesaplanır. Buna alternatif olarak ise, havuz ana şirketin ve/veya diğer grup şirketlerinin borçlanmalarından da oluşabilir. Eğer böyleyse, ağırlıklı ortalama maliyet, şirketle ilgili borçlanmalara ilişkin olacaktır.

Varlığın Geri Kazanılabilir Tutarı

Varlığın geri kazanılabilir tutarı, hem içsel kullanım için firma açısından değeri hem de onun yeniden satış değeridir.

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesinde enflasyon nedeniyle varlığın maliyetinin geri kazanılabilir tutarının üstünde olması gibi bir risk vardır. Bu durumda geri kazanılabilir tutarı aşan borçlanma maliyeti, amorti edilmelidir.

Aktifleştirme

Özellikli varlığa ait borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi için kesin durumlar olması gerekmektedir.

Bu durumları şöyle sıralayabiliriz;

1. Maliyetlerin varlık için ortaya çıkması,
2. Borçlanma maliyetlerinin ortaya çıkması,
3. Eylemin varlığı satışa veya kullanıma hazır hale getirmek,

için yapılması.

Aktifleştirme-Temel Maliyet

Özellikli varlığa ait toplam maliyeti hesaplarken, her türlü teşvik ödemesi ve devlet başışı tutardan düşülür. Bu düşümler yapıldıktan sonra kalan net tutar aktifleştirilmesi yapılabilecek borçlanmaların temel maliyettir.

Varlığın Satışa Veya Kullanıma Hazır Hale Getirilmesi

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesinin yapılabilmesi için bir çalışma içinde olunması gerekmektedir. Bu teknik veya idari bir çalışma olabilir, ruhsat alınması gibi.

Aktifleştirmeye Ara Verilmesi

Eğer herhangi bir çalışma söz konusu değilse, aktifleştirmeye izin verilmez. Varlığın aktif gelişimi uzatılmış dönemler için durdurulduysa, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmelidir.

Varlığın hazır hale getirilmesi ile alakalı süreçte geçici duraksamalar söz konusu olursa, damıtılmış ürünün olgunlaşması gibi, aktifleştirmeye ara verilmez.

Aktifleştirmenin Son Bulması

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi, tüm hazırlık eylemlerinin gerçek anlamda tamamlanmasıyla son bulur.

Çok Parçalı Varlıklar

Özellikli varlık birden çok parçadan oluşuyorsa ve her bir parça bütünsel ürünün tamamlanması devam ederken kullanılıyorsa, her parça ayrı ayrı ele alınmalıdır. Ne zaman ki her parça gerçek anlamda tamamlanırsa, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine o zaman son verilmelidir.

Kamuya Açıklanacak Hususlar

İşletmeye ait finansal tablolarda şunlar yer almalıdır;

1. Borçlanma maliyetleri için kullanılan muhasebe yöntemi.
2. Dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyeti tutarı.
3. Aktifleştirilen geçerli borçlanma maliyetlerinin tutarını hesaplamada kullanılan aktifleştirme oranı.

Yürürlülük Tarihi

Bu uluslararası muhasebe standardının finansal tablolar için geçerlilik tarihi, 1 Ocak 1995'tir.

5. TMS, SPK Standartları Ve UMS'nin Karşılaştırılması

Mali raporların, şeffaf, kolayca anlaşılabilir ve birbiri ile karşılaştırılabilir nitelikte olmasının globalleşen dünya ekonomisi için büyük önemi vardır. Kolayca anlaşılabilir ve birbiri ile karşılaştırılabilir nitelikteki mali raporlar ancak Uluslararası Muhasebe Standartları ile sağlanabilir. Ancak IFAC ve IASC' nin elinde Uluslararası Muhasebe Standartlarının uygulanmasını zorunlu kılacak bir yaptırım gücü yoktur. IFAC ve IASC yöneticileri günümüze kadar yayınladıkları standartların yol gösterici mahiyette olduğunu belirtmişlerdir.(Hikmet, Nisan 2001; 70).

5.1. Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

TMS-23 “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi” Standardının amacı, bu standardın ne şekilde uygulanacağını belirlemek ve uygulamadaki farklılıkları ortadan kaldırmaktır. Bu amaç gerçekleştirilirse, finansal tablolar arasında sağlıklı ve tutarlı bir karşılaştırma yapmak mümkün olabilecektir.

TMS-23'e göre, borçlanma maliyetlerinin meydana geldikleri dönemde gider olarak muhasebeleştirilmesi esas alınmaktadır. Ancak standartta; özelliği varlıkların satın alınmaları, inşası ve üretilmeleri ile ilgili olarak bu varlıkların maliyetlerinin doğrudan doğruya varlık maliyetine eklenmesine izin verilmektedir. Standartta özelliği varlıkların neler olduğu da ayrıca belirtilmektedir.

Özellikli varlıklar: Amaçlandığı şekilde kullanıma ya da satışa hazır duruma getirilmesi uzun bir süreyi gerektiren aktiflerdir.

Borçlanma maliyetleri: Bir işletme tarafından borçlanılan fonlarla ilgili olarak katlanılan faiz, kur farkları ve benzeri giderler.

Muhasebe uygulamalarına yön veren mevzuatlar arasında olan Sermaye Piyasası Mevzuatında borçlanma maliyetleri kapsamına giren gider unsurları da benzer şekilde kabul edilmiştir. Başka bir deyişle, SPK Tebliği Seri No; XI Madde 33/b e göre borçlanma maliyetleri olarak, borçlanılan tutar ile ilgili 3 adet gider unsuru; kur farkları, faiz giderleri, vade farkları şeklinde belirtilmiştir.

UMS-23'ün 1.paragrafı kapsam ile ilgili olup 2. paragrafta finansman giderleri tanımı verilmiştir. İlgili paragrafta göre, Finansman giderleri; herhangi bir işletme tarafından, borçlanılan fonlarla ilgili olarak katlanılan faiz maliyetlerini ifade eder. Aynı paragrafta borçlanılan fonlarla ilgili faiz maliyetlerinin neler olabileceği belirtilmiştir. Bunlar; borç senetlerinin ihracında ortaya çıkan iskonto giderleri ve primlerin itfası, borç sözleşmeleri dolayısıyla katlanılan ilgili giderlerin ve faiz gideri olarak değerlendirilebildiği ölçüde borçlanılan fonlarla ilgili olarak ortaya çıkan kur farklarının itfası gibi giderlerdir.

Görüldüğü gibi, TMS-23 ve UMS-23'ün finansman giderleri kapsamı birbiriyle örtüşmektedir.

23 No'lu Türkiye Muhasebe Standardına göre, borçlanma maliyetleri, iki yönteme göre muhasebeleştirilir;

1- Temel yöntem

Bu yöntemde borçlanma maliyetleri oluştuğu dönemde gider olarak kayda alınır. Bu işlemde borçlanmanın niteliği ve yöntemi dikkate alınmaz. Temel yönteme göre muhasebeleştirilen borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemin gelir tablosuna yansıtılmaları temel ilkedir

2- Uygulanabilir diğer yöntem

TMS-23 'ün 11. Maddesinde önerdiği ikinci yöntem olan "uygulanabilir diğer yöntem" e göre, bir özellikli varlığın aşağıdaki işlemleri ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri, o özellikli varlığın elde edilme maliyetinin bir unsuru olarak muhasebeleştirilir.

- Satın alma,
- İnşaat,
- Üretim işlemleri.

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilecek tutarının saptanmasında bu standart esas alınır.

TMS-23'ün 12. Maddesine göre, özellikli varlıklara ilişkin maliyetlerin aktifleştirilmesi için aşağıdaki iki koşulun var olması zorunludur.

- İşletmenin özellikli varlıkla ilgili ekonomik yararlardan yararlanması,
- Özellikli varlığın işletmeye maliyetinin güvenilir bir biçimde ölçülmesi.

Standart özellikli varlığa ilişkin bu iki koşulun bulunmadığı durumlarda, ilgili borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemde gider olarak muhasebeleştirilmesini öngörmektedir.

UMS-23'ün 3.paragrafı finansman giderlerinin aktifleştirilme kapsamını açıklamaktadır. 3.paragraf "a", "b" ve "c" şıklarını içermekte olup finansman giderlerinin aktifleştirilmesinin zorunlu olmadığını, ancak bazı koşullar altında aktifleştirilmesi gerektiğini bu şıklarda belirtmiştir(Yavaş, 1992; 183).

Buna göre,

a) Kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için belli bir süreye ihtiyaç gösteren varlıklar için katlanılan finansman giderlerinin aktifleştirilmesi veya aktifleştirilmeyerek dönem gideri olarak kaydedilmesi konusunda, her işletmenin politikasını belirlemesi ve bunu değiştirmeden uygulaması gereği,

b) İşletmenin aktifleştirme seçeneğini tercih etmesi durumunda izlenmesi gereken yöntemler,

c) Kamuya açıklama yükümlülükleri,
bu bildiri ile düzenlenmiştir.

5.2. Borçlanma Maliyetlerinin Aktifleştirilmesi

TMS-23'e göre; işletme, borçlanmayı belli bir özellikli varlığa ilişkin olarak yapmışsa, ilgili varlığın borçlanma maliyetleri bu borçtan kaynaklanan maliyetlerdir. Ancak, borçlanılan fonlardan çeşitli nedenlerle elde edilen gelirlerin söz konusu olması durumunda, bu gelirler borçlanma maliyetlerinden indirilir.

UMS'de ise; inşaat sektöründeki şirketler tarafından finansman giderlerinin uzun yıllar boyunca aktifleştirildiği belirtilmiştir. Ayrıca "açıklamalar" kısmında, finansman giderlerinin uygun bir şekilde muhasebeleştirilmesi konusunda farklı görüşlerin bulunduğu, bazı uzmanlar, bu tür giderlerin dolaylı-dolaysız ilişkilendirildiği varlıkların maliyetine girmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Diğer uzmanlar ise, alınan borcun hangi varlığa tahsis edildiğine bakılmaksızın katlanılan borçlanma giderlerinin dönem gelirinden mahsup edilmesi gerektiği görüşündedir. Dördüncü ve beşinci paragrafın tam metni şöyledir; "Finansman giderlerinin uygun bir şekilde muhasebeleştirilmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır".

UMS-23 'ün 6.ve 7. paragrafları “Aktifleşmeye Taraf ve Karşı Görüşlere” ayrılmıştır. Bu paragraflarda, belirli şartlar dahilinde, finansman giderlerinin aktifleştirilmesi gerektiği görüşünden yana olanlar, görüşlerine dayanak olarak bazı hususlar ileri sürmektedir. Bu görüşler 6. paragrafın "a","b" ve "c" şıklarında belirtilmiştir.

a) Bir varlığı elde etme kararının sonucu olarak katlanılan finansman giderleri, yaygın olarak aktifleştirme işlemine tabi tutulan diğer giderlerden esas itibarıyla farklı değildir. Eğer bir varlığın, amacına uygun kullanımı için gerekli duruma ve yerleşime getirilmesi için belli bir zaman süreci gerekiyorsa, varlık için yapılan harcamaların sonucu olarak bu süreçte katlanılan finansman giderleri varlığı elde etme maliyetinin bir parçasıdır. Varlıkların elde edilmesinden kaynaklanan finansman giderlerinin aktifleştirilmemesi, bu varlıkların iktisap edilmiş olması nedeniyle cari gelirleri azaltır.

b) Aktifleştirme, inşaat süresince ödemeleri aralıklarla yapılan varlıkların maliyetleri ile tamamlandıktan sonra bir defada ödemesi yapılan varlıkların maliyetlerinin (genellikle finansman giderlerinin de dikkate alındığı fiyatların) büyük ölçüde karşılaştırılabilmesi sonucunu verir.

Finansman giderlerinin her zaman dönem gelirinden mahsup edilmesi gerektiği görüşünde olanların ileri sürdüğü dayanaklarda UMS-23'ün 7.paragrafı a,b ve c şıklarında verilmiş olup, çalışmanın amacını aşmaması bakımından burada örnek olarak sadece "c" şıkkına yer verilmiştir

c) Finansman giderlerini gelirlere mahsup ederek kaydetmek finansal tabloların dönemler arasında karşılaştırmaya daha uygun sonuçlar vermesini, böylece işletmenin gelecekteki nakit akımlarıyla ilgili daha iyi göstergeler sunmasını sağlar. Faiz giderleri varlık iktisabına göre değil, giderlerin artması sonucunu veren borçlanma düzeyi ve faiz oranına bağlı olarak değişir.

TMS-23 'ün 15.Maddesine göre, maddi duran varlıklar kapsamında yer alan bir özellikli varlık olan genel müdürlük binası, borçlanma maliyetleri ile birlikte

aktifleştirilmiştir. Bu aktifleştirmede dikkat edilecek husus, bir özelliikli varlık için bir dönemde aktifleştirilecek borçlanma maliyetlerinin toplam tutarının, ilgili özel varlık için o dönemde yapılan borçlanma maliyetlerinin toplam tutarından daha fazla olmamasıdır.

Özellikli varlıkların finansmanında, genel borçlanma kapsamında sağlanan fonların bir kısmı da kullanılabilir. Bu durumda, özelliikli varlıklarla ilgili olarak aktifleştirilecek borçlanma maliyetlerinin toplam tutarı, genel amaçlı borçlanma maliyetlerine ağırlıklı ortalama oranının özelliikli varlıklar için yapılan harcamalara uygulanması yoluyla saptanır. Özelliikli varlıklarla ilgili doğrudan yapılan borçlanmalar, bu oranın belirlenmesinde dikkate alınmaz.

UMS-23 'ün 8. paragrafı “Finansman Giderlerini Aktifleştirme Yöntemleri”ne ayrılmıştır. Bu paragrafa göre, finansman giderleri, varlıklara harcama yapıldığında aktifleştirilecek ve finansman giderleri bu harcamalara belli bir kapitalizasyon oranı uygulanarak aktifleştirilecektir.

TMS-23 'e göre, özelliikli varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin ne zaman muhasebeleştirileceği de önemlidir. Standartta özelliikli varlıklara ilişkin borçlanmanın aşağıdaki durumlarda aktifleştirileceği belirtilmiştir.

- Varlık için harcama yapıldığında,
- Borçlanma maliyetleri tahakkuk ettiğinde,
- Bir aktifin amaçlandığı şekilde kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler başlatıldığında.

UMS-23 'ün 9. paragrafı, finansman giderlerinin aktifleştirilmeye ne zaman başlanacağını a, b ve c şıklarında açıklamıştır. Buna göre;

- a. Varlık için harcamalar yapıldığında,
- b. Varlığın amacına uygun kullanıma veya satışa hazırlanması için gerekli işlemler devam ederken veya işletmede yapılan yatırımlar için, yatırımın planlanan temel faaliyete başlaması için hazırlama işlemleri devam ederken,

c. Finansman giderleri gerekleŖtiėinde,
baŖlanır.

TMS ve UMS bu madde hkmyle de tam rtŖmektedir.

5.3. AktifleŖtirme İŖlemine Ara Verilmesi

TMS-23 'n 23.Maddesine göre, bir özellikli varlığın amaçlandığı Ŗekilde kullanıma ve satıŖa hazır duruma getirilmesi için inŖaat veya üretim faaliyetlerinin durdurulduğu tarihte borçlanma maliyetlerinin aktifleŖtirilmesine ara verilir. Buna karŖın aŖaėıdaki durumlarda borçlanma maliyetlerinin aktifleŖtirilmesine devam edilir.

-Gerekli teknik ve idari alıŖmaların devam etmesi,
-İŖlemlerdeki gecikmelerin, varlığın amaçlandığı Ŗekilde kullanımı veya satıŖa hazır duruma getirilmesi için gerekli olan iŖlemlerin doğal bir parçası olması, durumlarıdır.

UMS–23 'n 10. paragrafı finansman giderleri için aktifleŖtirme iŖleminin ne zaman durdurulacağını yine a, b ve c Ŗıklarında aıklamıŖtır. Bu konuda da TMS–23 ve UMS-23 'n hükümleri tam bir uyum içindedir.

UMS–23 'n 11.paragrafı, finansman giderlerinin hangi varlıkları için aktifleŖtirilmeyeceėini belirtmiŖtir. Bu paragrafa göre “İŖletmede sürekli bir üretime konu olan veya daha baŖka Ŗekilde büyük miktarlarda tekrar tekrar üretilen stoklar için yapılan finansman giderleri genellikle aktifleŖtirilmez.”

5.4. Raporlanacak Bilgiler

Finansal tabloların birer bilgi verme aracı olması özelliği dolayısıyla kullanıcılarına iŖletme sonuçlarının anlaŖılmasını kolaylaŖtıracak, zaman içinde karŖılaŖtırmalar yapabilecek ve kullanıcıların iŖletme hakkında bir yargıya varmasını sağlayacak çok yararlı bir muhasebe aracıdır. Tüm bu fonksiyonların eksiksiz

işleyebilmesi için, bilgi verme özelliğinin uygulamaya geçirildiğini tüm Türk Muhasebe Standartlarının genel metni ile son bölümünde görmekteyiz.

TMS-23 'ün 29. Madde hükmü uyarınca, finansal tablolarda aşağıdaki açıklamalara yer verilir.

- Borçlanma maliyetleri için kabul edilen muhasebe politikaları,
- Dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetleri,
- Genel amaçlı borçlanmalardan özellikli varlıklar için kullanılan kısımlara ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilme oranı.

5.5. Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeye Yön Veren Diğer Mevzuata Göre Muhasebeleştirilmesi

SPK Tebliği Seri no; XI Madde 33/b'ye göre borçlanma maliyetlerinin varlığın maliyetine eklenebilmesi için, varlığın elde etme maliyeti ile borçlanma maliyeti arasında açıkça ve net olarak ilişki kurulabilmelidir. İlgili Tebliğde borçlanma maliyetleri olarak, borçlanılan tutar ile ilgili 3 adet gider unsuru varlığın türüne bakılmaksızın (stoklar, maddi duran varlık ayırımı yapılmaksızın) varlıkla direkt ilişkisinin kurulabilmesi durumunda, aktifleştirilebileceği belirtilmiştir. Bu gider unsurları ise;

- a. Kur farkları,
- b. Faiz giderleri,
- c. vade farkları,

şeklinde belirtilmektedir.

Maddi duran varlıkların aktife alındığı tarihe kadar oluşan ilgili varlıkla ilişkili vade farkları, kur farkları, faiz giderleri vb. giderler, varlığın maliyetine eklenmektedir. Başka bir deyişle, varlığın işletme aktiflerine girdikten sonra oluşan faiz giderleri ve vade farkları varlığın maliyetine eklenememektedir. Bu giderler, dönem gideri olarak kaydedilmektedir. Fakat SPK Tebliği 29 a göre maddi duran varlıkların ediniminde borçlanma giderleri ile ilgili ortaya çıkan ve varlıkla direkt ilişkilendirilebilen kur farklarının aktifleştirilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte, bu giderler ilgili dönemin gideri olarak da muhasebeleştirilmektedir.

SPK ve TMS-23'e göre -temel yöntem hariç, gerek stoklar gerekse maddi duran varlıklar için aktifleştirme tarihine kadar hesaplanan kur farkları ilgili varlığın maliyetine eklenmektedir. Aktifleştirme tarihinden sonra oluşan kur farkları ise, SPK ya göre maddi duran varlıklarda maliyete eklenmesi veya dönem gideri olarak kaydedilmesi serbest bırakılırken, stoklarda dönem gideri olarak kabul edilmiştir.

SPK ve TMS-23' e göre temel yöntem hariç, maddi duran varlık ve stoklar için varlığın aktife alındığı tarihe kadar hesaplanan vade farkları ve faiz giderleri, ilgili varlığın maliyetine eklenmektedir. Aktifleştirme tarihinden sonra hesaplanan vade farkları ve faiz giderleri, dönem gideri olarak muhasebeleştirilecektir.

5.6. Sonuç

Muhasebe ilgililerin menfaatlerini korumaya, hakların bilinçli ve etkin olarak kullanılmasına, gelecekteki hisse senedi ve tahvil sahiplerinin ve sermaye piyasası ilgililerinin aldatılmasını önlemeye hizmet ederek, kamuyu aydınlatma sisteminin kendinden beklenenleri yerine getirebilmesinin temel koşullarından birisi olan kamuya açıklanan bilgilerin doğru ve birbirleri ile karşılaştırılabilir niteliklere sahip olmasını sağlamaktadır.

Muhasebenin bu fonksiyonunu en iyi şekilde yerine getirebilmesi için üretilen bilginin doğru olması ve gerçeği yansıtması, belirli standartlara göre hazırlanarak belirli formlardaki finansal tablo ve raporlarla ilgililere ulaştırılması gerekmektedir. Muhasebe standartları, mali tablo ve raporlar ile bunlara esas olan mali verilerin standart kurallara göre işlenmesini ve bunlara dayanılarak çıkarılan mali tablo ve raporlarda yeknesaklığı sağlamaktadır.

TMS-23'ün UMS-23 ile aynı ilkelerle uyum içinde düzenlendiği söylenebilir.

SPK ve TMS-23'e göre ise, temel yöntem hariç, gerek stoklar gerekse maddi duran varlıklar için aktifleştirme tarihine kadar hesaplanan kur farkları ilgili varlığın maliyetine eklenmektedir. Aktifleştirme tarihinden sonra oluşan kur farkları ise, SPK ya göre maddi duran varlıklarda maliyete eklenmesi veya dönem gideri olarak kaydedilmesi serbest bırakılırken, stoklarda dönem gideri olarak kabul edilmiştir.

TMS-23'e göre temel yöntem hariç, kur farkı giderleri aktifleştirme tarihinden itibaren dönem gideri olarak muhasebeleştirilecektir.

Buna karşın uygulamada görüldüğü gibi maddi duran varlıklar ile ilgili, aktifleştirildikleri tarihe ya da VUK' da aktifleştirildiği dönemin sonuna kadar, oluşan borçlanma maliyetlerinin zorunlu olarak ilgili varlığın maliyetine eklenmesi, işletme varlıklarının yüksek olması, dolayısı ile kredibilitesinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Ayrıca, mükellefin hesapladığı amortisman tutarı, işletmenin dönem giderini artıracak, vergi matrahını azaltacaktır.

Üretim faaliyetinde kullanılan maddi duran varlıklar ile ilgili oluşan borçlanma maliyetlerinin varlığın maliyetine eklenme zorunluluğunun olmaması görüşü yaygındır. Çünkü, borçlanma maliyetleri uzun sürede amortisman yolu ile dönemlere paylaşmak yerine, bir defada gider gösterilmesi, işletmeye vergi avantajı sağlayacaktır. Ek bir fon sağlanarak işletmenin finansman gereksinimi kısmen de olsa giderilmiş olacaktır. İşletme tüm bu alternatifleri gözden geçirerek kendisine en uygununu seçmesi objektiflik dönemsellik ve tutarlılık ilkelerinin çiğnenmesine yol açmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

BORÇLANMA MALİYETLERİNİN DAĞITIMI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1. Borçlanma Maliyetlerinin Dağıtımı

1.1. Genel İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetleri

İşletmelerin yabancı kaynak kullanımıyla elde ettikleri finansal kaynaklar için yükledikleri finansman giderleri, kullanılan yabancı kaynakların kullanım amaçlarına göre giderleştirilme yönünden özellikli durumlar arz etmektedir.

İşletmeler, yatırımların yani sabit kıymetlerin finansmanında ve üretilen ve satın alınan mamullerin finansmanında kullandıkları yabancı kaynaklar dışında, faaliyetlerinin devamlılığını sağlamak için de yabancı kaynak kullanmaktadırlar. Bu kullandıkları yabancı kaynaklar için ödenen faiz ve benzeri giderleri doğrudan faaliyet gideri olarak düşünmekte ve tamamını dönem gideri olarak dikkate almaktadır(Aktaş, 2003; 82).

Bu finansman giderleri, eğer üretimle ilgiliyse genel üretim giderleri niteliğinde değerlendirilmekte ve üretilen mal veya hizmetin maliyetine yansıtılmaktadır. Aksi takdirde işletmenin doğrudan gideri sayılarak giderleştirilmektedir(Karyağdı, Kasım 1998; 104).

Burada yabancı kaynak kullanımından dolayı oluşan finansman giderlerinin doğrudan gider yazılması, vade farkı gibi doğrudan illiyet bağı kurulmamasından kaynaklanmaktadır. Çünkü dönem içinde kullanılan yabancı kaynakların ne amaçla kullanıldığı ayrıştırması açıkça yapılamamaktadır. Böylelikle de bu kullanımlardan dolayı oluşan finansman giderleri doğrudan dönem gideri sayılarak ilgili gider hesaplarıyla giderleştirilmektedir(Araz, Ağustos 1996; 100-101).

1.2. Sabit Kıymet Alımı Nedeniyle Oluşan Borçlanma Maliyetleri

Sabit kıymet ve yatırım malları V.U.K.'ta da belirtildiği gibi bilançoların aktiflerinde yer alan teşvikli yada teşviksiz duran varlıklardan amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin tümüdür(Sağlam, Turgut, Haziran 1997; 69).

İşletmeler yukarıda tarifi yapılan sabit kıymet ve yatırım malları iktisabında orta ve uzun vadeli finansman kaynaklarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum finansmanın altın kuralı gereği, bilanço kalemlerinin kendi ömürlerine denk düşen kaynaklarla finanse edilmesi gereğinin sonucudur. Bu orta ve uzun vadeli finansman kaynakları da genellikle yabancı kaynaklardan finanse edilmektedir. Bu yabancı kaynakları elde ederken de faiz, kur farkı, komisyon ve benzeri maliyet ve gider türlerine katlanılmaktadır.

Bu giderler sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere, yatırım tamamlanana kadar yatırımın maliyetine eklenirler. Yani burada oluşan finansman giderleri aynı zamanda bu sabit kıymetin veya yatırım malının bir maliyet unsuru konumundadırlar. Bundan sonra yani sabit kıymet satın alındıktan veya yatırım tamamlandıktan sonra ortaya çıkan finansman giderleri ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılabilecekleri gibi aynı zamanda maliyete de ilave edilebilmektedirler(Karyağdı, Kasım 1998; 101).

Ancak sabit kıymetin aktifleştirilmesinden sonra ortaya çıkan kur farkları ve faizler sabit kıymetin maliyetine eklenmesi halinde, bu maliyet tutarı yeniden değerlemeye tabi tutulmayacaktır(Akyol, Şubat 2000; 43).

Bu ise muhasebe takibini karmaşık hale getirecektir ve hata yapma olasılığı artacaktır.

Ayrıca yurtdışından kullanılan döviz kredilerinin yatırımların finansmanında veya sabit kıymet ithalinde kullanılması halinde, gerek kuruluş dönemine ait olan faiz ve kur farklarının, gerekse sabit kıymetlerin ithali veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlemesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmaktadır. Kuruluş döneminden sonra ortaya çıkan faiz ve kur farkları

ile ithal edilen sabit kıymetin iktisap edildiği dönemden sonra ortaya çıkan faiz ve kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda gider yazılması yada maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması mümkün bulunmaktadır(Teber, Mart 1996; 50).

Gelirler genel müdürlüğünce ve Maliye Bakanlığınca 30.08.1989 Tarih ve V.U.K. -2, 24457/313-270 Sayılı yazılarıyla uygunluk bildirilen Hesap Uzmanları Kurulu Danışma Komisyonununun 18.04.1988 Gün ve 276/2 Sayılı Kararına göre; kuruluş dönemi, amortisman tabi sabit kıymetlerin aktife alındıkları yıl sonuna kadar ki dönemi ifade etmektedir. Bu dönemden yani 31.12....'den sonraki dönemler ise işletme dönemini ifade etmektedir. Bu duruma göre, yıl içinde alınan sabit kıymet hangi tarihte alınırsa alınsın, yıl sonuna kadar oluşacak yatırım kredi faizinin yatırım maliyetine verilmesi 31.12....den sonra oluşacak kredi faizlerinin ise maliyete atılması veya gider yazılması serbest tutulmaktadır(Aktaş, Mart 1995; 28).

1.3. Ticari Mal Alımlarında Veya Üretilen Mallar Nedeniyle Yüklenilen Borçlanma Maliyetleri(Finansman Giderleri) Dağıtımı

İşletmelerin finansman temini amacıyla bankalardan veya benzeri kredi kuruluşlarından aldıkları krediler için ödedikleri faiz ve komisyon giderlerinden dönem sonu stoklara pay vermeleri zorunlu bulunmamaktadır. Bu tür giderler, doğrudan gider yazılabileceği gibi satın alınan emtianın maliyetine de ilave edilebilir. Aynı şekilde emtia alışlarına ilişkin olarak ortaya çıkan kur farklarından, bu emtiaların işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete eklenmesi zorunlu olup, bu tarihten sonra ortaya çıkan kur farklarının ise gider ya da maliyet olarak dikkate alınması ihtiyari olmaktadır(Karyağdı, Kasım 1998; 101).

Vergi Usul Kanunu'nun 274 ve 275'nci maddelerinde de değinildiği gibi satın alınan veya imal edilen emtianın maliyet bedelleriyle değerlendirileceği belirtilmiştir. Buna göre, satın alınan veya üretilen emtianın elde edilmesinde kullanılan finansman giderleri bu emtiaların maliyetine dahil olacaktır. Katlanılan bu finansman giderleri ise satın alınan veya üretilen emtianın elden çıkarılması yani satışı sonucunda giderleşmiş olacaktır. Bu durumda satın alınan veya üretilen emtianın elde edilmesinde veya üretilmesinde katlanılan finansman giderleri tüm emtiaların maliyetine yansıtıldığından yansıtıldığı yıl tamamen giderleşmeyebilir. Çünkü elde

edilen veya üretilen emtiaların dönem sonlarında kalan stoklara yansıtılan finansman giderleri mevcut olacaktır.

Ayrıca finansman giderlerinin üretilen mamulün maliyet unsurlarını oluşturan girdilere ilişkin olması durumunda, maliyet bedeline bu girdiler de dahil edilecektir. Örneğin; finansman giderinin ilk madde ve malzeme tedarikinde kullanılması durumunda, finansman giderleri ilk madde ve malzemenin maliyet bedeline ekleneceği için ayrıca finansman giderlerinin mamul maliyetlerine ilave edilmesi gibi bir durumdan bahsedilmeyecektir. Ancak V.U.K.'un 275'nci maddesinin 4'ncü bendinde yer alan ve üretilen malın maliyetine dahil edilmesi ihtiyari olan genel idare giderleri içerisinde bulunan finansman giderleri doğrudan gider yazılabilecektir(Özdemirci, Ekim 2000; 82-87).

1.4. Factoring, Forfaiting Ve Finansman Şirketlerinden Temin Edilen Hizmetlerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetleri(Finansman Giderleri) Dağıtımı

Factoring, gerek iç piyasada gerekse ihracatta, satış bedelinin vadesinde tahsilini, istenildiği takdirde vadeden önce belirli bir oranda peşin ödemeyi sağlayan ve tahsilat riskinin factor denilen aracı kuruluş tarafından karşılanan bir fon sağlama aracı olarak bilinmektedir.

Aynı şekilde forfaiting de, vadeli ihracattan doğan alacakların kesin surette ve iskonto edilerek satılmasıyla elde edilen finansman kaynağı olarak bilinmektedir. Ancak bu iki çağdaş finansman tekniğini birbirinden ayıran bazı farklar vardır(Yükçü ve Diğerleri, 1999; 1169);

-Factoring'de vade 30 ile 360 gün arasında değişmekte, Forfaiting'de ise 1 yıldan 5 yıla kadar uzayabilmektedir,

-Factoring genellikle tüketim mallarının, Forfaiting ise yatırım mallarının finansmanında kullanılır,

-Factoring'de alacak senetlerinin ikincil piyasası bulunmazken, Forfaiting'de alacak senetleri ikincil piyasalar da işlem görmektedir,

-Factoring'de mümkün olabilen her para birimi işleme konu olurken, Forfaiting'de sadece ABD Doları, Euro gibi güçlü paralar işlem görmektedir,

-Factoring gerek yerel gerekse uluslararası işlemlerden doğan alacaklar için kullanılırken, Forfaiting daha çok uluslararası işlemlerden doğan alacaklar için kullanılır.

Gerek factoringde gerekse forfaitingde iki tür maliyet vardır. Bunlar factorun satın aldığı borçların toplam tutarı üzerinden aldığı % 0.5 ile %2.5 arasında uygulanan hizmet komisyonu ve gelecekte tahsil edilecek alacağın belli bir iskonto oranıyla reeskonta tabi tutulması sonucu hesaplanan finansman faizidir. Bunlar gayri safi hasıladan gider olarak indirilmektedir.

İşletmeler, tahakkuk etmiş factoring faizi ile factoring komisyonlarını G.V.K. 40/1 maddesi uyarınca gayri safi hasıladan gider olarak indirilebilmektedir.

1.5. Finansal Kiralama İşlemleri Nedeniyle Yüklenilen Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı

55 No'lu K.V.K. Genel Tebliği'nin 6'ncı bölümünde belirtildiği üzere 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılan finansal kiralama nedeniyle ödenen kiralar finansman gideri sayılmayacak ancak finansal kiralama şirketlerince yapılan finansman giderleri bu kapsamda değerlendirilecek ve gayri safi hâsıladan düşülerek itfa olunacaktır(Karyağdı, Kasım 1998; 104).

2. Dağıtım Tabi Tutulan Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Muhasebeleştirilmesi

2.1. Ticari Ve Üretim Faaliyetlerini Birlikte Yürüten İşletmelerde Borçlanma Maliyetleri (Finansman Giderleri) Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi

Bu tür işletmelerde finansman giderlerinin dağıtımı genel olarak aşağıdaki yaklaşımlar esas alınarak yapılmaktadır:

2.1.1. Ticari Maliyetler ve Üretim Maliyetleri Esas Alınarak Yapılan Borçlanma Maliyetleri (finansman giderleri) Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi

Buradaki hesaplamada kullanılan aktifleştirme oranı, borçlanma maliyetlerinin ilgili varlıkların maliyetine doğru olarak dağıtılmasını sağlayan ve muhasebe standartlarında adı geçen kavramdır ve formülasyonda "k" harfi ile sembolize edilmiştir.

Bu yöntemde finansman giderlerinin dağıtımı ve muhasebeleştirilmesi aşağıda formüle edilen veriler yardımıyla yapılmaktadır (Aktaş, 2003; 84):

Toplam Finansman Giderleri / (a+b+c+d+e) = k olarak yazılabilir.

a= Bu dönemin yatırım maliyeti

b= Dönem sonu ticari mal stoku

c= Dönem sonu ilk madde malzeme, yarı mamul, mamul stoku

d= Satılan ticari malların maliyeti

e= Satılan mamullerin maliyeti

k= Finansman giderleri yükleme katsayısı (aktifleştirme oranı)

Bu formüle göre toplam katlanılan finansman giderleri;

Bu dönemin yatırım maliyeti × k = Yatırımın maliyetine eklenecek finansman gideri,

Dönem sonu ticari mal stoku × k = Dönem sonu ticari mal stokuna eklenecek finansman gideri,

Satılan ticari malların maliyeti × k = Satılan ticari malların maliyetine eklenecek finansman giderleri,

Dönem sonu ilk madde ve malzeme, yarı mamul ve mamul stoku × k = Üretimle ilgili stoklara yüklenecek finansman giderleri,

Satılan mamuller maliyeti × k = Satılan mamuller maliyetine eklenerek gider yazılacak finansman giderleri olarak yansıtılacaktır.

Dönem sonu ilk madde ve malzeme, yarı mamul ve mamul stoklarına eklenecek finansman giderleri de her bir stok türünün toplam maliyeti ile stoklar arasında dağıtımına tabi tutulmalıdır. Satılan mamullerin maliyetine eklenecek

finansman giderleri de satılan mamuller farklı cinslerde ise bunlarda kullanılan hammadde miktarı, hammadde tutarı ve satılan mamul miktarları anahtar olarak seçilerek dağıtım yapılabilir.

Finansman giderlerinin dağıtımını 3 aylık veya 1 aylık dönemler itibariyle yapmak yani maliyet hesaplarını kısa dönem aralıkları ile yapmak maliyetlerin doğru hesaplanması açısından gerekli olmaktadır. Finansman giderlerinin dağıtımını yılsonlarında yapmak, vergi yasaları uyarınca mali kardan finansman giderlerinin ne kadarlık kısmının indirilemeyeceğini tespit etmekten ibaret olmaktadır. Bu vesileyle bu yöntemde finansman giderlerinin dağıtımını, geçici vergi hesaplamasında olduğu gibi üçer aylık dönemlerle yapılmaktadır.

2.1.2. Nakit Çıkışı Esas Alınarak Yapılan Borçlanma Maliyetlerinin (finansman giderleri) Dağıtımını ve Muhasebeleştirilmesi

Yabancı kaynaklardan sağlanan finansmana ilişkin giderlerin dağıtımında, sağlanan finansmanın nerede ve hangi amaçla kullanıldığı tespit edilemediğinde aynı dönemdeki nakit çıkışları esas alınmalıdır.

İşletmelerin nakit ödeme yapma zorunluluğu var ise öncelikle sahip oldukları nakdi kullanacaklardır. Mevcut nakit varlıkları yeterli değil ise işletme dışı kaynaklardan nakit temin edecek, ödeme vadesini uzatacak ve dolayısıyla borçlarını erteleyeceklerdir. Bu durum ise işletmelere finansman gideri yaratacaktır. O halde finansman giderlerinin dağıtımında Nakit Akım Tablosundaki nakit çıkışları esas alınarak finansman giderlerinin dağıtımını yapılabilir(Aktaş, 2003; 86).

Nakit akım tablosundaki nakit çıkışları sırasıyla aşağıdaki gibidir(Aktaş, 2003; 86):

- Maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışları,
- Faaliyet çıkışlarına ilişkin nakit çıkışları,
- Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlara ilişkin nakit çıkışları,
- Finansman giderlerinden dolayı nakit çıkışları,
- Olağandışı gider ve zararlardan dolayı nakit çıkışları,
- Duran varlık yatırımlarına ilişkin nakit çıkışları,
- Kısa vadeli yabancı kaynak ödemelerinden dolayı nakit çıkışları,

- Uzun vadeli yabancı kaynak ödemelerinden dolayı nakit çıkışları,
- Ödenen vergi ve benzeri ödemelerden dolayı nakit çıkışları,
- Ödenen temettülerden dolayı nakit çıkışları,
- Diğer nakit çıkışları.

Dönemin ortak finansman giderleri nakit çıkışları esas alınarak aşağıdaki şekilde dağıtımına tabi tutulabilmektedir:

Toplam finansman giderleri / dönem içi nakit çıkışları = Finansman giderleri dağıtım katsayısı (k)

Maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışları \times k = Finansman giderlerinden maliyetlere verilecek pay olarak hesaplanır.

Finansman giderlerinden maliyetlere verilecek pay, ticari mal stokları, ilk madde ve malzeme stokları, yarı mamul stokları, satılan ticari mal maliyeti ve satılan mamul maliyeti arasında yine nakit çıkışı esas alınarak dağıtımına tabi tutulmalıdır.

Duran varlık yatırımlarına ilişkin nakit çıkışları \times k = finansman giderlerinden duran varlık maliyetlerine verilecek pay işlemi ile de duran varlık maliyetlerine eklenerek duran varlıklar ile birlikte amortismanına tabi tutulacak finansman giderleri hesaplanabilmektedir.

2.1.3. İmal Olunan Mal Satışı Hasılatı ile İmalat Dışı Faaliyetlere İlişkin Hasılatın Birbirine Oranı Esas Alınarak Yapılan Borçlanma Maliyetleri (finansman giderleri) Dağıtımını ve Muhasebeleştirilmesi

Finansman giderlerinin dağıtımını konusunda diğer bir görüş ise İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası'nca yasal zorunluluk karşısında bu dağılımın genel nitelikli borçlanmalar bakımından G.V.K.'nın 43'ncü maddesindeki yıllara yaygın işlerin esaslarına uygun olarak ya; imal olunan mal satış hasılatı ile imalat dışı faaliyetlere ilişkin hasılatın birbirine oranı ölçü alınarak yapılması yada; bu dağılımın her iki faaliyet grubuna ait maliyetlerin ölçüt olarak alınması suretiyle gerçekleştirilmesi şeklinde iki yöntem önerilmektedir.

Bu yöntemlerden birincisinde, dönemin gelir tablosu veri olarak alınmaktadır. Mamul malların net satış hasılatı tutarının gelir tablosunda yer alan tüm net hasılat ve diğer gelirler toplamına bölünmesi suretiyle bulunan oran tahsisi nitelik taşıyan borçlanmalara ilişkin finansman gideri dışındaki tüm finansman giderlerinin toplamı ile çarpılır. Bu şekilde imalat faaliyetine ilişkin finansman yükü hesaplanmış olur.

SONUÇ

İşletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek veya sabit yatırım stokunu artırabilmek amacıyla çeşitli şekillerde finansman sağlama yoluna gitmektedirler. Bu kaynaklar temel olarak içsel veya dışsal finansman kaynakları olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Burada bizim tez çalışmamıza konu olan finansman kaynakları işletmenin dışarıdan sağlamış olduğu finansman kaynaklarıdır.

İşletmelerin dışarıdan sağladığı finansman kaynakları işletme için çeşitli şekillerde maliyet oluşturmaktadır. Bunların neler olduğu çalışmamızda detaylı olarak incelenmiştir. İşte maliyet unsuru oluşturan bu kalemlerin muhasebe açısından nasıl ele alınacağı ve ne şekilde kayıtlara alınacağı bu çalışmamızın ana konusun oluşturmaktadır.

Çalışmamızda ayrıca borçlanılan fonlar nedeniyle ortaya çıkan maliyetlerin muhasebeleştirilmesi konusunda ülkemizde ve dünyada geçerli olan ve bu alanda bir çerçeve oluşturan muhasebe standartlarına yer verilmektedir. Bunun yanında borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin ulusal ve uluslararası alandaki muhasebe standartları ve bu standartlarının karşılaştırılması yapılmaktadır.

Genel olarak bakıldığı zaman borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin muhasebe standartlarının ulusal ve uluslararası alanda bir paralellik arz ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Ülkemizde muhasebe standartları ile ilgili çalışmalar hali hazırda Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından yürütülmektedir. Bu kurumdan önce standartlar ile ilgili çalışmaları yürüten kurum ise Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) 'dur. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yayınlanmış muhasebe standartları da işletmeler için bir çerçeve oluşturmaktadır. Bunların yanında konuyla ilgili Vergi Mevzuatı ve Maliye Bakanlığı tarafından ortaya konulmuş görüşlerde mevcuttur.

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin muhasebe standardı TMSK tarafından yayınlanmış 23 no.lu muhasebe standardının konusunu oluşturmaktadır. Daha önce TMSK tarafından yayınlanan standartlarda ise bu konu 14 no.lu Standard da yer almaktaydı. SPK mevzuatında ise, yayınlanmış olan Seri: XI, No: 25 tebliğin onuncu kısmı borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümlere ayrılmıştır.

Ancak tüm bu düzenlemelere karşın ülkemizde borçlanma maliyetlerinin ne şekilde muhasebeleştirileceği konusunda kesin bir durum söz konusu değildir. Tüm bu standartlar ve mevzuatlarda benimsenen temel ilke, borçlanma maliyetlerinin duruma göre varlık maliyetine eklenmesi ya da dönem gideri olarak finansal tablolarda yer alması şeklindedir. Yani bu konuyla ilgili yaptırım gücü olan bir standart bulunmamaktadır.

Uluslararası standartlar açısından konuyu ele alacak olursak aynı durumun orada da söz konusu olduğunu görmekteyiz. Uluslararası Muhasebe Standartlarının konumuzla ilgili standardı olan 23 no.lu Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS 23), borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesiyle ilgili kesin bir yöntem ortaya koyamamaktadır. İşletmenin sağlamış olduğu fonların maliyetinin ne şekilde muhasebeleştirileceği konusunda iki yöntem vardır ve işletme bu iki yöntemden birini uygulayabilmektedir. Yani tercih hakkı işletme tasarrufuna bırakılmaktadır. Ancak standartlarda yer alan bir madde işletmelerin seçmiş olduğu yöntemi en az beş yıl süreyle uygulaması gerektiği şeklindedir.

Çalışmamızda açıklandığı üzere borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesiyle ilgili kesin yaptırımı olan bir muhasebe standardı yoktur. Ortaya konulan standartlar işletmeler için yol gösterici hükümler olarak kalmaktadır. Ve bu durumun sadece ülkemizde değil tüm dünyada bu şekilde olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

1. Yararlanılan Kitaplar

- AKDOĞAN, Nalan : Maliyet Muhasebesi Uygulamaları, Ankara: Baran Ofset Gazi Kitabevi, 2000.
- AKGÜÇ, Öztin : Finansal Yönetim, 7.b., İstanbul: Avcıol Basım-Yayın, 1998.
- AKGÜÇ, Öztin : Mali Tablolar Analizi, 10.b., İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık, 2002.
- AKINCI, Nejat
ERDOĞAN, Necmettin : Maliyet Muhasebesi, İzmir: Barış Yayınları, 1995.
- AKTAŞ, Birsen : Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2003.
- ALTUĞ, Osman, : Maliyet Muhasebesi, 11.b., İstanbul: Evrim Yayınevi, 1996.
- APAK, Sudi : Uluslararası Finansal Teknikler, İstanbul: Emlak Bankası Yayınları, 1992.
- ATAMANALP, M.Celalettin
KARCIOĞLU, Reşat
ORHAN, M.Suphi : Tekdüzen Hesap Planına Uygun Maliyet Muhasebesi, Erzurum: Aktif Yayınevi, 2000.
- ATRILL, Peter

- McLANEY, Eddie : Accounting and Finance For Non-Specialist,
Dorchester-İngiltere: Fourth Edition,
Prentice Hall, 2004.
- AYDIN, Nurhan
ÇOŞKUN, Metin
BAKIR, Hasan
CEYLAN, Ali
BAŞAR, Mehmet : Finansal Yönetim, 2.b., Eskişehir:
Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003.
- BERK, Niyazi : Finansal Yönetim, 4.b., İstanbul:
Türkmen Kitabevi, 1999.
- BÜYÜKMİRZA, Kamil : Maliyet ve Yönetim Muhasebesi
Tek Düzene Uygun Bir Sistem Yaklaşımı,
8.b., Ankara: Barış Kitap Basım Yayın, 2000.
- CEYLAN, Ali : İşletmelerde Finansal Yönetim, 6.b., Bursa:
Alfa Yayınevi, 2000.
- CHOİ Frederick D. S.,
FROST Carol Ann,
MEEK Gary K. : International Accounting, Third Edition,
New Jersey: Prentice Hall International, Inc.,
1999.
- DEMİR, Ahmet : Tekdüzen Muhasebe Sistemi, İstanbul:
Çağdaş Yayınevi, 1995.
- DURMUŞ, A.Hayri : Uluslararası Muhasebe Standartları (1-31),
İstanbul Türkiye Muhasebe Uzmanları
Derneği Yayını No.7, 1992.

- EROL, Cengiz : İşletmelerde Finansal Yönetim, Ankara: İmge Kitabevi, 1999.
- GÜÇLÜ, Faruk : Dönem Sonu İşlemleri Envanter Ve Bilanço, Ankara: Teknoed Yayınları, 2004.
- HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem : Maliyet Muhasebesi, İstanbul: Ders Kitapları Anonim Şirketi Tesisleri, 1995.
- HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem :Enflasyon Muhasebesi Uygulaması, İstanbul: Ders Kitapları Anonim Şirketi Tesisleri, 1997.
- HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem
SEVGENER, A.Sait : Yönetim Muhasebesi, İstanbul: Alfa Yayınları, 1998.
- HATİBOĞLU, Zeyyat : Maliyet Muhasebesi, İstanbul: Sedok Yayınları, 1997.
- KARADUMAN, Emine : Ekonomik Kalkınmada Finansman ve Organizasyonu, İstanbul: Maliye ve Gümrük Bakanlığı Arş. Plan ve Koor. Kurulu Bşk. Yayını, 1993/328.
- KARTAL, Ali
SEVİM, Adnan
GÜNDÜZ, H.Erdin : Maliyet Muhasebesi, 2.b., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003.
- KİSHALI, Yunus
IŞIKLILAR, S.Sadi : Maliyet Muhasebesi Maliyet Hesaplamaları, İstanbul: Beta Yayınları, 1999.

- KOÇ YALKIN, Yüksel : Genel Muhasebe İlkeleri-Uygulaması Tek Düzen Muhasebe Sistemi, 12.b, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2001.
- ÖZAL, Özcan
YILDIRIM, Oya
TEK, Nergis : Muhasebe İlkeler ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları, 9.b., İzmir: İlkem Ofset Basım Yayın, 1999.
- ÖZBALCI, Yılmaz :Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Ankara: Oluş Yayıncılık, 1999.
- ÖZDEMİR, Muharrem : Finansal Yönetim, 2.b., İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1999.
- ÖZKAN, Mehmet : Endüstri İşletmelerinde Finansman Giderlerinin Saptanması ve Mamul Maliyetlerine Yüklenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: 1985.
- PINAR, İbrahim : Yürürlükteki Tüm Vergi Kanunları, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1996.
- SEVGENER, A.Sait : Yönetim Muhasebesi, İstanbul: Alfa Yayınları, 1998.
- TANER, Berna
POLAT, Lale : Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı Ve Menkul Kıymetler, İzmir: Reklam Sanat Merkezi, 1992.

- TOSUNER, Mehmet
ARIKAN, Zeynep
YERELİ, Burçin : Türk Vergi Sistemi, 7.b., İzmir:
İlkem Ofset, 2002.
- TÜKENMEZ, Mine
SUSMUŞ, Türker
ÖZKAN, Serdar
KUTAY, Nilgün
EVRİM, Pınar
F.BAKLACI, Hasan
YÜCEL, Tülay
ÖZKOL, Erdal
DURUKAN, M.Banu
YÜKÇÜ, Süleyman : Finansal Yönetim, İzmir:
Vizyon Yayınları, 1999.
- TÜRKO, Metin : Finansal Yönetim, 2.b., İstanbul:
Alfa Yayınları, 1999.
- USTA, Öcal : İşletme Finansı ve Finansal Yönetim,
İzmir: Anadolu Matbaacılık, 2002.
- ÜSTÜN, Rifat : Maliyet Muhasebesi, 5. b., Eskişehir:
Bilim Teknik Yayınevi, 1996.
- YAVAŞ, Abdullah :“Uluslararası Muhasebe Standardı 23”,
Uluslararası Muhasebe Standartları (1-31),
T. Muhasebe Uzmanları Derneği Yayını
No.7, İstanbul,1992.
- YILMAZ, Fatih : Uluslararası Muhasebe Standartları ve
Türkiye’deki Uygulamalarla Karşılaştırılması,
Yüksek Lisans Tezi, İstanbul:
İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

YÜKÇÜ, Süleyman : Finansal Muhasebe ve Dönem Sonu İşlemleri, İzmir: Anadolu Matbaası, 2002.

YÜKÇÜ, Süleyman : Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi, 4.b., İzmir: 1999.

2. Yararlanılan Makale Ve Dergiler

AKYOL, M.Emin : “Finansman Giderlerinin Tabi Olduğu Esaslar ve Muhasebeleştirilmesi.”, Maliye Postası Dergisi, Sayı 466, Şubat 2000.

AKTAŞ, Hasan : “Yatırım Kredi Faizinin Yatırım Maliyetine Atılması ve/veya Gider Yazılmasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları.”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.163, Mart 1995.

ARAZ, Mahir Aydoğan : Finansman Giderleri, Vade Farkları Ve Holdinglerde Durum.”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.180, Ağustos 1996.

BEŞE, Tayfun : “Finansman Giderlerinin Vergi Yasaları Karşısındaki Durumu.”, Yaklaşım Dergisi, Sayı. 36, Aralık 1995.

BİÇER, Hüsamettin :“Maddi Vergi Hukukunda Gider Kavramı, Kredi Faizlerinin Gider Olarak İndirim Zamanı.”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.230, Ekim 2000.

- DOYRANGÖL, Nuran Cömert :”1997 Yılı Yabancı Kaynak ve Maliyet Unsurlarının Kısmen Gider Kaydedilmesine İlişkin Düzenlemeler ve Muhasebe İşlemleri.”, Mükellefin Dergisi, Sayı.64, Nisan 1998.
- GÖKÇEN, Gürbüz :”Finansman Giderlerinin Dağıtımı Sorunu”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı.7, Aralık 1997.
- KARYAĞDI, Nazmi :”Yargı Kararları Işığında G.V.K. Md.41/8 ve KA/.K..Md.15/13 Uyarınca Finansman Giderleri Kısıtlaması Uygulaması.”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.207, Kasım 1998.
- HİKMET, Nazım :”Uluslararası Muhasebe Standartları Ve Karşı Görüşler.”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2001.
- KIZIL, Ahmet : “Finansman Giderlerinin Aktifleştirilmesi ve Mali Tablolarda Açıklanması.”, Mödav Bülteni, Sayı.10, Nisan 1998.
- ÖZDEMİRCİ, Fahrettin :”İmalatçı Firmaların Finansman Gider Kısıtlaması Karşısındaki Özellik Arzeden Durumları.”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.230, Ekim 2000.

SAĞLAM, Erdoğan
TURGUT, Şenol

: “Finansman Giderlerindeki Kısıtlama
Nedeniyle Değerleme Yapıp Bu
İşlemin Vergisel Avantajlarından
Yararlanamaması.”,
Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.190,
Haziran 1997.

ŞAKRAK, Münir

:“Finansman Giderlerinin
Muhasebeleştirilmesi.”,
Vergi Sorunları Dergisi, Sayı.106,
Temmuz 1997.

TEBER, Seyit Ahmet

:“Yurtdışından Sağlanan Döviz
Kredilerinin Vergi Kanunları Açısından
Değerlendirilmesi.”,
Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.175,
Mart 1996.

YILMAZ, Kazım

: “GVK’nun 41/8 Maddesi Uyarınca
İndirilemeyecek Finansman Giderlerinin
Tespitinde Finansman Giderlerinin
Yanı sıra Finansman Gelirlerinin de
Bulunması.”, Yaklaşım Dergisi, Sayı.50,
Şubat 1997.

3. Yararlanılan Sözlükler

Büyük Larousse Sözlük
ve Ansiklopedisi

:Cilt 8, İstanbul: Milliyet Yayınları,
1986.

KOCAMANOĞLU, Selim : Bankacılık Ansiklopedisi,
T.İş Bankası Kültür Yayınları,
Genel Yayın No.208,
Faydalı Eserler Dizisi, Ankara: 1983.

ŞENER, Orhan :Açıklamalı Ekonomi Sözlüğü,
İstanbul: Alkım Yayınevi, 1997.

4. Yararlanılan Kanun, Tebliğ Ve Standartlar

- Gelir Vergisi Kanunu,
- Kurumlar Vergisi Kanunu,
- Vergi Usul Kanunu,
- 163 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- 238 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- XI Seri No.lu Sermaye Piyasası Kanunu Genel Tebliği,
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği.
- T.C. Başbakanlık DPT, Muhasebenin Temel Kavramları, Genel Kabul Görmüş --
Muhasebe Prensipleri, Ankara: 1970.
- Türkiye Muhasebe Standartları 2000, Ankara: TÜRMOB Yayın
No:95, TMUDESK Seri No:2.
- TMUDESK, Türkiye Muhasebe Standartları 2001, TÜRMOB Yayınları no;166,
Ankara, 2001.

5. Yararlanılan İnternet Adresleri

- (<http://www.ymm.net/vergi/bsmv.htm>, 17 Aralık 2004).
- (<http://www.teb.com.tr>, 12 Aralık 2004).
- (<http://www.teb.com.tr>, 17 Aralık 2004).
- (<http://www.yky.com.tr/index.jsp>, 12 Nisan 2005).
- (<http://www.yky.com.tr/index.jsp>, 17 Mart 2005).
- (<http://www.tmsk.org.tr/>, 17 Mayıs 2005).
- (<http://www.tmsk.org.tr/>, 17 Mayıs 2005).
- (<http://www.tmsk.org.tr/>, 17 Mayıs 2005).
- ([http://www.tmsk.org.tr/17 Mayıs 2005](http://www.tmsk.org.tr/17_Mayıs_2005)).
- (<http://www.turmob.org.tr/tmudesk/tmudesk.html>, 13 Aralık 2005).